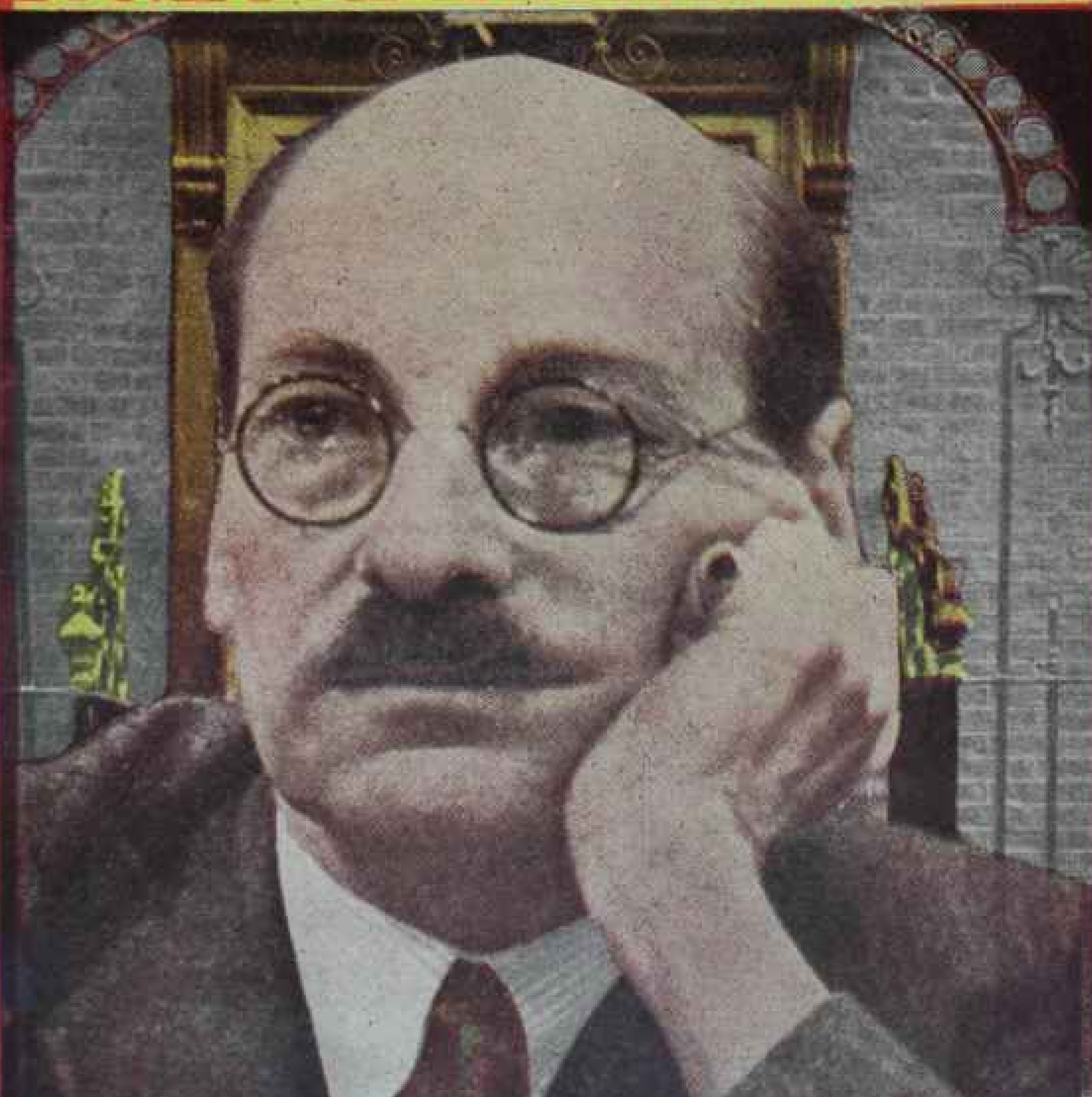
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

No. 10 DOWNING ST.

MOTORUNUZUN
SAĞLIK
ANAHTARI
ELİNİZDEDİR
SHELL
X-100
MOTOR OIL
SHELL
SHELL X-100 MOTOR OIL
Motoru kemirici asitlerden korur.
İlk harekette motor ısınmağa başladığı zaman, veya stop ettikten sonra soğuduğu sırada, veyahut da hareketsiz durduğu yerde, motorun içinde, akaryakıt iştial bakiyeleri motorun emdiği havada bulunan su buharı ile birleşerek asitler vücuda gelir. Son derece tahripkâr olan bu asitler madeni satıhlar üzerine tekâsüf eder ve bunları kemirir.
İşte bu asitleri zararsız hale getiren hususi maddeler ihtiva eden
SHELL X-100 MOTOR OIL
motorunuzu koruyucu bir yağ tabakasiyle örtmek suretiyle başlıca aşınma sebebini izale eder.
SHELL
4 MEVSİM YAĞI
SHELL X-100 MOTOR OIL
10 W/30
SHELL X-100
SHELL KOMPANI OF TURKEY LIMITED İSTANBUL
REKLAM MORAN A-13

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 2. Cilt: IV, Sayı: 54

Denizciler Caddesi
Yeni Matbaa - Ankara
P. K. 582 — *Tel:* 18902

Fiatı: 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi
Metin TOKER

Yazı *İşlerini fiilen idare eden*:
Cüneyt ARCAYÜREK

Ressam:
İzzet ÇETİN

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS — HÜSEYİN EZER

Klişe:
Doğan TORUNOĞLU

Abone Şartları:

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

İlân Şartları :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak İçi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Clement Attlee

Dar kapının önünde

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Zaman zaman insan Avrupaya bir göz atmaktan kendini alamıyor ve oradaki cemiyetlerle bizim cemiyetimiz arasında elinde olmadan mukayeseler yapıyor. Ne kadar değişiklik var yarabbi... Dışardan bakıyorsunuz, görünüş aynı. Ama kabuğu yardınız mı çok defa altından bambaşka bir manzara çıkıyor. Cemiyetler de öyle, insanlar da.. İnkılâplarımızın en ateşli devrelerinde doğmuş olanlarımızın dahi vücutlarının üst tarafındaki avrupai taraf şapkalarıdır. O şapkaların altında, şarklı bir baş ilk fırsatta kendini belli ediveriyor.

Avrupa, her yerinde demokrasinin daima hakim bulunmuş olduğu bir kıtanın adı değildir. Avrupanın bir çok memleketi, hattâ bunların en ziyade medenîleri vakit vakit ve türlü sebeplerle başka rejimlerin altında kalmışlardır. Almanya en güzel misaldir. İtalya da öyle. Fransa, Mareşal Petain'in idaresinde bir diktatörlüktü. İspanya halen koyu bir istibdat içkidedir. Tıpkı, Demir Perde gerisindeki diyarlar gibi.. Ama haritanın yanında tarih kitaplarını karıştırınca insanın bedbinliğe kapılmasına mahal kalmıyor. Zira Demokrasiye hasret daima az sürmüş, milletler er veya geç özledikleri, hak ettikleri rejime kavuşmuşlardır, özledikleri ve hak ettikleri... Ya biz? Ya acaba biz? Özlediğimiz rejimin demokrasi olduğuna şüphe yoktur. Fakat onu hak ettiğimizi söyliyebilir miyiz ?

Conrad Adenauer kimdir, bilir misiniz? Conrad Adenauer bir Alman politikacısıdır. Bir Alman politikacısı ki Hitlerin iktidara gelmesinden çok evvel politikaya atılmış ve Hitlerizmin prensiplerinden bambaşka prensiplerin müdafaasını omuzlarına almıştır. Sonra, tam on iki yıl Nazi rejimi Almanyaya hâkim olmuştur. Ama ne Hitlerin altınları onun gözünü kamaştırmış, ne Hitlerin kampları onun gözünü korkutmuştur. Conrad Adenauer politika yapmak imkânından mahrum edilmiştir. Ancak fikirlerinden ve prensiplerinden fedakârlık, aklının köşesinden dahi geçmemiştir. On İki yıl sona ermiş, memleketinin Üzerindeki fırtına dinmiş, şemsiyeler kapanmış ve aynı Conrad Adenauer zerrece değişmeden ortaya çıkmış, milletinin mukadderatını eline almıştır.

Alcide de Gasperi'yi hatırlıyor musunuz? Alcide de Gasperi bir İtalyan politikacısıdır. O da politikaya Mussolininin iktidara gelmesinden çok evvel atılmış ve faşizmle uyuşamayan bir politikanın ve prensiplerin şampiyonluğunu yapmıştı, italya da bir diktatörün eline geçmiştir. Ama Alcide de Gasperi'nin de gözlerini diktatörün altınları kamaştırmamış, zindanları korkutmamıştı. Nihayet politika yapamaz hale getirilmişti. Fikirlerinden caydırılamamıştı. Faşizm yıkılmış, Alcide de Gasperi ise tıpatıp eskisi gibi ayakta kalmış ve milletinin başına geçmiştir.

Ya Herriot? Onu Mareşal Petain mi satın alabilmiş, yoksa Gestapo'nun tazyiki mi korkutmuştur? Diktatörlük devresinin sonunda Petain yoktu ama, Edouard Herriot değişmemiş bir halde mevcuttu.

Almanya, Fransa, İtalya... O memleketlerin cemiyetleri Adenauer'ler, Gasperi'ler, Herriot'larla doludur. İspanya da öyle, Demir Perde gerisinde kalan Avrupa memleketleri de.. Bu, demokrasinin en büyük teminatı ve İstikbal için nikbinliğin en esaslı sebebidir. İnandığı davayı azimle müdafaa eden insanlar.. Menfaatle başı döndürülmeyen, zindanla yüreğine korku salınmayan politikacılar.. Doğunun Batıda kıskanacağı en kıymetli meta işte budur.

•

Memleketimizde nazizm yok, faşizm de mevcut değil.. Bir diktatorya altında da inlemiyoruz. Zindanlar adam almaz halde olmaktarı çok uzak. Sadece biraz garip ve kendine mahsus bir "Demokrasi anlayışı" İle idare ediliyoruz. Antidemokratik kanunlar çıkarılıyor ve bunların "lüzumlu tedbirler" olduklarından bahsediliyor. Rejim gittikçe sertleşiyor ve iş başındakilerde tahammül, hakiki demokrasinin bu lâzımı gayrı müfarıkı azalıyor. Tenkid edenlerden hoşlanılmıyor. Fakat bir muhalif, Conrad Adenauer'in Almanyada, Alcide de Gasperi'nin İtalyada, Edouard Herriot'nun Fransada içinde bulunduğu tehlikelerin pek çoğundan henüz masundur.

Buna rağmen, politikacılarımızın haline bir göz atınız! İster iktidar partisinde olsunlar, ister muhalefet partisinde kaç tanesi bugün beş sene evvelki sözlerini tekrarlıyor, prensiplerini müdafaa ediyor? Hangisinin eline bu millet yana mukadderatını emanet edebilir? Kimi menfaatle, kimi korkuyla şaşkına dönmüş vaziyette. İçlerinde Avrupada seneler geçirmiş, oradaki mektep sıralarında dirsek çürütmüş olanlar çok. Ama bunlar, en çabuk yılanlar, dönenler, kaçanlar. Anlaşdıyor ki Adenauer'leri, Gasperi'leri, Herriot'ları ne iklim, ne hava, ne mektep yetiştiriyor. Onlar Demokrasiyi özleyen ve hak eden cemiyetlerin mahsulleri»

Saygılarımızla

AKİS

Dış yardım

Amerika iş başına!

İhtimal ki güneş, deniz ve acık hava insanların - hattâ diplomatların - ağızlarını açtırıyor. Zira Amerika Büyükelçisi Avra "Warren'i gazeteciler Ankarada da, İstanbulda da sıkıştırmışlar, fakat beyanat alamamışlardı. Bilakis, bu uzunca boylu, beyaz saçlı, altmış yaşlarındaki adam evelce sarfettiği söylenilen laflarını da tekzip etmişti.

"— Ben beyanat vermem" demişti.

Bunun üzerine gazeteciler, kendi ağzından Amerika mahreçli beyanların gazetelerde yer aldığını hatırlatmışlardı. Bir müddet eWel Türkiye tarafından talep edilen kredi mevzuunda alâkalılara malûmat vermek üzere Amerikaya gitmiş olan Avra Warren cevabı yapıştırmıştı:

"— O halde, onları da tekzip edebilirsiniz.. Beyanat vermek âdetim değildir."

İzmirde gazeteciler buna rağmen Amerika Büyükelçisini muhasara altına aldılar. Avra Warren orada teslim oldu. Türkiyeyi en ziyade alâkadar eden mevzuda, Amerikadan talep edilen kredi hakkında etraflı izahat verdi. Halbuki o sırada, kelimenin tam mânasiyle tatildeydi. Kendisini İzmirin tanınmış zenginlerinden Jiro davet etmişti. Büyükelçi refikasiyle beraberdi. Eğede balık tutacak ve yelken sporu yapacaktı. İzmirden Jiro'nun kotrasiyle güneye inecek, Antalyaya uğrayacak, sonra Ankaraya dönecekti. İzmirde, İzmir Palas otelinde kalıyordu. İzmir gazetecileriyle İstanbul gazetelerinin İzmir muhabirleri kendisini orada yakaladılar. Avra "Warren konuştu.

"Türkiye 300 milyon istemiştir"

"Büyükelçi bazı şeyleri söyledi, bazılarını söylemedi. Söylediklerinin başında, Türkiyenin Amerikadan her sene aldığı 72,5 milyon dolara ilâveten 300 milyon dolar istediği bulunuyordu. Bu talep bir gazete havadisi olarak bilmiyordu, fakat resmi ağızlar garip bir mantıkla bunu teyid etmek istememişlerdi. Büyükelçinin açıkladığı başka bir husus, Ankarada Amerikalı 19 mütehassısın ekonomik durumumuzu inceden inceye tetkik etmekte olduğuydu. Hakikaten mütehassıslar, ekonomimizin her sektörünü adeta tahlile tabi tutuyorlardı. Avra Warren'e göre mühim olan yardımın şekli veya miktarı değildi. Mühim olan, bu yardımla Türk ekonomisinin içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtulmasıydı. Fakat Büyükelçi, yardımın yapılması için Amerikanın bazı şartlar koşmakta okluğunu ifade etmedi. Halbuki- yardım, şarta bağlı bir yardım olacak ve Türkiye bazı taahhütlere girişecekti. Bunların başında, Amerikalıların Siyasi saydıklar; enflâsyoncu gidişe son vermek geliyordu.

Büyükelçi, Amerikanın kanaatince ekonomimizin geçirmekte olduğu buhranın sebeplerinden ikisini açıkça söyledi. Bunlardan biri süratli ekonomik kalkınmamız, diğeri ise daimi olarak yarım milyon askeri silâh altında tutmamızdı. Fakat Amerikalılar başka sebeplerin mevcudiyetine de inanıyorlardı ve Avra Warren o kısımdan bahsetmemeyi tercih etti. Gerek Büyükelçi, gerekse Harici Faaliyetler İdaresinin Türkiyedeki eski temsilcisi Mr. Dayton bir plân ve programımızın bulunmamasından, yapılan işlerin günlük ilhamlara bağlı kalmasından şikâyetçiydiler ve bu halin mahzurları üzerinde duruyorlardı. Yardım için koşulan şartlardan biri de buydu. Amerikalılar bazı teşebbüsleri âdeta "veto" etmişlerdi ve onların "veto" ları yüzünden tasavvurlar geri bırakılmıştı.

Büyükelçinin söylemediği başka bir nokta, hükümetimizin Başbakan Muavini Fatin Rüştü Zorlu'yu Washington'a gönderme teklifine Amerikalıların bundan bir müddet eWel "zamanı değil" cevabım verdikleriydi. Bu yüzden, Bandung'tan doğruca Washington'a gitmeye hazırlanan Başbakan Muavinine Ankaradan programım değiştirmesi için şifreli talimat gönderilmişti. Amerikalıların bu cevabının sebebi, Büyükelçinin gazetecilere verdiği izahatta mevcuttu. Ankarada Amerikalı 19 iktisat mütehassısı durumumuzu tetkik ederken ""Washington'da Harici Faaliyetler İdaresinin Türkiyeyle alâkalı her ferdi bu isle meşgul bulunuyordu". İki taraflı incelemeler Ur netice vermemişken Fatin Rüştü Zorlu'nun seyahatinden bir fayda umulamazdı.

Borç mu, hibe mi?

Amerika Büyükelçisi, verilecek paranın borç mu, yoksa hibe mi olacağı hususunun henüz kararlaşmamış bulunduğunu ifade etti. Dediğine göre miktar 300 milyon dolardan fazla da olurdu, eksik de. Bu söz, bazı şüphe ve endişelere yol açtı. Zira Türkiye acele olarak 300 milyon dolara muhtaçtı. Amerikanın bunu hibe etmiyeceği aşikârdı. Nitekim Türkiye bu miktarı uzun vadeli kredi olarak istemişti. Şimdi Büyükelçinin "hibe mi, kredi mi" sözü mide bulandıracak mahiyetteydi. Zira eğer talep, hibe olarak karşılanırsa, nihayet 72,5 milyon dolara küçük bir miktar ilâve edilecekti. Belki 300 milyon dolar parçalara ayrılacak ve kısım kısım verilecekti. Her halde, anlaşılan Amerika bir elde bu parayı vermek istemiyordu. Türkiyenin istikbaldeki hareket tarzına ve ekonomisini idare edişine bakacaktı. Hakikaten Radyo gazetesini dinleyenler bu gazetenin bir müddetten beri "plânlı ve programlı kalkınma" mızdan bahsettiğini işitiyorlardı. İlk iki-: kelime eWelce, makbul sayılmazdı.

Türkiyenin teminatı

Amerikalüar daha geçen yazın başında, Başbakan Adnan Menderesin memleketlerini ziyaretinde iki

Amerikayla görüşmelerden **bir** intiba

Şartlarda taviz verilecek

Azim Parayla Alınmaz

Metin TOKER

Bundan tam dokuz yıl evvel, 1946 nın yazında, dünyanın en kuvvetli İki devletinden biri güneydeki komşusuna ültimatomlar yağdırıyordu. Üs istiyor, toprak istiyor, hepsinden mühimi siyasetinde değişiklik istiyor ve bunlar yerine getirilmediği takdirde aradaki dostluk andlaşmasını yenilemiyeeeğini bildiriyordu. Bu tehdidin mânası 1936' dan beri gayet acıktı. Bütün totaliter devletler, kurbanlarına bu yolda ihtarlarla işe başlamışlardı. İtalya, Almanya, Rusya... Bunlardan ilk ikisi temizlenip gitmişlerdi ama, üçüncüsü her zamankinden kudretli, her zamankinden dehşetli, her zamankinden korkunç şekilde ortadaydı ve ültimatomu güneydeki ufak komşusu Türkiyeye gönderen oydu. Türkiye "hayır!" dedi. Bu cevapla, hadiselerin seyrinde bir değişiklik oluyordu.

1946 yılı Amerika ile Rusyanın aralarındaki İpi kopardıkları yıl değildir. O tarihlerde Kremimin politikası belli olmaya başlıyordu ama Washington hükümeti bir takım tavizlerle tehlikeyi yatıştırmak ümidini henüz kaybetmemişti. Bu yüzden bir takım küçük devletlerin teker teker Demir Perde gerisine geçmeleri karşısında daha ziyade seyirci kalınıyor, platonik protestolarla iktifa olunuyordu. Halbuki komünistler, "koalisyon hükümetleri" taktiği ile bu küçük devletleri yutmakla meşguldüler. Senelerce sonra Harriman'ın Ankarada ifade edeceği gibi, Rus notasının metni ve Rus taleplerinin esası öğrenilince Amerikada "Eyvah, bir memleket daha Demir Perde gerisine gitti" diye üzüntü duyulmasının sebebi de bundan başka bir şey değildi.

Rus talepleri üzerine Türk hükümetinin Ankaradaki Amerika ve İngiltere Büyükelçileriyle temas ettiği ve elçilerin hükümetleri adına kendisini karşı koymaya teşvik ettikleri hakikattir. Fakat Türkiye biliyordu ki o tarihte Rusya, notasının reddolunması üzerine tecavüz ederse terini ve kuWetli düşmanına karşı tek başına savaşmak zorunda kalacaktır. Buna rağmen Ankara hükümetinin cevabı "hayır!" olmuştur. Bu cevaptan çok sonra Batılılarla başlayan müzakerelerde ise Türkiye daima şu tezi savunmuştur: "— Bize ne kadar yardım ederseniz, mütecavize o kadar kuvvetle karşı koyarız. Ama biliniz ki yardım etseniz de etmeseniz de biz teslim olmayacağız."

Bu azimdir ki 1947 de Truman plânının, bir sene sonra da bütün Avrupaya fanti olmak üzere Marshall yardımının gerçekleşmesine yol açmış, Rusyaya karşı pek âlâ durulabileceği fikrine Amerikada taraftar kazandırmıştır.

O yandan bu yana Türk hükümetinin tavrı asla değişmemiş ve Türkiye Güney Doğu Avrupada Batı demokrasilerinin İvazsız dostu olarak kalmıştır. Azimli tavrın yardımla zerrece alâkası yoktur ve muhtaç bir durumun değil, millî karakterin icabıdır.

Şimdi, Belgrad müzakerelerinin arefesinde, Amerikalılar azmin ve ivazsız dostluğun parayla satın alınamıyacağını bir defa daha görmektedirler. Tehlikede bulundukları için kendilerine yaklaşanlar ve kendilerinin "aman ayrılmasınlar" diye dolara boğdukları milletler karşı tarafın İlk gülümseyişinde edalarını değiştirmekten geri kalmamışlardır.

Dünya ölçüsünde bir barış taarruzuna geçen ve Alman silâhlanması tehlikesini atlatmak maksadiyle kendi etrafında bir "tarafsızlık kordonu" kurmaya çalışan Rusyanın Batı Demokrasilerinden bizi de ayırmak için cazip tekliflerde bulunmadığını sanmak hatadır. Bu teklifler son zamanlarda daha da sıklaşmış, daha da yaldızlı hal almıştır. Tarafsızlığa geçmesi için Türkiyenin ayaklarına altından köprüler kurulmak istenmiştir. EWelâ ticari münasebetleri iyileştirmeyi deneyen Sovyetler, oradan siyasî münasebetlere atlamışlar, karşılıklı dostluk ve İyi niyet heyetlerinin teatisinden bahsetmişlerdir. Eğer Türkiye muvafakat cevabı vermiş olsaydı, Bulganin'li, Krutçef'li heyetlerin Ankaraya akın etmeleri işten bile değildi. Amerikanın Ankaradaki Büyükelçisi Avra Warren'in hem bu tekliflerden, hem de bunlara karşı tekrarlanan "hayır!" cevabından haberdar bulunduğu muhakkaktır. Türkiye, bırakınız hakikaten dönmeyi, politikada artık mubah hale gelen şantaj vesilesi olarak dahi Rus tekliflerine dönüp de bakmamıştır bile...

Ekonomimizin pek güç bir devrinde Amerikadan, bir dost olarak hibe değil, uzun vadeli kredi istemiş bulunuyoruz. Türk Hükümeti iktisadî müzakerelerin neticesi ne olursa olsun, Rusyaya karşı azimli tavrım terketmiyeceğini açıkça ilân etmiştir. Bu yardım, Türkiyenin sadece tehlikelere karşı daha ziyade azimle değil, daha ziyade tesirle durmasını sağlıyacaktır. Zira azmimizi parayla satmıyacağımızı Amerikanın şimdiye kadar öğrenmiş olması lâzımdır. Ama bunu öğrenmek, kendisine bazı vecibeler de yükler. Türk Milleti Amerikaya notunu, bundan sonraki hareketlerine bakarak verecektir.

Ümid ederiz ki kredi mevzuunda Washington'da yapılacak karşılıklı müzakereler yeni hadiselerin ışığı altında cereyan eder.

nokta üzerinde durmuşlardı: Enflasyon ve plansızlık. Kanaatlerince enflasyonun sebebi ziraî mahsullerin politik düşüncelerle köylüden yüksek fiyatla satın alınmasıydı. Bu durum, hükümetin mütemadiyen açık vermesine sebep oluyordu. Plansızlığa gelince, o da bir takım lüzumsuz işlerin, gene politik sebeplerle tezgâha konmasına yol açıyordu.

Şimdi köylü, buğdayına biçilen 30 kuruşu da az bulmaya başlıyordu ve bu yüzden hükümet mubayaada güçlük çekiyordu. Buğday fiyatlarına yapılacak bir zam ise, ancak enflâsyona yardım eder, onu önüne geçilmez hale sokardı. Amerika ile olan müzakerelerin başında Washington bu fiyatın düşürülmesini istiyordu. Hükümet ise böyle bir teklife yanaşmıyordu. Zira köylünün derhal muhalefete geçeceği bir yana, artan hayat pahalılığı karşısında buna teşebbüs etmek milletin en büyük kütlesini bir anda sefalete garkederdi. Buna imkân yoktu.

Fakat başka bir şey yapılabilirdi: buğday fiyatlarında yeni bir arttırma olmazdı. Yani hükümet buğdayı, bundan beş sene kadar evvel tesbit ettiği 30 kuruştan almakta devam ederdi. Toprak Mahsulleri Ofisinin borçları da, hukuken ortadan kaldırılabilir ve etraf bir defa temizlendikten sonra daha dikkatli davranılabilirdi. Bunlardan başka, ikinci bir tedbir olarak envestisman politikamız daha rasyonel ölçülere irca olunurdu.

Amerikalı mütehassıslar Türkiyede tetkiklerde bulunurken, Dışişleri Bakanlığımızın iktisadî mütehassısı - bu bakımdan, Fatin Rüştü Zorlunun bakan olmadan evvelki durumundadır - Melih Esenbel Amerikada temaslar yapıyordu ve hükümetimiz olup bitenleri onun kanalından öğreniyordu. Son zamanlarda Melih Esenbelden gelen haberler daha memnuniyetbahştı. Amerika, Türkiyeyi bu müşkül anında elinde tutması gerektiğini prensip itibariyle kabul etmişti. Şimdi iş, iki tarafın da tavizler vererek bir formül bulmasına kalıyordu.

Zirai mahsul politikamız

Zirai mahsul politikamızın, enflasyonda başlıca rolü oynadığına şüphe yoktu. Hükümet, köylüye prim veriyordu. Bu, yeni bir usul değildi. Bir çok memlekette, bir çok zaman zira! mahsullerin köylüden ve çiftçiden fazla fiyatla satın alındığı görülmüştü. Bundan başka Türkiyede köylünün senelerce ihmale uğradığı ve en ziyade kalkınmaya muhtaç kütle olduğu da bilinen hakikatlerdendi. Ama gene de bir nokta unutulmuş, daha doğrusu yol yanlış seçilmişti.

Bizzat Amerikalılar 1933 yıllarında, Roosevelt'in meşhur New Deal'inde çiftçiye hükümetin prim verdiğini, hattâ bir yıl sonra mahsul çok kötü olduğundan Batı çiftçilerinin bu primle geçindiklerini elbette ki biliyorlardı. Ancak çiftçi Amerikada

nüfusun küçük bir kısmıydı ve millî gelirin aynı nisbette bir parçasını temin ediyordu. Türkiyeye gelince, vaziyet başkaydı. Köylü, milletin yüzde seksenini teşkil ediyor ve millî gelirin yüzde altmışını sağlıyordu. O hesapla, mesele altüst oluyordu. Zira bir mület, içinden bir kütleyi muayyen müddet primle besliyebilirdi. Zirai Mahsullere prim verenler de öyle hareket ediyorlardı. Ama beslenen kütle bütün milletin ekseriyeti olunca vaziyet değişiyordu. Geri kalanların bu işe takati yetmiyor, hükümet mecburen enflasyona gidiyordu. Amerikanın itirazı da bu noktadaydı. Her yerde prim, muayyen bir müddet ekseriyetin fedakârlık yapıp bir ekalliyete yardım etmesine verilen isimdi. Halbuki bizde prim, ekalliyetin, gayri muayyen bir müddet ekseriyeti beslemesi mânasını alıyordu ki hiç bir ekonominin buna tahammül etmesine imkân yoktu. Geri kalan yüzde yirminin üzerine binen yük dayanılmaz bir dereceye vardığı gibi, enflasyon da köylüye verilen primin iştira kuWetini azaltıyordu.

Kalkınmamızın yolu

Ortada bir hakikat vardı ve bunu hiç kimse inkâr etmiyordu: Köylü, süratle kalkınmaya muhtaçtı. Fakat bunun yolu plânlı ve programlı gekilde memleketi kalkındırmaktı. Memleket topyekûn kalkınınca, istihsal artınca köylü tabiatiyle rahat edecekti. Ekseriyete mahsus istisnai tedbirler almak doğru değildi. Bu tıpkı, memurların durumunu düzeltmek için Borç Sandığının sermayesini arttırmaya benziyordu. Bütün bunlar, paranın kıymeti üzerinde rol oynuyor ve işleri büsbütün karıştırarak içinden çıkümaz hal almalarına yol açıyordu. Ne köylünün, ne memurların durumu primle veya borçla düzelebilirdi. Zirai Mahsuller normal fiyatla satın alınsaydı ve bütün ekonomimiz normal temeller üzerine bina edilseydi elbette ki çok daha iyi olur ve hepsinden mühimi gayeye daha ziyade rahatlıkla vardırdı. Amerikanın tavsiye ettiği de buydu.

Amerikada yapılacak müzakereler

Amerikada müzakereler bugünlerde bağlıyacaktır. Melih Esenbelin yanına bir heyetimiz gitmiştir. Fatin Rüştü Zorlunun da hemen her gün Amerikaya hareket edeceğine dair gazete havadisleri çıkmakta, fakat bunlar teyit edilmemektedir. Bu satırlar yazıldığı sırada Başbakan muavini hâlâ Pariste bekliyordu. Amerikalılar ziyaret saatinin çaldığına kani değillerdi. Bir yardım yapacakları muhakkaktı ve buna sureti katiyyede ihtiyaç vardı. Fakat verecekleri paranın, ekonomi ilmine uygun şekilde, en iyi tarzda kullanılacağından emin olmak istiyorlardı. Bu garanti kendilerine verilmeden keselerinin ağzını açmıyacaklardı.

Türkiye ise istediği gibi kullanabileceği ve eline toptan geçecek bol paraya muhtaçtı. Bu onun hakkıydı.

D. P.

Enver Güreli
11'*den biri*

Tatilin arefesinde

Haftanın başında, Pazartesi günü öğle yemeği için Çiftlik lokantasına gidenler lokantanın altındaki park yerinin kırmızı plâkalı arabalarla dolu bulunduğunu gördüler. Onların yanında beyaz plâkalı kaptıkaçtılar da vardı, içerde ise büyük bir masa kurulmuştu. Masanın etrafında Demokrat Partinin Genel İdare Kurulu ile Demokrat Parti Meclis Grubunun idare kurulu azaları yer almıştı. Çiftlikte ziyafet vardı. Ziyafeti veren Başbakan ve Demokrat Parti Genel Başkanı Adnan Menderesti. Adnan Menderes o gün, Parti Meclis Gurubu idare Kurulunun toplantısına gitmiş ve kurul azalarının hepsini alıp yemeğe getirmişti. Kendilerine Genel idare Kurulu mensupları da refakat ediyorlardı. Böylece bir müddet evvel çıkan ve Genel idare Kurulu ile Meclis Gurubu arasında ihtilâf bulunduğuna dair olan şayialar fiilen tekzip olunuyordu. Gerek Genel Kurul, gerekse Meclis Gurubu Genel Başkanının yanında ve etrafmdaydı. Hükümet Başkanı da onlarla temas ediyordu.

Turan Güneş
Biri daha

Doğrusu istenilirse bunda hakikat payı yok değildi. Ne Genel Kurul azaları, ne de Meclis Gurubu Adnan Menderese karşı olan saygı ve hattâ hayranlıklarından pek fazla şey kaybetmemişlerdi. Buna mukabil işlerin idare ediliş tarzı ve başbakanın seçmiş olduğu mesai arkadaşları hakkında bu kurul azalarından bir çoğunun itirazları vardı. İşin acıklı tarafı nihayet demokratik rejimin çerçevesi içinde- olan ve bu kurulların bazı azalarının murakabe vazifesini anlayış hududuna giren itirazların başbakana kendisi aleyhinde bir hareketmiş gibi aksettirilmesi ve başbakanın da o seslere kulak vermesiydi. Gerçi bir hafta evvel D.P. Meclis Grubunun hararetli toplantısında Zonguldak milletvekili Hüseyin Balık Başbakandan kapısını ve telefonlarını bunlara kapaması için âdeta yalvarmıştı ve Başbakan bu nasihati tutacağını vaad etmişti ama Hüseyin Balık da şöyle bağırmıştı:

"— Hep vaad ediyorsun, sonra tutmuyorsun.."

Adnan Menderes son hafta içinde de kapısını aralık, telefonlarını maalesef açık tutmuşa benziyordu. Basına ispat hakkının tanınmasını istiyen 11 milletvekilinin hareketini bile âdeta bir isyanmış gibi göstermek isteyenler çıkmış ve bu genç D. P. lileri kötülemişler, bunlara şunun veya bunun çizdiği yollardan gidiyorlarmış gibi leke atmaya kalkışmışlardı. Buna karşı "11 li takrir" in derhal guruba getirilip reddettirilmesi düşünülmüş, sonradan itidal galebe çalarak yeni devreye bırakılması uygun görülmüştü. Bu arada anlaşılan bir husus "11 ler" in verdikleri takriri geri alan cinsten olmadıkları hususu olmuştu ve bunun bilinmesi faydalıydı. Bir çok kimse "11 ler" i şu veya bu maksatla harekete geçmiş zannediyordu. Halbuki ispat hakkı tasarısının hakiki ve tek mucip sebebi, buna olan ciddi ihtiyaçtı.

Gurupta fırtına

Meclis gurubuna ise başbakanın hâkim bulunduğu aşikârdı. O yokken yükselen sesler ise o gelince pes perdeye iniyordu ki dünyanın bütün Parlamento guruplarında liderle-

NATO'DA TÜRKİYE'NİN SESİ

Aydemir BALKAN

Paris. - Mayıs...

Chaillot sarayının geniş toplantı salonunun duvarında 14 üye devletin bayrakları arasında bir de yenisi vardı. Siyah, kırmızı ve altın renklerindeki bu bayrak, İttifak masasında yer alan yeni bir devletin, Federal Almanyanın bayrağı idi

Biraz sonra Adenauer salona girdi. "Kurmay" ı arkasında idi. Şansöliyenin yanında yardımcısı Blankenhorn ve Fransız Dışişleri Bakanı Pinay vardı. Yüzden, fazla fotoğrafçı ve film operatörü Batı Almanya temsilcilerini bir yaylım ateşine tutarak bu tarihi sahneyi tespit ettiler.

Tesliminden günü gününe tam on sene sonra bunca lanetlenen ve hakkında her türlü muameleye cevaz verilen eski düşman, bugün NATO'ya müttefik olarak katılmakta ve üstün şereflerle karşılanmakta idi. NATO'nun bu toplantısı yakın Avrupa tarihinde bir dönüm noktası idi. Barış veya savaş, açılan bu yeni devrin gidişatına bağlı idi

Üye devletlerin bakanları Almanyanın NATO'ya katılışı vesilesiyle birer hitabede bulundular. Geniş salonda çıt yoktu. Yalnız film makinalarının şerit sesleri işitiliyordu. Adenauer sakin görünüyordu. Yüzünde hiç bir hat oynamıyordu.

Sıra Türkiyeye gelince genç ve yeni bir ses yükseldi. Uzun boylu kumral bir adam, gür ve rahat bir sesle açılış nutkunu okuyordu. Bütün delegasyonların üyeleri, dört yüzden fazla gazeteci dikkat kesilmişlerdi. At nalı şeklindeki geniş masada, İngiltere ve Portekiz delegasyonları arasında Türkiyeye ayrılan yerde ayakta nutkunu okuyan bu kaytan bıyıklı kumral adam yeni bir bakandı. Sesi, hareketleri serbest, hitabesi rahattı. Tavırlarında nedense bizimkilere vergi olan kompleks tezahürlerinden eser yoktu. Gerçi Fransızcası mükemmel olmaktan uzaktı. Fakat sözleri özlü ve kesifti. Şimdiye kadar asıl olan muhtaç olduğumuz şeyi "substance" ı taşıyordu.

Diğer bakanlar Türk bakanını alâka ile dinliyorlardı. Mac Millan notlar alıyor, Dulles kulaklığım düzelterek başını sallıyordu. Adenauer dikkatle öne doğru eğilmişti.

Fakat daha önemlisi bizim delegasyon memurlarının durumu idi. İlk defa olarak rahat bir nefes alıyorlar, yine neler olacak diye heyecanlar geçirmiyorlardı. Anlaşılan Lizbon hava alanından başlayıp Pariste Challlot sarayına kadar devam eden üç senelik üzüntü ve çarpıntı devresi sona ermişti...

Toplantıdan sonra diğer bakanların Türk bakanının etrafını alışlarını zevkle seyrettik. Bilhassa Stefanopulos ve Dulles çok memnun görünüyorlar, tebrikler yağdırıyorlardı.

Fatin Rüştü Zorlu bakan olarak NATO'da İlk imtihanını başarıyla vermişti,..

Zorlu'nun ikinci imtihanı Konseyden sonraki basın toplantısı oldu. Biraz evvel Konseyde, son tebliğin metni üzerinde Pinay'le çekişmiş, fakat Dulles ve Mac Millan'ın desteklenmesiyle tezini kabul ettirmişti. Harikulade siyasi ve umumi bilgiye sahip yabancı gazetecilerin önünde hemen böyle bir imtihana çıkmak kolay değildi. Çünkü bizde olduğu gibi "Paris hakkında ne düşünüyorsunuz?.." veya "Türkiye - Fransa münasebetleri için bir şeyler söyler misiniz?.." kabilinden budalaca sual soranlar olmazdı.

Adenauer - Pinay
Ne kadar dost olsalar da...

Gazeteciler Zorlu'yu bilhassa iki noktada sıkıştırdılar:

Bandung'daki nihai tebliğ Kuzey Afrika ve Cezayirdeki Fransız kolonyalizmini tel'in ediyordu. Bu tebliğde Türkiyenin de imzası vardı. Halbuki Cezayir Fransa toprağı, Cezayirliler Fransız vatandaşları idiler. Türkiye, Fransaya iki ittifakla bağlı idi. Üstelik NATO'ya müştereken dahil idiler. Şu halde?..

İkinci mesele Yugoslavya idi. Yugoslavya NATO'ya muhalifti. Nötralist bir siyaset güdüyordu. Sovyetlere kapıları daima aralık, rejimi de komünist idi. Halbuki Türkiye bu memlekete askeri bir ittifakla bağlanmıştı. Bu durum Avrupadaki müttefiklerine nasıl izah edilmekteydi?...

Zorlu'nun bunları cevaplandırması kolay olmadı. Hattâ cevaplarının çoğu sudan ve kaçamaklı oldu diyebilirim. Zaten bu durumda da galiba en iyisi bu idi. İşi bazen espriye, bazen kurnazlığa boğarak daha güç durumlardan kurtulmasını bildi. Karşılıklı bol bol nükte yapıldı, gülüşüldü. Gazeteciler tabii tatmin olmadılar ama hiç olmazsa uzun zamandır ilk defa, bir Türk bakaniyle neşeli ve sıkıntısız bir gevezelik yaptılar ve muhakkak ki müsbet intibalarla ayrıldılar...

Fatin Rüştü, Bandung ve Yugoslavya dönüşü Pariste muvaffak bir siyasi giriş yapmıştı. Bütün olup bitenler de Türkiyenin Batı devletleri camiasında yeni bir ruhla yer alacağını göstermekteydi. Bundan böyle, "Biz oniki tümen verdik.." veya "Korede Türk Süngüsü.." gibi lâflardan, başka şeyler de söyliyebilecektik.

●

"Fatin Rüştü zamanımızda siyasetin teknik bir mesele, teknik bir meslek olduğunu anlayıp tatbik eden nadir bakanlarımızdandır. Bilhassa iktisat onun için diplomasinin temel taşıdır. Yardımcılarını da buna göre seçmekte, bu esaslara göre yetiştirmektedir. Ancak prensiplerde bu kadar batılı bir anlayışa sahip olan Zorlu'nun tatbikatta da böyle kalabildiğini iddia etmek güçtür. İntizamsız ve derbeder çalışması, lüzumsuz asabiyeti yardımcılarını şaşkına çevirmektedir. Tayyare kaçırması, hava alanlarını şaşırması, toplantılara muntazaman yarım saat geç kalışı delegasyonumuzca olağan sayılmaktadır. Temel taşı addettiği iktisatta en zayıf o l a n ı n yine kendisi olduğu da artık saklı değildir. Ekonomik plân ve tahminlerinin memleketimizin hayrına neticeler verdiğini iddia etmek kolay değildir. Yarım asırdır terkedilen liberasyon metodlarının bizdeki yeni mucidi odur. Bu, memleketi döviz kıtlığına ve enflâsyona götürmüştür. Bedelsiz ithalât gibi fantezist fikirler yine onun eseridir. Hudutsuzca borçlanmalarının siyasi kombinezonlarla ödenebileceği projesi revaç görmemiştir. Almanya ve Amerika seyahatleri bu yönden semere vermemiştir. Şimdi yine Amerikada döviz peşindedir.

Fakat ne olursa olsun Fatin Rüştü siyasi hayatımıza bir canlılık getirmiş, bilhassa bizde yeni bir siyasi ekol kurmuştur. Atılganlığı, cüreti ve süratli ilhamları bazı kusurlarım unutturmaktadır. Türk hariciyesi bu dinamik ekolü ona borçludur. Yeni ekolün icaplarına uyamıyan ve sadece isimle yaşıyan bütün "heykeller" devrilip gitmeğe mahkûmdurlar...

rin kediye, bu neviden kimselerin ise fareye benzetilmeleri âdetti. D.P. gurubunda cereyan eden de, bundan başka bir şey değildi. Fakat bir mesele vardı ki, liderin otoritesinin dışına çıkıyordu: Beynelmilel teşekküllere gidecek azaların seçilmesi., Önümüz yazdı, Beynelmilel Teşekküller yaz aylarında Avrupa ve Amerikanın en güzel köşelerinde toplantılar yapıyorlardı. Avrupa Konseyi ise, senede iki defa Strazburgda toplanıyordu ve Strazburgun yolu Paris ten geçiyordu. Bütün bu sebepler de ilâve edilince - tabii başlıca sebep bu teşekküllerde Türkiyenin sesini duyurmaktı - taliplerin sayısı artıyor •e mücadele kızışıyordu. Muhtelif hizipler teşekkül etmişti. Herkes "en lâyık olanın gitmesi" prensibini müdafaa ediyor, fakat eğer talipse bu "en lâyık" ın kendisi olduğunu hatırlatmaktan geri kalmıyordu. Lisan bilenler oralarda lisan bilmeden memleketin temsil edilemiyeceğini söylerken, lisan bilmeyenler meselenin kafada olduğunu söylüyorlardı. Bundan evvelki'seçimlerde de aynı neviden arzular izhar olunmuştu. Aynı neviden arzular ve aynı neviden fikirler! Bunların sahiplerinden biri o zamanki Dışişleri Bakanı Prof. Fuad Köprülüye gelmiş ve Avrupa Konseyine gitmek istediğini bildirmişti. Köprülü sormuştu:

"— Pek âlâ ama, lisan biliyor musun?"

Milletvekili şöyle cevap vermişti:

"— Yok hocam.. Fakat ben sesimi bile çıkarmam, hiç bir şeye karışmam.."

Köprülü hafifçe kızmıştı:

"— Öyle şey olur mu, yahu?"

Fakat talibin ona da cevabı hazırdı:

"— Sen bana bir tercüman verirsin, ben gül gibi idare ederim."

O zaman Dışişleri Bakanı talibe, kendisine değil, Cook acentasına müracaatını tavsiye etmişti. Yeni talipler arasında da aynı şekilde düşünenler yok değildi. Bunların bir kısmı, meseleyi şeref meselesi haline sokmuşlardı.

Gurup iki hafta evvel, Bahadır Dülgerin teklifi üzerine azaları seçecek bir komisyon kurulmasını ve komisyonun bazı şartlar aramasını İstemişti. Zira, Bahadır Dülgerin ifadesine göre öyle delegeler görülmüştü ki çalışmalara hiç uğramamışlar, Öyle delegeler görülmüştü ki iki lâfı bir araya getirememişler, öyle delegeler görülmüştü ki bahsedilen meseleler hakkında hiç bir fikirleri "olmadan söz almışlardı.

iyi bir ekip

Fakat seçimler, bir kayıpla, iyi netice verdi. Seçilenler "MüneWerler gurubu" na dahildiler ve hepsi hem lisana aşinaydılar. Hem de gerek zihniyetleri, gerekse şekil ve şemailleriyle Avrupalıydılar. Bizi, Avrupa Konseyinde gayet iyi temsil edeceklerine şüphe yoktu. Bunlar Fethi Çelikbaş, Ziyad Mandalinci, Feridun Ergin, Muzaffer Harunoğlu, Ziyad Ebüzziya, Nazlı Tlabar, Turan Güneş ve müstakillerden Server Somuncuoğlu idi. Eski kadrodan eksilen Nadir Nadiydi ki, Cumhuriyet gazetesinin başyazarı bir müddetten beri kendisini bu işe vermişti, Strasburg'ta dostlar, ahbaplar edinmişti komisyonlara aza seçilmişti. Bu bakımdan Meclis Gurubunun onu feda etmesi, hakikaten bir kayıptı. Nadir Nadi, Avrupa kültürünü benimsemiş ve hazmetmiş bir insandı.

Seçimlerin iyi bir neticesi, Nazlı Tlabarın delege olmasıydı. Nazlı Tlabarın Konseyde hakikaten varlık göstereceğinden şüphe edilemezdi. Böyle bir kadın delege, Türkiyenin mutlaka itibarını arttıracaktı.

Fethi Çelikbaş ile Turan Güneş'e gelince - ikisi de 11 lerdendir -, ümid edilir ki dış politikayla iştigalleri onlan içerdeki vazifelerinden alakoymaz. Zira bu, birinin başına gelmiştir: 1950 ye kadar Demokrasi ideallerinin heyecanlı ve ateşli bir mücadelecisi olan Cihad Baban'dan o tarihten İtibaren ne bir ses duyulmuştur, hattâ ne de bir fısıltı!

Firfirikler ve Kikirikler

Pazar sabahı Viyanada Avusturya Barış andlaşması imzalandı. O akşam Ankara radyosunu saat 19 daki Haberler Bültenini dinlemek üzere açanlar, derhal bir parlak beyanatla karşılandılar. Beyanatı veren zat şöyle diyordu:

"Dünya sulhünün korunması için, Amerika'nın yapmakta olduğu mücadeleyi bir örnek olarak ele almış bulunan bugünkü Türkiye ve onun devlet adamları, Amerikan Milletini hayretler içinde bırakmaktadırlar. Türkiye Ortaşark'ın ileriyi gören en büyük bir lideridir. 'Sulhun ve dünya istikrarının temini için Türkiyenin giriştiği faaliyet Türk politikasının samimiyetini açık bir şekilde göstermektedir. 1954-1955 yıllarının sulhçü önderi olan Türkiye Başvekili Ekselans Adnan Menderesin dünyanın huzuru için giriştiği her mücadeleden zaferle çıkışı onu dünya çapında büyük bir devlet adamı, büyük bir diplomat ve büyük sulh âşığı olarak dünyaya tanıtmıştır. Ben onu 1955 yılının sulh mükâfatına lâyık bir devlet adamı olarak selâmlamak isterim.

Bugün, sulhü, dünyanın huzur ve insanlığın sükûtunu düşündüğüm zaman aklıma ilk gelen şahsiyet Adnan Menderes'tir. Onun hükümetine, politikasına batim dünya milletleri güvenmektedirler.

Bugünkü Türkiye Menderes Hükümetinin ileriyi görüşü sayesinde, dünya milletleri safında çok şerefli bir mevki işgal etmektedir."

Radyo bunu, dünyanın, bizim için, en mühim hadisesiymiş gibi bütün havadislerinin başında verdiğine göre insanın aklına "Vay canına! Acaba bu sözler hangi Devlet Başkanının?" diye bir sual takılıyor. Boşuna düşünmeyiniz, beyanatı veren zat Devlet Başkanı değildir. O halde bir hükümet başkanı? O da değil.. Belki büyük bir memleketin Dışişleri Bakanı? Bilemediniz.. Tanınmış bir devlet adamı? Hayır.. Bir senatör veya bir milletvekili? Değil.. Başka sahada dünya çapında şöhret yapmış bir adam? Gene yaya kaldınız.. Bir Büyükelçi? Hayır.. Elçi? Hayır..

Kırk yıl düşünseniz bulamazsınız. Beyanatı veren, Amerikanın Lefkoşe konsolosuymuş! Üstelik, havadiste adamcağızın ismi bile yok..

Hükümet kapısından geçinen ve son zamanlarda mantar gibi türeyen hususî ajanslara kalsa, Menderesi pohpohlamak şartiyle kimin beyanatım bulsalar onu yayın - Uyacaklar. Ama Devletin resmi ajansına bu laflanrı Devletin radyosundan verdirmek, Zafer gazetesine de onu birinci sayfasının göbeğine oturtmak yakışır mı? Lefkoşe konsolosunun sözleri, Adnan Menderesin kıymetli devlet adamlığına, şöhret ve itibarına ne ilâve eder lütfen söyler misiniz? Adnan Menderesi, ismi dahi bilinmiyen Lefkoşe konsolosunun iki lâfı mı yükseltecek? Olsa olsa milletçe kendimizi küçültüyoruz.

Cincinatti'deki Firfirik gazetesi, "Türkiye yaman memlekettir" demiş; haydi radyolarımızda bir övünme.. Patagonyadaki Mister Kikirik "Menderes dünyanın en büyük politikacısıdır" demiş; haydi pabuç kadar manşetler..

Yarabbi hiç mi yabancı radyo dinlemiyor, hiç mi yabancı gazete okumuyoruz? Onlarda bu mealde bir tek, ama bir tek satıra rastladınız mı? Nedir bu, yaranma gayretimiz, nedir bu kendimizi küçültmemiz?

C. H. P.

Sonradan gelen akıl

'Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı, bir haftadan beri bombardıman altındadır. Toplar C.H. P. gurubuna yerleştirilmiştir ve Başkanlık Divanı yoluyla hükümeti endaht etmektedir. Yedi gün içinde Muhalefet tarafından bir senelik sözlü soru verilmiştir. Bunların başında Bedelsiz Mal İthalâtı kararnamesinin iptali gelmektedir. Muhalefet hükümetten, iptal edilen bu karar alınırken mahzurlarının niçin

hesaplanmadığını ve kararnamenin neden karardan bir ay sonra ilan edildiğini sormaktadır. Başka bir sözlü soru, C.H.P. Kars Milletvekili İbrahim. Us tarafından verilmiştir. İbrahim Us, hapishanelerde mütemadiyen hadiseler çıkmasının sebebini öğrenmek istemektedir.

Sözlü soruların yanında C.H.P. Meclis Gurubu Başkan vekillerinden Nüvit Yetkinin Basın kanunu teklifinden başka öteki Başkan vekili Sırrı Atalayın da Danıştay, Sayıştay ve Yargıtay azalarının 25 senede tekaüt edilmelerini derpiş eden kanunun kaldırılmasını isteyen bir teklifi Başkanlık Divanına sunulmuştur.

Ana Muhalefet partisi, Meclisin kapanmasına bir hafta kala kollanı sıvamıştır. HİÇ şüphesiz milletvekilleri tatilde gidecekleri seçim bölgelerinde halkın kendilerine soracağı suallere şimdiden cevaplar hazırlamakladırlar ve pek uzun müddet devam etmiş olan sessizliklerinden, hareketsizliklerinden bu sebep dolaylısiyle ayrılmışlardır. İktidar Partisinin, Basın kanunundaki tadillere ait Nüvit Yetkinin tasarısını müstaceliyetle görüşmeye yanaşmaması her halde CELP. milletvekilleri için iyi bir müdafaa sebebi yerine geçecektir.

Kurultaya hazırlık

C. H. P. İçinde faaliyette olan sadece milletvekilleri değildir. Parti, Haziran sonlarında Kurultayını yapmaya hazırlanmaktadır. Geçen Kurultayda gerek Parti Meclisine, gerekse Genel İdare Kuruluna verilmiş bazı vazifeler vardı. Şimdi, o zaman seçilmiş olanlar tekrar seçilmek için hesap vermeye hazırlanmaktadırlar ve bu yüzden faaliyetlerine hız vermişlerdir. Gerek Parti Meclisi, gerekse Genel Merkez azaları Kurultaydan sonra şiddetli tenkidlere uğramışlardı. Partili İki gazete, Dünya ve Ulus ateş püskürmüş, seçilenlerin hiç 'bir iş yapamıyacakları kehanetini ortaya atmışlardı. Partinin bir yıllık uyku devresi göz önünde tutulursa bu kehanetlerin büyük kısmının gerçekleşmiş olduğunu saklamaya imkân yoktur. Bir fikir etrafında toplanmamış bulunan insanlar partiyi bir istikamette götürmeye muvaffak olamamışlardır. Gerçi bu hale makbul özürler bulmak kabildir. Hakikaten ikinci seçim hezimetinden çıkan partinin bir sene içinde derlenip toplanmasına imkan yoktu. Ama hareketsizliğin asıl sebebi azalarından her birinin bir tarafa sapmak temayülünü gösterdiği ekibin, sonunda atalete düşmesidir. Şimdi bu hal, bazı hareket kıvılcımlarıyla örtülmek istenilmektedir. Partinin motörü mesabesindeki Genel Merkeze karakterleri itibariyle bizzat faal ve ceWal olmayan kimselerin de seçilmiş olması bir canlılığı imkânsız kılmıştır.

Kurultayda Genel Merkezin en ziyade tenkid olunacağı nokta Ulus'un bir yıldır çıkarılamamış bulunmasıdır. Bunu düşünen Genel İdare Kurulu azaları o mevzuda çok "alâka uyandırıcı" bir karar almışlardır.

İhtiyatlı bir parti

Ulus, Haziranın 10 una doğru Ankara'da Ankara "telgraf gazetesinin matbaasında çıkacaktır! Bu, basiretli Muhalefet partisi C.H.P. nin Genel İdare Kurulu kararıdır. Kurulun yeni kararı.. Zira AKİS okuyucuları gayet iyi bilmektedirler ki C. C H P . tâ geçen yıldan beri Ulus'u tekrar çıkarmak arzusu ve niyeti içindedir. Tıpkı, üç sene sonra iktidarı yeniden ele geçirmek istediği gibi.. İki teşebbüs arasında benzerlik, ikisi için de hiç bir şey yapılmamasındadır. Parti, Ulus'un kendi kendine çıkmayacağını görüp anlamış olmalıdır. Aynı şekilde, iktidarın bir armut olgunluğuyla ağaçtan ağzına düşmiyeceğini de hiç şüphesiz üç sene sonra görecektir.

Ulus, Genel İdare Kurulunun kararı veçhile Ankara Telgraf matbaasında basılacaktır ama, C.H.P. nin ihtiyatsız olduğunu kimse iddia etmemelidir. Ankara Telgraf gazetesi resmi ilânla geçinen bir gazetedir ve bu bakımdan iktidara sıkı sıkıya bağlıdır. İktidarın sözünden dışarı çıkmaz. Bir gün iktidar, matbaanın sahiplerine "Ulus'u basmayın" derse ne olacaktır? Zira, tazminatını verdikten sonra, bir mukaveleyi feshetmek herkesin en tabii hakkıdır. Yahut matbaanın sahipleri, Ulus'un neşriyatının "memleket menfaatine zararlı bulunduğunu" günlerden bir gün görüp anlarlar ve C H P . nin gazetesini milesseselerinde tutmak istemezlerse parti ne yapacaktır? İşte, basiret ve ihtiyat kendini burada göstermektedir. Genel İdare Kurulu, hiç şüphesiz dünya basınında bir keşif yerine geçecek şu kararı vermiştir: bir başka matbaa, ihtiyaten elde tutulacak, ona bir muayyen "zarar ve ziyan" ödenecektir. Bu matbaa, sahipleri Halk Partili olan Yeni Matbaadır.

Yüksek tiraj peşinde

Doğrudan doğruya Yeni Matbaanın seçilmemesindeki sebep, orada tirajı yüksek bir gazetenin çıkarılamıyacağı endişesidir. Kıymetli mütehassıslarla istişare eden Genel İdare Kurulu, 60 bin rakamı üzerinde durmaktadır. Halbuki Yeni Matbaanın imkanları bunun yarı tirajına dahi müsait değildir. Buna mukabil İptidai şartlarla hazırlanacak Ulus'un bırakınız, 60 bini, bırakınız 30 bini, 15 bin satması bir başarı olacaktır. Zira Genel İdare Kurulunun kanaatinin aksine, partililer dahi cepten para verip gazete almaya kalkıştılar mı teknik bakımdan da mükemmel gazeteleri tercih ederler. Bu, tecrübelerin ispat etmiş olduğu bir hakikattir. Genel İdare Kurulunun azaları parlak hayaller içindedirler.

Fakat işin asıl tuhaf olan tarafı C.H.P. nin bir tanesi emniyet supabı olarak kullanılacak iki matbaayla birden anlaşacak yerde niçin kendi-' sine bir matbaa kurmak yoluna gitmediğidir. Zira bahis mevzuu iki matbaa kıratinde bir milesseseyi- Türkiyede mevcut makinelerle - biraz paraya kıymak şartiyle - kurmak mümkündür ve çok daha karlıdır. C. H. P. şimdi, kira olarak- bir kaç senede 0 meblâğı ödiyecek ve bir kaç senenin sonunda elinde kalacak olan koca bir sıfırdan ibaret bulunacaktır. Ancak C H P. de unutulan husus, politikayı politikacıların yapması gibi gazeteyi de gazetecilerin çıkardıklarıdır.

Her halde itiraf etmeli ki C H P. bir gazete çıkarmak için iki matbaa kiralamak suretiyle garip kararlarla dolu mazisine yeni ve parlak bir sayfa ilave etmektedir. Zira böyle bir şey şimdiye kadar dünyada ne görülmüştü, ne de işitilmişti.

Ulus'un iki matbaası olacaktır, ama Haziranda da çıkması henüz garanti değildir.

Dış Politika

Realist bir görüş

Ankarada bulunan yabancı bir gazeteci, Ankara Palasta bir öğle vakti, Türk muhatabına:

"— Yugosavların son hareket tarzı, galiba en ziyade Türkiyede şiddetli akisler uyandırdı. Eğer bu akisleri bir tek cümleyle ifade etmem gerekseydi şöyle derdim: çok nazik kelimelerle belirtilen derin bir infial!"

Bu sözlerdeki hakikat payı büyüktü ve bir yandan Radyo gazetesinin neşriyatı, diğer taraftan Zafer gazetesinin kim tarafından yazıldığı - Burhan Belge - herkesçe bilinen başmakalelerini takip edenlerin başka fikirde olmalarına imkân yoktu. İnfial başlıca iki sebepten ileri geliyordu: Türkiye, Rusya ile Yugoslavya arasında bir müddetten beri devam eden temaslardan haberdar olamamıştı. Belgraddaki Büyükelçiliğimiz de, istihbarat teşkilâtımız da iyi çalışmamıştı. Dışişleri Bakanlığımızda da kabahat vardı. Zira temaslar hakkında yabancı basında alaka uyandırıcı haberler intişar etmişti. Hattâ bunlardan birini, 15 gün kadar evvel İstanbulda çıkan Fransızca "İstanbul" gazetesi sütunlarına bile almıştı (Bk. Dünyada Olup Bitenler, Sayı: 16). Fakat, Adnan Menderese Belgradı ziyareti sırasında bu hususta bir şey söylenilmediği gibi haber de tam bir sürpriz tesiri yaratmıştı. Eğer hadise. Dışişleri Bakanlığımızda işlerin başka zihniyetle tedviri neticesini verirse hiç şüphesiz faydasız olmayacaktır. Bu, infialin ikinci derecedeki sebebiydi. Asıl sebep, Mareşal Tito'nun en basit hakikatleri görmek istemeyip kendisini "Tarafsızlık Politikası" yoluyla Rusyanın oyuncağı haline getirmesiydi.

Türkiye "barış içinde beraberce yaşamak" formülüne inanmıyordu ve biliyordu ki bu bir komünist icadıdır, gayesi de zihinleri bulandırmaktan ibarettir. Barış içinde beraberce yaşamak ne demektir? Tâbirin bir mânası olmamak gerekir, zira milletler zaten barış içinde beraberce yaşarlar. Bu, normal münasebetten başka hangi manaya gelir ki? Normal münasebet ise, normal diplomatik yollardan kurulur ve bunun için biç bir hususi teşebbüse lüzum yoktur.

Ankara hükümeti, hadiseleri Amerikanın Cumhuriyetçi Partisinin sağ kanadı zaviyesinden görüyordu ve bu mevzuda Zafer gazetesinde haftanın başında çıkan bir başmakale son derece alâka uyandırıcıydı. iktidar partisinin organı bu makalesinde Rusya bir takım memleketleri Demir Perde gerisinde tutmakta devam ettiği müddetçe Barış içinde beraberce yaşamaya imkân olmadığını yazıyor ve "asla!" diyordu, "asla!". Bundan anlaşılıyordu ki hükümetin noktai nazarı, Rusyayı kendi hudutlarının içine sürmek isteyen Amerikan politikacılarının görüşüne uyuyordu.

Bunda Türkiye haksız değildi ve realizm bunu icap ettiriyordu. Rusyayı asırlardan beri tanıyan Türkler, onların son manevrasını herkesten daha iyi anlıyorlardı. Sovyetler, hazım vaktini geçirmek için Demir Perdelerinin eteğinde bir emniyet kordonu peşindeydiler. Bu kordon akılları sıra kuzeyden güneye Finlandiya ve İsveç, Doğu Almanya, Batı Almanya, İsviçre, Avusturya ve Yugoslavyadan teşekkül edecekti. Yunanistan ve Türkiyeyi kendi saflarına almakta pek ümitleri yoktu. Bu iki memleket' Atlantik paktı azalariyle mukadderat birliği yapmıştı.

Finlandiyayla İsveç tarafsızdılar. İsviçre de öyle.. Avusturyada Rus oyunu muvaffak olmuştu. Yugoslavyada da muvaffak olmak üzereydi. Böylece geriye en büyük parti, Almanya kalacaktı. Sovyetler kesif bir propaganda hareketine girişmişlerdi ve şimdi Yugoslavlar buna yardım ediyorlar, âlet oluyorlardı. Zira Rusya Almanlara ispat etmek istiyordu ki eğer tarafsız kalmak isterlerse, Almanyanın birleşmesine kendisinin bir itirazı olmıyacaktır. Nitekim Avusturyayla barış andlaşmasının imzalanmasını temin etmiş, Yugoslavyaya da elini uzatmıştı.

Türkiyenin görüşü

Türkiye, eğer bir emniyet kordonu icap ediyorsa bunun, gene kuzeyden güneye şu memleketlerden teşekkül etmesini lüzumlu buluyordu: Finlandiya, İsveç, Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Rumanya.. Onların arkasında Almanya, İsviçre, Avusturya ve Yugoslavyadan teşekkül edecek bir ikinci kordonun bulunmasına da itirazı yoktu. Yani istiyordu ki evvelâ peyk devletler hükümranlıklarını alsınlar ve tarafsız kalsınlar. Bunun mânası Rusyanın kendi tabii hudutları İçine çekilmesinden ibaretti. Bu görüşe Muhalefet Partileri de iştirak ediyor ve hükümetin noktai nazarını destekliyordu.

Böylece, bir takım zaruretlerin suni neticesi olarak doğan Türkiye - Yugoslavya - Yunanistan paktı o zaruretler ortadan kalkar kalkmaz dağılıyordu.

Kıbrısta durum

"Bu sırada Türkiye ile Yunanistanın arası da Kıbrıs meselesi dolayısiyle gittikçe açılıyor ve Yunan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Pariste "Yunanistan, Mısır - Suudî Arabistan - Suriye ittifakına girmeyi düşünmektedir" demekten kendini alamıyordu. Bu beyanat müteakiben Başbakanın gazetesi olan Katimerini'de yayınlanıyor ve tekzip olunmuyordu. Yunanlıların bize karşı bir şantaj denemesine giriştiklerini görmemeye imkân yoktu. Atina hükümeti ayrıca, Kıbrıs meselesini tekrar Birleşmiş Milletlere getirmek azmindeydi ve bu vadide Rus müzaheretini temin ederse onu reddetmek arzusunda görünmüyordu. Bilâkis Yugoslavya vasıtasiyle bu müzaheretin peşinde olduğu seziliyordu. Kıbrıs meselesi Birleşmiş Milletlerde görüşülürken Belgrad temsilcisinin Türk tezi aleyhinde rey kullandığı - hem de Celâl Bayarın Yugoslavyayı ziyaretinin hemen akabinde - unutulmamıştı.

Fakat asıl mesele adada İngilizlerin daha ziyade Yunanlılara mütemayil bir idare tarzı tutturduklarıydı. AKİS bundan daha aylarca evvel Yunanlıların ciddi bir propaganda kampanyasiyle dünya umumî efkârını kendi lehlerine çevirdiklerini bildirmiş ve hükümetimizden mukabil tedbir almasını istemişti. Bu yola gidilmemiştir. Şimdi İngilterede, iktidarın kuWetli namzedi İşçi Partisinin Kıbrıs meselesinin Yunanlıların arzusu veçhile hallini istediği görülüyor. Muhafazakâr hükümet de seçim arefesinde umumî efkâra karşı bir cephe almaktan korkmaktadır. Gerçi Kıbrıs İngiltere için hayatidir âmâ Hindistan da hayatiydi, Filistin de, Süveyş de.. İngilizlerin buraları birer gün içinde tahliye ediverdikleri hatırdan çıkarılmasa çok iyi olur.

Meclis

Kiracıların zaferi

"Türkiye Büyük Millet Meclisinde "aylardan beri kiracılarla ev sahipleri arasında cereyan eden Büyük Meydan Muharebesi nihayet birincilerin zaferiyle neticelenmiş ve kiraların dondurulması kabul edilmiştir. Hem de, hükümet tasarısının reddedilmesi suretiyle.. Hükümet bir defa da arazi vergisine zam teklifinde Meclis önünde mağlûbiyete uğramıştı. Böylece görülmektedir ki Meclis, bazı meselelerde ısrarını gösterebilmektedir. Bu meseleler, bilhassa rey ile ilgilidir ve seçmenlerin ekseriyeti tarafından alâka duyulan meselelerdir. Hepsi, seçmenin gündelik hayatına taallûk etmektedir.

Hükümet Meclise, kiraların serbest bırakılmasını derpiş eden bir tasarı sunmuştu. Tasarı muvakkat bir komisyonda incelenmiş, fakat komisyon böyle bir kararın yüz binlerce aileyi perişan edeceği mülâhazasiyle başka bir neticeye varmış ve fiyatların bir muayyen zamdan sonra dondurulması kararma varmıştı. Komisyona göre ev kiralarına 1939 fiyatlarına nazaran yüzde 300, ticarethane kiralarına ise yüzde 500 nisbetinde zam yapılacak ve böylece hem şiş, hem de kebap yanmaktan kurtarılacaktı.

Mesele Mecliste ateşli bir hava yarattı ve müzakeresi celselerle sürdü. Milletvekilleri bir nokta üzerinde ani aşamıyorlardı: Hükümetin teklifi mi müzakere olunsun, Komisyonunki mi? Bunun manası şuydu: kiralar serbest mi bırakılsın, dondurulsun mu? Meclis, iki büyük guruba ayrılmıştı. Guruplardan birini ev sahibi milletvekilleri teşkil ediyor, böylece kendi sınıflarının haklarını savunuyorlardı, öteki ve daha kalabalık gurup ise kiracılardan müteşekkil bulunuyor ve onlar da hemcinslerinin zarar görmesine mani olmaya çalışıyorlardı. Mesele, başka mevzularda hemfikir olan bazı kimseleri ayrı guruplara atmıştı ve arkadaş bilinenler dahi kürsüden sinirli bir hava içinde münakaşa, hattâ kavga ediyorlardı. Hükümet ise, tasarısını ısrarda fazla celâdet ve ısrar göstermiyor, kararı Meclise bırakıyordu.

Haftanın başında Pazartesi günü, Başkanlık makamını Tevfik İleri işgal ediyordu. Tevfik Heri, meseleyi bir karara bağlamak azmindeydi. Mevcut tasarıları o şekilde reye koydu ki halihazır sistemin bir yıl uzatılması teklifi red edilince Komisyonun görüşü otomatik surette kabul olundu ve kiraların dondurulması prensibi üzerinde müzakereler başladı. 1-şin zor kısmı bitmişti. Kiracı milletvekilleri büyük bir sevinç ve şevkle maddelere geçtiler. Bu arada, şiddetli alkışlar da işitildi. Müzakereleri Başbakan Adnan Menderes, hükümete ayrılan sıralardan, yanında İçişleri Bakam Dr. Namık Gedik ve Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ olduğu halde, gülümseyerek, Sok alan hatipler hakkında nükteler yaparak takip ediyordu.

Kiracı milletvekilleri kiraların dondurulmalıyla iktifa etmediler. Komisyonun zam nisbetini de indirdiler. Mesken kiralarına yüzde 200, ticarethane kiralarına yüzde 400 ilâve yapılacaktı. Büyük şehirlerdeki seçmenler memnun olacaklardı ve kiracılar artık rahat edeceklerdi. Kanun ancak "yeni şartlar gerçekleşince" yeniden ele alınacaktı ki ufukta "yeni şart" pek görünmüyordu.

EKONOMİ

Amerikan yardımı

Son günler zarfında Amerikan yardımı, gene günün en ehemmiyetli meselelerinden biri faaline geldi. Fikir, yeniden ortaya ilk defa Muhalefet Partisi Genel Sekreteri Kasım Gülek'in Amerika Birleşik Devletlerinde seri konferanslarından birinde atıldı. Döviz kıtlığı, dolayısiyle ithalâtta karşılaşılan güçlükleri gidermek üzere alınması gereken tedbirler sadedinde Amerikan yardımının arttırması lüzumu AKİS'in bundan evvelki sayılarında da kaleme alındı. Tam bu sıralarda Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültelerinde Maliye Profesörü Fadıl Hakkı Sur ilmi bir tetkik şeklinde Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde "Amerikan yardımı" mevzuunda bir konferans verdi. Bundan bir müddet sonra da Başbakan Adnan Menderes Amerika Birleşik Devletleriyle Türkiyeye yapılacak yardım konusunda müzakere halinde bulunulduğunu Yugoslavya'ya hareket etmek üzere İstanbul'a gittiğinde umumî efkâra bildirdi.

Bu satırlar ilhamını daha ziyade meselenin .objektif bir tarzda ele alınıp incelenmesi bakımından Profesör Fadıl 'Hakkı Sur'un konferansından almaktadır- Şurası ilmî bir gerçektir ki Türkiye iktisaden geri kalmış bir memlekettir. Çünkü memleketimiz iktisaden az inkişaf etmiş memleketlerin bütün hususiyetlerini taşıdığı gibi bu hususiyetlerden ikisini bilhassa millî gelirin düşük olması keyfiyeti ile ferdi gelirin azlığını belli bir şekilde üzerinde taşımaktadır. Bünyesi bakımından bu derece zayıf olan bu iktisadiyat üç yönden ağır yük altındadır:

1. Askerî masraflar Türk bütçesinin önemli bir kısmını yutmaktadır.
2. Türkiye kalkınmak için büyük ölçüde yatırım yapmak mecburiyetindedir,
3. Türkiyede her sene nüfus yüzde 2,2 nisbetinde artmaktadır. Millî gelirdeki artış o derece olmalıdır ki bir yandan nüfus artışlarının ihtiyaçlarını karşılamak mümkün olsun, diğer yandan Batı memleketleri ile Türkiye arasındaki refah farkı yıldan yıla Batı memleketlerindekinden de daha fazla artan Türkiye millî geliri ile telâfi edilsin.

Yukarda üç kalem içinde topladığımız ana sebepler bize gösteriyor ki Türkiye kalkınmasında büyük Ölçüde dış yardımlara muhtaç etmekte, tasarruf meylinin düşük kalması ise sermaye teşekkül ve terakümünün artmasına engel olmaktadır. Ağır askerî masraflarla, yüksek nisbetteki nüfus artışları da millî ekonominin ağır yükünü teşkil etmektedir.

Yardıma karar verdi

Amerikan yardımının tarifi

Son bir buçuk asır zarfında üç büyük harp olmuştur: Bunlardan birincisi Napolyon harpleridir; ikincisi Birinci Cihan Harbi, Üçüncüsü İkinci Cihan Harbi adını taşır.

Napolyon harpleri zamanında Napolyona. karşı yedi büyük koalisyon kurulmuştur. İngiltere Napolyona karşı harbeden devletlerin başında gelmektedir. Lâkin İngiltere savaşı harp meydanlarında . Fransızlarla

General Marshall
Yardıma adını koydu

doğrudan doğruya dövüşerek devam ettirmekten daha çok ittifak şebekeleri meydana getirmekte ve harbin mail yükünü üzerine almakta, müttefiklerini sübvansiyonlarla beslemektedir. Napolyon harplerinin finansmanı Napolyona karşı çarpışan devletler için bu tarzda yapılmaktadır.

İkinci Cihan Harbinde harbin finansmanı sübvansiyonlarla, yani müttefik devletlerin karşılıksız olarak birbirlerine yaptıkları mali yardımlarla yürütülmemiştir. İkinci Cihan harbinin finansmanı zengin devletlerin fakir devletlere açtıkları kredilerledir. Yani finansman bir tarafından bakılınca ikraz, diğer tarafından bakılınca istikraz şeklindedir. Başka bir tâbirle bu harpte, devletlerin bazıları alacaklı, diğerleri de borçlu duruma düşmüşlerdir. Mezkûr finansman tarzı siyasi alanda büyük ihtilâflar doğuracak mahiyettedir. Çünkü borçlu devletler borçlarını Almanyadan alacakları tamirat masraflariyle karşılamak arzusundadırlar. O ise harp sonu devresinin çetin davaları içindedir. Tamirat masraflarını ödiyecek durumda değildir; çünkü ekonomisini enflasyon ezmiş, insafsız derecede bir diktat neticesinde imzalatılmış olan tamirat masrafları hakikaten hukuki yönden de batıl, ifası gayrıkabil bir eda mahiyetini kazan.-mıştır. Amerika Birleşik Devletleri Birinci Cihan Harbi sonunda itilâf devletlerinden alacaklarının ödenmesini istemiş, onlar ise Almanyadan tamirat alacaklarını tahsil edemedikleri için Amerika Birleşik Devletlerine borçlarını ödememişler, Amerikaya karşı olan borçlarının ödenmesi için, Almanyadaki alacaklarının tahsilini şart koşmuşlardır. Halbuki hakikati halde böyle bir durum yoktur. Onun için Amerika (Birleşik Devletleri müttefiklerine küser, Avrupalı devletlerin elinde saf bir çocuk muamelesi gördüğüne kızar ve köşei inzivasına çekilir. Bu, harp sonu olaylarında bir dönüm noktasıdır. İkinci Cihan Harbinin sebeplerini bir bakıma burada aramak gerekir. Çünkü Alman noktai nazarı İkinci bir silahlı ihtilâfta Amerika Birleşik Devletlerinin Avrupanın yardımına gelmiyeceği merkezindedir.

Alman noktai nazarının ne kadar hatalı olduğunu hadiseler gösterir. Amerika Birleşik Devletleri yalnız harbe girmekle kalmaz, daha harbe girmeksizin tarafsızlık hukukunu ihlâl edecek muamelelere girişir. Ödünç verme ve kiralama kanunu (lend lease) çıkarıldığı vakit Amerika Birleşik Devletleri harbe girmemiştir. Tarafsızlık hukuku kaidelerine göre tarafsız bir devletin birbirleriyle fcarp halinde bulunan devletlerden birine harp eşya ve malzemesi satması ise devletlerarası hukuk kaidelerine göre yasak edilmiştir. Ödünç verme ve kiralama kanununun tatbiki de sona erer,

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Avrupa harpten son derece yorgun çıkar. Avrupa memleketlerinin çoğu harpten ağır derecede tahribe uğramıştır. Batı Avrupa memleketleri komünizm tehlikesiyle yüzyüze gelirler. Amerika Birleşik Devletleri dünyayı tanzim eden ana kuWet olarak önce Avrupaya, sonra bütün dünyaya yardım elini uzatır. Bu yardımları şöyle tarif etmek mümkündür: Amerikan yardımı Amerika Birleşik Devletlerinin arzuladığı hedeflerin ulaşılması için hibe veya ödünç şeklinde yapılan yardımlardır.

Yardımın sebepleri

Harp beş büyük devletin işbirliği esası üzerinde yürütülmüştür. Harpten sonra yeryüzünde asayiş- ye sulhü korumak üzere' meydana getirilen Birleşmiş Milletler Teşkilâtı da beş büyük devletin - Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Rusya, Çin - işbirliği esası üzerine kurulmuştur. Lakin mezkûr beş büyük devlet arasındaki İşbirliği müşterek gayeye ulaşıldığı, yani İtalya, Almanya, Japonya mağlûp edildiği vakit sona erer. Rusya harbin başında nazilerle birleşerek yapmak istediğini bu sefer tek başına yapmağa kalkar. Amerika Birleşik Devletleri önce bütün hüsnüniyetiyle harp sonu meselelerini çözmeğe çalışır; fakat Rusyada kötü niyetten gayrı bir şey göremez. Bunun üzerine Marshall Plânı adında tarihte ilk defa tatbik edilen şümullü bir yardım programını tatbike koyulur. Bu plânının tatbike konuluşunu çeşitli sebeplere istinad ettirenler vardır. Şöyle ki:

1 — Marshall Plânının gayesi harp sonunda Avrupa memleketlerini komünistleştirmekten korumaktır. Bu görüşe göre Marshall Plânı Rusyaya karşı komünist aleyhtarlarının tatbik ettikleri bir planın adıdır.

Harold Stassen

Yardımı idare ediyor

2 — İkinci bir görüşün kaynağı iktisadidir. Bu noktai nazara göre Amerika Birleşik Devletlerinin refahı Avrupanın refahına bağlıdır. Avrupa iktisaden zayıf oldukça Amerika Birleşik Devletlerinin ekonomisi sağlam temeller üzerinde değildir. Zamanımızda ekonomiler arasında "interdependance. - birbirine bağ" vardır. Amerika Birleşik Devletleri bu tesanüt icabı yardım etmektedir.

3 — Diğer bazı Amerikan yardımını mahreçlerle ilgili görürler. Bunlara göre Amerika Birleşik Devletleri yardımları kendi ekonomisini tam çalışma halinde tutmak, kendi endüstrisine mahreç temin etmek için yapmaktadır.

4 •— Amerikan yardımının insani vasfı üzerinde de duranlar vardır. Bunlara göre Amerika Birleşik devletleri harp sonunda ganimet olarak bir şey beklemediğini daha harbe girmeksizin yayınladığı Atlantik şartında bildirmiştir. Onun için Amerika Birleşik Devletlerinin yardım programından beklediği hiç bir siyasi veya iktisadi hedef yoktur, Amerika yalnız ve yalnız insanî mülâhazalarla yardım etmektedir.

5 — Amerikan yardımının sebepleri' üzerinde serdedilen sonuncu fikir yardımın ticari maksatlar güttüğünü iddia eder. Bu noktai nazara göre Amerika Birleşik devletleri 'Avrupa ekonomisinin yeniden kuruluşunu sağlamak, binetice yeniden kurulan ekonomilerle Amerika Birleşik Devletleri arasında ticari münasebetleri ihya etmek üzere Avrupa memleketlerine yardım etmiştir ve etmektedir. Eğer Avrupa ekonomileri yeniden kurulacak olursa iktisaden kalkınmış memleketler birbirleriyle daha çok mübadelelerde bulunabilecekler, binnetice karşılıklı olarak birbirlerinin 'müşterek refahlarına yardım edeceklerdir.

Amerikan yardımının sebepleri ne olursa olsun - ister bu sebeplerin hepsi veya bunlardan bir kaçı bir arada bulunsun - gerçek olan odur ki ikinci cihan harbi sonu eski tamirat ve tediye anlayışının yerine yardımlaşmaya müncer olmuş ve Amerika Birleşik Devletleri ödünç verme ve kiralama kanunu mucibince müttefiklerine yaptığı yardımların tediyesini istiyeceği yerde bilâkis onların kalkınmalarını bir an önce sağlama sadedinde (foreign assistance act) dış yardım kanunu ile eski müttefiklerine büyük yardımlarda bulunmağa başlamıştır.

Yardımın şekli

Harpten sonraki Amerikan yardım" larını iki kısımda incelemek mümkündür. Bunlardan birincisi doğrudan doğruya yapılan yardımlar, ikincisi ise dolayısiyle yapılan yardımlardır.

I — Doğrudan doğruya yapılan yardımlar: Bu nevi yardımlar Amerika Birleşik Devletlerinden veya dolar sahası memleketlerden yapılmaktadır. Tatbikatta şimdiye kadar üç tatbik şekline rastlanmıştır. Bunlar:

Avra Warren

Türkiyeden haberdar

a) 35 sene vadeli ve % 2,5 faizli krediler,

b) Hibeler,

c) Şarta bağlı yardımlardır.

Krediler: Kredilerin doğrudan doğruya yardım teşkil edip etmediği krediyi alan memleketteki mer'i faiz haddine bağlıdır. Eğer krediyi alan memlekette faiz haddi uzun vadeler için % 2,5 un üstünde ise ancak o zaman Amerikan yardımından bahsetmek mümkündür. Memleketimiz bu nevi yardımın tatbike konulduğu 1948 senesinden itibaren bugüne kadar ceman 159 milyon dolar istifade temin etmiştir.

Hibeler: Bunun mekanizması şöyle işlemektedir: Amerika Birleşik Devletlerinden veya dolar sahası memleketlerden Türkiyeye yapılacak hibelerin Merkez Bankasında bir hesabı açılmaktadır. Açılan bu hesaptan % 90 pay Türkiyeye ayrılmakta ve % 10 luk bir hisse de Türkiyedeki Amerikalıların masraflarına tahsis edilmektedir. Amerikalıların payı bundan evvelki yıllarda % 5 nisbetinde idi. Memleketimiz şimdiye kadar cem'an 385,4 milyon dolarlık hibe kabul etmiştir.

Şarta bağlı yardımlar: Amerikan yardımının ilk yıllarında tatbik edilmiş olan bir yardım şeklidir. Bu yardım o zamanlar "tiraj hakları" adı altında tatbik ediliyordu. Mekanizması da şöyle idi: Amerika İki memlekete tiraj hakkı tanıyordu; meselâ Türkiye ve İngiltereye. Diyelim Türkiyeye 10 milyon dolar, İngiltereye

beş milyon dolar. İngiltereyle Türkiye birbirleriyle mübadelede bulundukları vakit Türkiyenin ingilterede tahakkuk edecek olan beş milyon dolarlık alacağını Amerika Ödemeyi taahhüt ediyordu.

II — Dolayısiyle yardımlar: Bu nevi yardımların da çeşitli şekilleri vardır. Fakat bu muhtelif şekildeki yardımların hepsinin gayesi Avrupa memleketlerinden yapılacak ithalâtın artırılmasıdır. Şimdi bu muhtelif şekilleri isimlendirelim: Bunlar sırasiyle tiraj hakları, alacaklı başlangıç bakiyesi, kota kredisi ve hususî kaynaklardır.

a) Tiraj hakları: Yukarda izah edilen şekilde işler.

b) Alacaklı başlangıç bakiyesi-. Avrupa Tediyeler Birliğine üye her memlekette muayyen marjlar tahtında tanınan kredi hadleridir. Bu krediler Avrupa tediyeler Birliğinin hitanımdan 15 sene sonra ödenecektir. Faiz haddi % 2 3/4 tür.

e) Kota kredileri: Bu nevi kredilerin bundan bir evvelkinden farkı bunların Avrupa tediyeler Birliği tarafından açılmış olmasıdır.

d) Hususî kaynaklar: Bu üç çeşitten gayrı muhtelif yollarla - istikraz da dahil olmak üzere - temin edilen dolambaçlı yardımlardır. Şimdiye kadar dolayısiyle yardım şekillerinden istifade edilen meblâğ 212 milyon dolar civarındadır.

Askeri yardımlar

Yukarda incelemiş olduğumuz yardım şekilleri sivil yardımlardır. Halbuki 4 Nisan 1949 da meydana getirilmiş olan NATO ile müşterek emniyet müştereken sağlanmak istenmiştir. Yani NATO müşterek emniyeti teessüs ettirmek maksadiyle kurulmuştur, işte NATO gibi tedafüi bir paktın mevcudiyeti de askerî yardımların iki ayrı bölüm içinde incelenmesini zaruri kılmaktadır. Bunlardan birincisi askeri Amerikan yardımı, ikincisi NATO memleketlerinin yardımıdır. Türkiyede milli savunma masrafları yıllık üç milyar Türk lirası civarındadır. Türkiye ancak bunun 750 milyon Türk lirası kadarım bütçesinden ödemektedir. Mütebakisi ise Amerika Birleşik Devletleri ile NATO memleketleri tarafından karşılanmaktadır.

Netice

Sağlam bir millî müdafaa düzeni ancak sağlam bir iktisadiyatla mümkundür. Türkiye işgal ettiği yer bakımından can alıcı bir noktadadır. Akdenize inen deniz yolları ile Orta Doğuya varan kara yolları Türkiyeden geçer. Onun için Türkiyenin iktisaden kalkınması kendi milli savunma sisteminin gücünü artıracağı gibi aynı zamanda müşterek emniyet davasına da büyük bir kale teşkil edecektir. Bu hususun bir an için gözden ıрак tutulmaması gerekir. Çünkü jeopolitikin bu kadar hayati ehemmiyeti, haiz bir bölgesinde Türkiye gibi iktisaden geri kalmış memleketler ta ikinci cihan harbinin başlangıcından beri bu derece devamlı ve milli ekonomilerini de o derece ezici hiçbir fedakârlıkta bulunmamışlardır. Netice şuraya varmaktadır: Türkiye daha fazla yardıma muhtaçtır. Çünkü hiçbir NATO memleketi bir milyon nüfus başına bir tümen asker beslememektedir. Çünkü hiçbir memleket bu derece stratejik bir mevkide tehlikeyle hemhudut değildir. Türkiye askeri kalkınma hamlelerine girişmiştir. Bu hamlelerin semerelerini vermemesi Türkiye için olduğu kadar hür alem için de büyük bir tehlike teşkil eder. Türkiye yalnız askerî sahada, harp meydanlarında vecibeleri olan bir memleket değildir. Politik alanda da ağır vecibeler altındadır. Balkanlarda yeniden ihya edilen Balkan Antantı Türkiyenin eseridir. Geçen sene Mayıs ayında imzalanan Türkiye - Pakistan Paktı ve yeni olarak imzalanan Türkiye - Irak paktı Balkanlardan başlayıp Hindistana kadar uzanan bir emniyet şeridi vücuda getirmektedir. Bu şeritler ise doğrudan doğruya Türkiyeye bağlanmaktadır. Onun için nimet külfete göre olmalıdır.

Meselenin hal yolu

Sıhhatli olarak kalkınmanın hudu-du milli tasarrufla dış yardımların ulaşacağı meblâğda biter. Türkiye iktisaden geri kalmış bir memleket olduğu için milli tasarrufunun hacmi düşüktür. Çünkü milli gelirden adam başına düşen ferdi gelir seviyesi düşüktür. Bu durum karşısında Türkiyeye "İktisadi kalkınmanı kendin tamamla, kurduğun binanın çatısını kendin kapa" demek hataların en büyüğünü işlemektir. Asırlar boyunca çeşitli ihmallere uğramış olan Türk köylüsü biraz modern çalışmanın ve dış yardımların tesiriyle müsbet neticeler elde etmesini bilmiştir. Hür âlem için en isabetli yardım, yardımın tahsis edildiği bölge ile yardım yapılacak topluluğun taşıdığı vasıf birleştirilince müsbet neticeler veren yardımdır. Türkiye son beş altı senelik yardım devresinde dış yar-' dunlardan ekonomik kalkınması için rasyonel bir tarzda istifade etmiştir. Şüphesiz bazı hatalar yapılmıştır. Fakat esas olan hataların yambaşında elde edilenlerin büyük oluşudur. İşte bunun için Türkiyeye ayrılan yardımların bundan böyle daha da artırılması icabetmektedir. Sözü bu

liraya getirmişken demokrasilerde fikirlerin tartışıla tartışıla erdiğini, fikirlerin zaferini beklemek için o fikirler etrafında toplanmak gerektiğini bildirmek isteriz. Bu arada fikirlerimizi müdafaa ederken ekseriya kullandığımız bir tabyadan vazgeçmeliyiz. Bu tabya şudur: İhtiyaçlarımızın büyüklüğünden, karşılaştığımız tehlikelerin korkunçluğundan bahsetmeyelim. Tam aksine, Türkiyeye yardım yapılacak olursa elde edilecek müsbet neticelerin göz kamaştırıcı olacağından, ekonomisi sağlamlaşacağı için Türkiyenin millî savunma davasının da en iyi bir şekilde hal yoluna bağlanacağından bahsedelim. Hukukta, malûm olduğu üzere, dev-

let bir şahsı manevidir; şahsı maneviler de tıpkı hakiki şahıslar gibi iyi olacak hastaya çorba taşımaktan zevk alırlar. Biz herşeyden önce yabancılara imkânlarımızın hakikaten vaidkâr, çalışmalarımızın hakikaten müsmir olduğunu isbat etmeliyiz. Bunun için de memleket dahilinde olduğu kadar memleket haricinde de biraz mürekkep sarfetmek mecburiyetinde olduğumuzu unutmamak gerekir. İşte her yurtsever vatandaş için ifası zevkli vazifelerden biri buradadır.

Maliye

Merkez Bankası Kanunu

Uzun zamandır halk efkârını hayli meşgul etmiş olan, Merkez Bankası kanununun bazı maddelerini tadil eden kanun tasarısı artık kabul edilmiş bulunuyor. Merkez Bankası kanununun yeni şekliyle:

1 — Hazine cari yıl masraf yekûnunun % 15 i nisbetinde Merkez Bankasından avans alabilecektir. Cari masraflar her sene artan amme masrafları dolayısiyle kabaran umumi bütçe ve mülhak bütçe giderleriyle artacağından hazinenin alacağı avanslar tahdit edilmemiş bulunmaktadır. Avanslar yalnız tahdit edilmemekle de kalınmamış, aynı zamanda tecdit edilme imkânları da sağlanmıştır.

2 — Amortisman ve kredi sandığı devlet tahvili satın alabilmek için Merkez Bankasına borçlanabilecektir.

3 — İktisadî devlet teşekküllerinden pek çoğunun finansman kaynağını teşkil eden hazine kefaletini haiz bonolar eskisi gibi gene Merkez Bankasına iskonto ettirilebilecektir.

4 — Sanayi ve maden işleri, küçük sanat ve esnaf ihtiyaçları için yeni senetler ihdas edilmekte ve bunların Merkez Bankasınca reeskontuna izin verilmektedir.

5 — Merkez Bankası Umum Müdürlüğü Türkiyede faaliyette bulunan bankaların kredi, döviz ve diğer muamelelerine ait her türlü malûmatı ve müşterilerinin risk vaziyetlerini talep ve bu risk vaziyetleri hakkında ilgili bankaları tenvir edebilir. Bankalar istenilen malûmatı vermek mecburiyetindedir.

'Yukardan beri beş kalem içinde topladığımız Merkez Bankası kanunundaki değişiklikler basında münakaşa edildi ve hattâ tasarı Mecliste müzakere edilirken Maliye Bakanının görüşünü de öğrenmek mümkün oldu. Bakana göre tadilât, iş hacmindeki gelişmeden ileri geliyordu. Dolayısiyle tadilâtı doğuran bir ihtiyaçtı. Tadilâtın aleyhinde bulunanlar ise meseleyi Merkez Bankasının emisyonunun nisbetsiz bir şekilde artmasına irca ediyorlardı. Emisyondaki nisbetsiz artış ise para kıymetinin düşmesini intaç edecekti. AKİS, kanun daha tasarı halinde iken ya-

Servet veren bankalar

Şeffaf cama dönecekler

pılacak tadilât hakkındaki görüşünü bildirdi. Onun için bu sefer yeniden uzun boylu aynı noktalar etrafında duracak değiliz. Yalnız şu husus gözden ırak tutulmamalıdır: Emisyon hacmi, Merkez Bankasının hazineye vereceği avanslar, hazine kefaletini haiz bonoların Merkez Bankası Portföyünde birikmesi biraz - ama hakikaten biraz - para nazariyeleri üzerinde kafa yormuş kimseler için para fabrikası kurmaktan farksızdır. Şüphesiz ki para hacmi ile iş hayatındaki gelişmeler piyasa şartları arasında doğrudan doğruya münasebetler vardır. Yalnız bu münasebetleri ölçüp tartarak tesbit etmeli, tedbirde hata etmemeğe çalışmalıdır. Paramız - iktisadî hayatımızın kanı mesabesindedir - teslim edelim ki satın alma gücünden kaybetmektedir. Bu keyfiyet ise tek başına iktisadi hayatın korkunç şekilde dalgalanmasına, işlerin normal mecralarını kaybetmelerine, fertlerin tasarruf meyillerinin azalmasına, her türlü mala tehaccümün artmasına ve hattâ Türkiyeye gelecek sermayenin, işler tam manasiyle normal mekanizmasından uzaklaşmış olduğu için, gelmemesine sebep olur.

Harpten sonra Avrupa ekonomisinde belirli bir canlılık var. Bu canlılık çok memleketlerde azami seviyeye ulaşmış, İngilterede ve İsveçte hafif enflasyon emareleri belirdi. Bilir misiniz bu memleketler küçük enflasyon emarelerine karşı nasıl mücadele ediyorlar? İsveç mecburi istikraz akdetti, ingiltere faiz hadlerinde Şubat ayından beri üç defa yükseltme yaptı. Ya biz ne yapıyoruz? Aynı hastalıkla malûl memleketlerin koyuldukları yola koyulacağımız, o memleketlerden ibret alacağımız yerde sanki iktisat ve maliye ilminin tavsiyeleri İsveç için başka, İngiltere için, Türkiye için başka imiş gibi emisyon musluğunu ardına kadar açıyor, yükselen fiat seviyelerini da refah unsuru olarak karşılıyor ve bu durumun husule gelmesinde en ağır manevi mesuliyet altında bulunmaları gereken milletvekillerini maddeten mükâfatlandırıyoruz. Bu tarz hareketlerle iktisat ve maliye ilminin çetin davaları çözülür mü? Sonra ne yapıyoruz? Ek bir madde ile bankaları ve bankaların müşterilerini röntgene tabi tutuyoruz. Meslek sırrı, ticari işlerdeki sürat ve saire gibi iş hayatının hassas noktalarını rencide ediyoruz. Bunlar için de sebep var, Bankalar yolsuzluklara tevessül ediyor, diyeceksiniz! Olabilir amma hükümet etmenin hikmeti olmadan olacağı, gelmeden geleceği kestirmek, basiret sahibi olmak değil midir? Heyhat, nerede o günler? İktisadî hayatın dalgaları o kadar kuWetli ki en kuWetli gözler bir hafta ilerisini göremiyorlar. Onun için de işler kötü durumun husule gelmesini Önlemek olacağı yerde, kötülüklerle mücadele etme k oluyor. Halbuki prensip suçlularla mücadele etmek değil, cemiyette suçlular diye bir kitlenin türemesine meydan vermemektir.

B A S I N

Basın Rejimi

Devlet kontroluna doğru

"Bundan bir kaç ay evvel İstanbulda, Gazete Sahipleri Sendikasının idare merkezinde heyecanlı görüşmeler cereyan ediyordu. Mesele hakikaten mühimdi, zira gazetelerin en hayati ihtiyaçları olan kâğıt bahis mevzuuydu. Hükümet bir karar almıştı. Bu karara göre, büyük gazetelerin kağıdı tek elden temin edilecek ve bu tek el Sümerbank olacaktı. Sümerbank dışardan Kanadadan diye biliniyordu - 24 bin ton bobin kâğıdı ithal edecekti. Bu kâğıt, gazeteler arasında, ihtiyaçlarına göre taksim olunacaktı. Her gazete senelik istihlâkini Sendikaya bildirmişti. Fakat görülmüştü ki yekûn, 24 bin tonu aşıyordu. Talepler tekrar gözden geçirildi ve farkedildi ki bazı gazeteler normal ihtiyaçlarından fazla kâğıt istemişlerdir. Meselâ Hürriyetin talebi 6 bin ton olduğu halde, Türk Sesi 4 bin ton rakamını bildirmiş ve sebep olarak da "yakında hamle yapacağım" ileri sürmüştü. O zaman bazı lâtif eli konuşmalar cereyan etmiş, hamle yapmadan evvel 130 bin kadar basan Hürriyet'in tirajı hamleyi - piyango - müteakip 210 bine çıktığına göre Türk Sesi'nin aynı hesaplar 2 bine yükseleceğine işaret olunmuş, gülünmüş, 4 bin tondan indirme yapılmış, bu arada Tercüman gazetesinin talebinden bazı kırpıntılar olmuş, neticede 24 bin ton rakamı bulunmuştur.

Kâğıt işletmelerden alınıyor

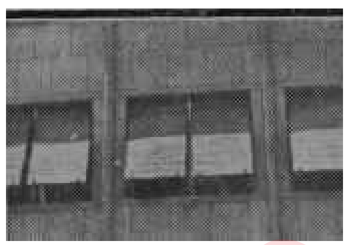
"Bundan evvel kâğıt işleriyle bir yandan İşletmeler Bakanlığı, diğer taraftan Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı meşgul olurdu. Şimdi, bu iki bakanlıktan da iş alınmış ve doğrudan doğruya Devlet Bakanlığına bağlanmıştır. İşletmeler Bakanlığı kendisine bağlı Sümerbank Umum Müdürlüğü vasıtasiyle artık İzmit fabrikasının tahsisleriyle alâkadar olmamaktadır. Buna mukabil Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı da lisans ve transfer muamelelerini peyderpey yapmamaktadır. Gazeteciler doğrudan doğruya Devlet Bakanlığına müracaat etmektedirler. Kâğıt gelince, her gazeteye bildirdiği ve kabul edilen ihtiyacı nisbetinde tevzi olunacaktır.

Yalnız kâğıt değil, bilimum matbaa âlet ve malzemesinin teminiyle de Devlet Bakanlığının alâkadar olması yolunda bir cereyan başgöstermiştir. Böylece basının bütün ihtiyaçları, tek elden temin edilecektir. Şimdiye kadar, sonu Devlete bağlı olmakla beraber, daha liberal bir sistem takip edilmekte ve gazeteler muhtelif kanallardan ihtiyaçlarım karşılıyabilmekteydiler. Bundan böyle, o kanalların hepsi kapatılmıştır.

Sistem, bize mahsus değildir. Dünyanın başka memleketlerinde de bu neviden sistemler mevcuttur ve bunların faydaları ile mahsurları uzun zamandan beri münakaşa olunmaktadır.

Bir zaruretin icabı

Yeni sisteme bir zaruretin icabı olarak geçildiği muhakkaktır. Hükümetin elindeki - döviz mahduttur. Buna rağmen, itiraf etmeli ki, hiç bir gazete şimdiye kadar kağıtsız bırakılmamış hattâ bazı gazetelerin fazla taleplerinin bile karşılanması yoluna gidilmiştir. Muhtelif sanayi kollarının ve ithal mallarına muhtaç piyasa kesimlerinin durumları - acıklı durumları - göz önünde tutulursa basının pek çok şikâyete hakkı olmadığı ileri sürülebilir. Fakat bir memleketin basma olan ihtiyacının, zamanımızda, hemen her şeyin başında geldiği de bir hakikattir. Takdir edilecek cihet, bu hakikatin alakadarlarca anlaşılmış, bulunmasıdır.

Devlet (Bakanlığı) kapısı
Kâğıt oradan çıkıyor

Fakat kâğıda muhtaç bulunanlar sadece gazeteler değildir. Bazı gazeteler tirajları çok düşük olduğu halde ihtiyaçlarının pek üstünde kâğıt temin etmişler ve bunları karaborsada paraya tahvil etmişlerdir. Bu yoldan servet yapanların isimleri kulaktan kulağa dolaşmaktadır. Hattâ sadece bununla geçinen gazetelerin, yurt içinde mevcudiyeti de bilinmektedir. Aynı şekilde, harp yıllarında faaliyette bulunan ve o zamanın iktidarına yakın sayıldıkları için İzmit fabrikasının hemen bütün istihsalini çekenleri Babıâli görmüştür. Eski sistemle kâğıt tevzilinin suistimale yol açtığını İnkâra İmkân yoktur.

Yeni sisteme geçişin mucip sebebi budur.

Görünüşte değişiklik yok

Görünüşte bir değişiklik yoktur. Şimdiye kadar da kâğıdı, başka makamlar vasıtasiyle de olsa hükümet dağıtmaktaydı. İzmit fabrikası Sümerbankın olduğu gibi, ithal müsaadesini veren de Ekonomi ve Ticaret Bakanlığıydı. Yani, bir baskı arzusunu evvelce de gerçekleştirmek mümkündü. Hükümet nihayet, kâğıt vermiyebilirdi. - Böyle şey olmamıştır - Bu bakımdan yeni sistemin fiili bir yenilik getirmediği aşikârdır. Fakat inkârına imkân yoktur ki Devlet Bakanlığı ve o makamı işgal eden ve edecek kimseler şimdi gazeteler üzerinde büyük bir nüfuza sahip olmuşlardır. Tabii, en iyi yol bol dövize malik bulunmamız ve her isteyenin kâğıdını, malzemesini arzuladığı gibi temin edebilmesidir. Liberal rejimin esası da budur. Fakat buna, bizim için imkân yoktur. Hakikatleri olduğu gibi görmekte ve o esaslar dairesinde en iyiyi araştırmakta fayda vardır.

Totaliter rejimlerde basın hürriyeti, basma ait ihtiyaçların tek elde toplanmasiyle ortadan kaldırılmıştır. Dr. Goebbels'in Almanyada en büyük kuWeti Gestapo değildi. Gazeteler, kâğıttan başka yere basılmaz. İtalyada da gazetelerin ihtiyaçları, bir tek şahsın eline verilmişti. Bu sistemin, liberal sistemle alâkalı bulunmadığı aşikârdır. Hattâ totaliterler, kendilerine mahsus mantık silsilesiyle hakiki basın hürriyetinin ancak o sistemle gerçekleşebileceğini ileri sürmüşler, bu suretle sermayenin tahakkümüne ve hususî menfaatlerin istibdadına, maceraperestlerin dalaverelerine, şantajlarına mani olunduğunu söylemişlerdir. Bu neviden düşünce tarzları Demokrasilerde asla revaç görmemiştir. Biz de kendimizi aldatmıyalım.

Devlet bakanlığına düşen vazife

Şimdi bizde Devlet Bakanlığına bir vazife düşmektedir: Totaliter bir sistem içinde liberal zihniyeti hâkim kılabilmek. Yani gazetelerin kâğıt ve sair ihtiyaçlarını hiç bir partizan • hisse kapılmadan tevzi etmek. Tevzide gazetelerin neşriyatını değil, tirajlarını hesaba katmak ve başka bir şey düşünmemek. Şuna veyahut buna farklı muamele yapmak, otomatik olarak haksızlığa yol açacaktır. Sistemin buna son derece müsait bulunduğu diğer memleketlerdeki tecrübelerle sabit olmuştur. Biz o tecrübeleri tekrar geçirmesek çok iyi ederiz.

Nihayet ilk ferahlıkta, liberal sisteme dönmek hükümetin gayesi olmalıdır. Totaliter sistemin işlemesinde basın ve muhalefet çok müteyakkız davranırlarsa, küçük hesaplarla hareket etmezlerse zarar ihtimali o derece azalır. Bu sistemlerde mürakabe imkânı ortadan kalkarsa, basın hürriyeti ölür.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Yugoslavya

Rusyayla dostluk

"Bundan15 gün kadar evvel bir gün, İstanbulda çıkan Fransızca "İstanbul" gazetesinde Yugoslavyanın durumuna ait bir makaleyi okuyanlar tebessüm etmekten kendilerini alamamışlar ve isterinden bazıları "Ne hayal!" diye düşünmüşlerdi. Makalede Yugoslav Devlet Başkanı Mareşal Tito'nun Mareşal Bulganin ile görüşmek üzere Moskovaya gitmesinin muhtemel olduğu bildiriliyor ve Yugoslavyanın "Barış içinde bir arada yaşama" politikasında aktif bir rol alma gayretinden bahsediliyordu.

Yugoslavyanın uzun zamandan beri Doğu ile Batı arasındaki anlaşmazlıklar karşısında tarafsız kalmak istediği biliniyordu. 1848 yılında Molotofun gayretiyle Kominform tarafından takbih olunup oradan ihraç edildikten. sonra Yugoslavya gerçi Batıya dönmüştü. Ama bu. daha ziyade, bir el uzatma hareketiydi. Başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere İngiltere ve Fransa Mareşal Tito'ya, Rus tazyiklerine mukavemet edebilmesi için geniş yardımda bulunmuşlardır. Bu yardımların miktarı yedi sene içinde bir milyar doları aşmıştır. Fakat Yugoslavya hiç bir zaman komünizm yolundan dönmemiş, bilakis hakiki komünizmin Rusyada değil Yugoslavyada olduğunu ileri sürmüş, Batıyla arasındaki İdeoloji farkını bir iç mesele telâkki ettiğini söylemişti. Yedi sene ve bir milyar dolar Mareşal Titoyu bir Batı dostu yapmamıştır. Yugoslavya, bir bloka girmeyi daima reddetmiştir.

Stalinin ölümünden beri vaziyetin değiştiği görülüyordu. Rusya ile Yugoslavya arasında yakınlık tezahürleri oluyordu. Kesilen diplomatik münasebetler fiilen yeniden teessüs etmişti. Rus mütehassıslar ve ziyaretçiler tekrar Yugoslavyaya gelmeye başlamışlardı. Bilhassa son zamanlarda Rusyada Yugoslavya ve Mareşal Tito lebinde nutuklar söyleniyor, buna mukabil Yugoslavyada da eski Rus dostluğu hatırlatılıyor ve *"a*vans" lar reddediliyordu. Her iki memlekette de demokratik mânasiyle bir umumi efkâr bulunmadığından aynı ağızlardan bir kaç sene fasılayla başka ahenkte kelimelerin dökülmesi garipseniyordu. Ama gene de, 15 gün kadar evvel Mareşal Titonun Mareşal Bulganin ile görüşmek üzere Moskovaya gideceği haberi bir fantezi telakki ediliyordu. Halbuki şimdi öğrenilmiştir ki Ruslar Yugoslav Devlet Başkanını kendi başkentlerine çağırmışlar, fakat Mareşal Tito - hiç şüphesiz emniyet sebeplerinden - buna itizar beyan ederek eğer Mareşal Bulganin Yugoslavyayı şerefi endirirse bundan pek büyük has' duyacağını bildirmiştir.

Geçen haftanın sonunda bir tebliğ Rus devlet adamlarının Belgradı resmen ziyaret edeceklerini haber veriyordu. Moskovadan gelecek heyete Komünist Partisinin Birinci Sekreteri Krutçef başkanlık edecek, heyete Hükümet başkanı Mareşal Bulganin de dahil bulunacaktı. Bu suretle Kremlinin hakiki efendisinin kim olduğu da açık surette anlaşılıyor ve Malenkof'u Krutçef'in tasfiye ettiği ortaya çıkıyordu. Havadis bütün dünyada çok derin akisler yarattı. Ziyaret tarihi olarak Mayıs sonu tesbit edilmişti. O vakte kadar muhtelit hazırlıklar yapılacak, bu arada çok sıkı emniyet tertibatı alınacaktı. Rus gizli polisi mensupları şimdiden Belgrada gelmişlerdi.

Belgrad şehri

Eski ahbaplar buluşacaklar

Tam sürpriz

Cumartesi günü Belgradda Dışişleri Bakanlığının geniş konferans salonunda mutadın çok üstünde bir kalabalık vardı. Bunlar, haftalık basın toplantısına gelmiş gazetecilerdi. Dışişleri Bakanlığının sözcüsü her Cumartesi günü öğle vakti saat 13 te bir basın toplantısı yapıyor ve "cevaplandırılabilecek" sualleri cevaplandırıyordu. Rus heyetinin ziyareti haberi o sabah duyulmuştu ve herkes tamamlayıcı malûmat peşindeydi. Fakat sukutu hayale uğranıldı, zira sözcü sadece bir tebliği okumakla İktifa etti ve bu mevzudaki hiçbir suali cevaplandırmadı. Tebliğde yapılacak görüşmelerin ehemmiyeti anlatılıyor ve gayenin "bir arada aktif surette beraber ve anlayış içinde yaşamak" İmkânlarını kuWetlendirmek olduğu söyleniliyordu. Konferansın Avusturyayla Barış andlaşmasının imzalanmasının hemen akabine tesadüf etmesi iyi karşılanıyor, bu toplantının "havayı ıslah etmek: maksadına matuf olarak sarfedilen diğer bütün gayretlerin ayrılmaz bir parçası olarak mütalâa edilmesi" lüzumu hatırlatılıyordu. Tebliğin şu cümlesi bilhassa batılı muhabirleri alâkadar etti. Deniliyordu ki:

"İstiklâl, müsavi haklar ve diğer milletlerin dahilî işlerine ademi müdahale esaslarına müstenit milletlerarası işbirliği siyasetine bağlı olan Yugoslavya hükümeti, yine bu münasebetle hali hazır durum içinde, yalnız batılı memleketlerde mevcut sulhsever ve faydalı işbirliğinin inkişafını takviye etmek hususunda değil, fakat aynı zamanda bu işbirliğini, bunu kabule hazır bulunan ve bu konuda belirtiler veren diğer memleketlere de teşmil etmek hususunda mümkün olanı yapmak kararım da belirtmeyi temenni eylemektedir.

Mutasavver görüşme sırasında Yugoslav hükümeti bir anlaşmaya varmanın imkânlarına aynı zamanda hem Yugoslavya ile Sovyet Rusya arasındaki münasebetlerin salâh bulmasına yardım edecek, hem de umumiyetle milletler arasında umumi anlayış zihniyetinin gelişmesine ve uzun samandan beri sulh ve refah arzulayan insaniyetin üzerine çöken gerginliğin bertaraf edilmesine yarıyacak tedbirlere matuf her türlü yapıcı fikri müdafaa edecektir."

Mareşal Tito, ikinci Dünya Harbinin arefesinde Kremlinin yaptığı neviden bir sürpriz yapıyordu.

Batılılarla konferans aktedilecekti

Bu tebliğ Belgratta okunduğu sırada Batılı memleketlerde Batı yardımı mevzuunda Yugoslavlarla yapılacak bir toplantının hazırlıkları devam ediyordu. Üç batılı devlet, Amerika, İngiltere ve Fransa Belgrada müşterek bir konferans teklif etmişlerdi. Konferansta yardım meseleleri görüşülecekti. Gerçi Mareşal Tito teklife henüz kati bir cevap Vermemişti ama batılılar bunun kabul edileceğinden öylesine emindiler ki konferansta kendilerini nasıl temsil ettireceklerini bile kararlaştırmışlardı. Toplantı Belgratta cereyan edecek ve hususi surette Washington, Londra ve Paristen gelecek mütehassısların refakat edecekleri Büyükelçiler kademesinde olacaktı. Mareşal Tito ve diğer devlet adamları Büyükelçilerle yaptıkları temaslarda bu ümidi kuvvetlendirecek sözler sarfetmişler, tavırlar takınmışlardı. Tıpkı 1939 Ağustosunda Rusların Moskovadaki batılı temsilcilere gülüp gülüp son dakikada Almanlarla bir ittifak aktedivermeleri gibi... Mareşal Tito, hakikaten sürpriz yapmıştı. Ama sürpriz batı dünyasında hoş karşılanmadı. Zira bir müddetten beri Rusların nasıl bir politika takip ettikleri açık surette görülüyordu.

Rusların gayesi

"Bundan 35 sene kadar evvel, Birinci Dünya Harbinin sonunda batılılar Rusyayı tecrit ve batıyı komünizm mikrobundan kurtarmak için Sovyetlerin etrafında bir- "Sıhhi kordon" kurmak istiyorlardı. Şimdi Kremlin böyle bir kordonu, ikinci Dünya harbinden sonra ele geçirdiği ganimetleri muhafaza için teşkil etmek arzusundadır. Kordon, Demir Perdenin yerini alacak ve tarafsız memleketlerden teşekkül edecektir. Avusturyadan işe başlanmıştır. Onu Yugoslavya takip edecektir. Fakat asıl hedefin Almanyayı da aynı kordona dahiil etmek olduğu aşikârdır. Tabii bu, Ruslar hazım ameliyesini tamamlayıncaya kadar devam edecektir. Hele Amerikalılar da kuWetlerini Avrupadan çektiler mi Ruslar istedikleri gibi Cirit atabileceklerdir. Zaten hudutlarının bitişiğinde tarafsızlardan müteşekkil bir manzume teşkil etmeleri kendileri için kâfi bir kazançtı. Zira bugünkü dünyada tarafsızlık hülyasına dalan her memleket, istese de istemese de kızılların oyununu oynuyordu. Tarafsızlık ancak tarafların samimiyetinden emin bulunulduğunda bir mâna ifade edebilirdi. Rusların samimiyetine inanmak ise, kurdun samimiyetine inanan kuzu safdilliğinden başka şey değildi.

Belgradda görüşülecek meseleler

"Belgrad görüşmeleriyle Yugoslav - yanın Batıyla olan alâkasını hemen keseceğim sanmak hatadır. Nitekim Mareşal Tito hükümeti tebliğin akabinde Amerika, İngiltere, Fransa, Türkiye ve Yunanistan Büyükelçilerine toplantının mahiyeti hakkında izahat vermiş ve konferansın bir değişikliğe müncer olmıyacağını, Yugoslavyanın hem batılılara karşı olan, hem de Balkan paktı dahilindeki taahhütlerine sadık kalacağını bildirmiştir. Ancak Moskovaya yakınlaşmanın, tabiatiyle Batıdan Uzaklaşmak mânasını taşıyacağından şüphe yoktur. Balkan ittifakına gelince, bunun Rusya ve peyklerine karşı bir emniyet supabı teşkil ettiği biliniyordu. Muhtemel mütecavizle can ciğer olan bir müttefike, aynı politikayı gütmeyen ortakların meselâ askerî sırlarının ne kadarını açıklamakta, askerî bakımdan ne nisbette onunla işbirliği yapmakta fay? da bulacakları düşünülecek bir meseledir.

Zaten bizim bazı gayretkeş gazetelerimizin" ve radyomuzun parlak sözlerine rağmen, AKİS'in evvelce de bildirdiği gibi Balkan ittifakı siyasi ve askeri cephelerinden zayıflamakta ve daha ziyade ticari ve kültürel bir mahiyet almaktadır. Başbakan Adnan Menderesin Belgradı ziyareti sırasında bu husus açık surette anlaşılmış ve ittifakın o bakımlardan derin bir uykuya hazırlandığı, hattâ girdiği görülmüştür. Bunun böylece bilinmesinde ancak fayda vardır.

Kapaktaki politikacı

Clement Attlee

1951 senesinde Batı Walthamstow'da yapılan seçimleri 23.021 oyla İşçi Partisinin adayı kazanıyordu. Seçmen adedi o tarihte 42.063 idi. Sandık başına gelenlerden 11.447 tanesi Muhafazakâr adayı desteklemişti. İngilterede 11 bin 574 rey farkı çok mühim bir farktır. Ama Batı Walthamstow'da bu netice tabiiydi, zira işçi adayın adı Clement Attlee idi. Aynı esnada Woodford'un 77975 seçmeninden 40938 i Muhafazakâr, 22 bin 350 u ise işçi adaya oy veriyordu. Oradaki Muhafazakâr aday ise Winston Churchill'di.

Clement Attlee 1883 de doğmuştur. Haileybury ve Oxford'da tahsilini yapmış, 1005 de İnner Temple barosuna dahil olmuştur. Beş sene sonra Toynbee Hall'un sekreterliğine getirilmiş, 1913 İle 1023 arasında da Sosyalistlerin meşhur Üniversitesi olan London School of Economics'de lektörlük yapmıştır. Birinci Dünya Harbine katılmış ve binbaşı rütbesiyle terhis edilmiştir. 1010 dan 1920 ye kadar Stepney'in Belediye Başkanlığını yapmış, 1927 ye kadar da Belediye meclisinde aza olarak çalışmıştır.

Clement Attlee Parlamentoya 1922 de Limehouse temsilcisi olarak girmiş ve 1924 deki ilk işçi kabinesinde Savunma Müsteşarı olarak yer almıştır. Clement Attlee 1950 ye kadar Limehouse temsilcisi olarak vazife görmüştür. İkinci İşçi Kabinesinde kendisine Posta Bakanlığı verilmiştir.

Clement Attlee 1935 den 1940 a kadar Muhalefet liderliği yapmış ve harp çıkınca kurulan koalisyon kabinesinde sırayla Mührühas Lordluğu, Dominyonlar Bakanlığı ve Başbakan Muavinliği vazifelerinde bulunmuştur. O tarihlerde Başbakan Winston Churchill'in en hararetli ve gayretli yardımcılarından biriydi. Harp biter bitmez İngilizler Başbakanlığa Chuchill'i değil Attlee'yi getirmeyi tercih etmişler ve Limehouse temsilcisi 1045 te kurulan ilk İşçi kabinesine başkanlık etmiştir. Küçük bir ekseriyetle memleketi beş yıl idare eden Attlee, 1051 seçimlerinde yerini eski rakibi ve dostuna bırakmış, yeniden Muhalefet liderliği vazifesini üzerine almıştır.

Attlee ortadan biraz uzun boylu, samimi ve sakin bir insandır. Bütün İngilizler onda, "orta İngiliz" tipinin bariz hususiyetlerini bulmakta ve o yüzden çok sevmektedirler, işçi Partisinin lideri, her gittiği yerde "O İyi bir arkadaştır" şarkısiyle karşılanmaktadır. Seçim turnelerine bizzat karısının kullandığı ufak otomobiliyle çıkmakta, alayişten hoşlanmamaktadır. Churchill tam bir aktördür, Attlee ise reklâmdan ve kalabalıktan nefret eden bir politikacı. Sesi ince ve zayıftır. Ama muhakemesi ve partisini idare ediş tarzı kuvvetli.. Bevan'ı doğru yola getirmeğe muvaffak olmuş, tam bir politikacıya has manevrasiyle onu evvelâ partisinin dış kapısı önüne bıraktırmış, sonra içeri almıştır.

1951 de kaybettiği iktidarı, 1955 te alacak mıdır? Herkes, neticenin ufak bir ekseriyet üzerinde döneceğini tahmin etmektedir. Şansı Muhafazakârlardan az olmakla beraber, başbakanlığa gelmesi gene kuWetti bir ihtimaldir. O takdirde İngilterenin politikasını, tıpkı Eisenhower gibi, kendi partisinden bir gurupla Muhalefet partisine dayanarak yürütecek ve asıl mücadelesi Bevan'a karşı olacaktır.

Zira İngilterenin politikası, iktidarda kim bulunursa bulunsun, daima İngilterenin menfaati ön plânda tutularak çizilecektir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Amerikadaki akisler

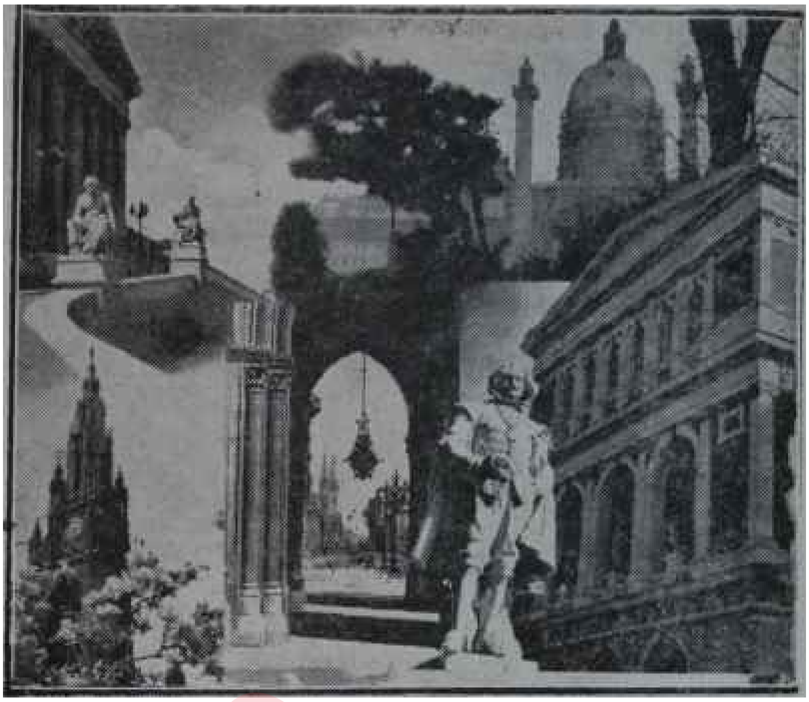
"Belgrat Hükümetinin Rus liderlerle görüşmek kararı bilhassa Amerikada derin akisler uyandırmıştır. Washington, yedi seneden beri böyle bir durumu önlemek için Yugoslavyaya cömertcesine yardım ediyordu. Mareşal Titonun bu 1 milyar dolarlık yardımdan büyük faydalar sağladığı ve bilhassa ağır sanayiini geliştirdiği bilinmektedir. Şimdi Kongre çevrelerinde bu paraların yandığı fikri uyanmaya başlamış ve derhal, yardım programının gözden geçirilmesine lüzum bulunduğu lâfları ortaya çıkmıştır. Dışişleri komisyonunun başkanı senatör George böylece bir lüzumu belirtenler arasındadır. Cumhuriyetçi Partinin Knowland gibi müfritleri ise ateş püskürmektedirler. Her halde Belgrad müzakereleri, Amerikan yardımının miktarında ve tesbitinde mühim bir rol oynayacaktır. Zira Amerikalılar yardımı, batıyla alâkası bulunan memleketlere yapmayı tercih etmektedirler. Nitekim Pakistana askerî yardım da ancak Türkiye - Pakistan paktından sonra başlıyabilmiştir.

Geçen hafta içinde Yugoslav - Rus - müzakerelerinin haberi, Avusturya Barışının imzalanmasını hile İkinci plâna atmış ve en mühim mesele olarak bilhassa batılı başkentlerde ele alınmıştır. Ayın sonunda bağlıyacak görüşmelerin daha da büyük bir alâkayla takip edileceğinden zerrece şüphe yoktur. O görüşmelerden sonra Yugoslavya da batılı devletler de politikalarım yeniden ayarlamak zorunda kalacaklardır.

Avusturya

Viyanada bayram var

Haftanın başında Pazar akşamı, Viyana sanki Avrupanın ortasında ciddi bir başkent değil, renkli Amerikan filmlerindeki şehirdi. Her taraf bir baştan ötekine donanmıştı, pırıl pırıl yanıyordu. Meydanlara orkestralar yerleşmişti Valsler çalıyorlardı ve halk caddelerde dansediyordu. Çeşmelerden su değil, bira ve şarap akıyordu. Herkes herkese sarılıp öpüyor, genç kızlar, kadınlar, delikanlılar bütün çılgınlıkları mubah görüyorlardı. Saat ona yaklaştığı zaman denilebilir ki kafası tütsülenmemiş bir tek Viyanalı kalmamıştı. Kahkahalar şarkı seslerine karısıyor, atlı arabalar aşıkları taşıyor, sokaklar adam almıyordu. O sabah saat 11 de şehir civarındaki Belveder şatosunda Avusturya Devlet andlaşması imzalanmıştı. Avusturyalılar tam 17 yıldan sonra hürriyetlerine yeniden kavuşmanın tadını çıkarıyorlardı. Viyana sadece Pazar akşamı değil, Cumadan beri aynı vaziyetteydi ve içinde bulunduğumuz haftanın başında da şenlikler devam edip gitti. Avusturyanın üzerinden bir kâbus kalkmıştı. İşgal kuWetleri en geç sene sonuna kadar memleketi terketmiş olacaklardı.

Viyanadan manzaralar

Bayram yapan şehir

Çetin müzakereler

Bundan bir hafta kadar evvel Dört büyüklerin Büyükelçileri Avusturya ile andlaşmayı hazırlamak üzere Viyanada toplandıkları zaman müzakerelerin çetin olmıyacağı sanılmıştı. Halbuki taraflar, eski tezlerini kolay kolay terketmek istemiyorlardı. Bilhassa "Alman malları" denilen mallar ihtilâf mevzuuydu. Bu Alman 'malları, daha ziyade bir deve kuşunu andırıyordu. Zira Almanlar 1938 Martında Viyanaya girdikleri zaman bir çok Avusturya malına el koymuşlar ve bunlar "Alman malı" haline gelmişti. Almanya yenilip de Sovyet orduları Avusturyaya girdiklerinde Ruslar bu malları eski sahiplerine geri verecek yerde hepsini hakiki Alman malı saymış ve el koymuştu. Tuna üstünde işliyen gemiler ve petrol kuyuları, bunların başındaydı. Rusya bu malları harp tazminatı olarak gasbettiği iddiasındaydı. Tam 10 sene onları pazarlık mevzuu yapmıştı. Son hafta boyunca da üzerinde en ziyade durulan kısım o oldu. Nihayet Ruslar dediklerini kısmen kabul ettirdiler. Baki Avusturya malları, "Alman malı" gibi telâkki edilecek ve Avusturyanın bunlar üzerindeki tasarrufu şartlara bağlı kalacaktı.

Müzakerelerin bir ara çıkmaza, girdiği yolunda haberler etrafa yayılmış ve Avusturyalılar çok üzülmüşlerdi. Fakat Cuma akşamı Büyükelçilerin tam anlaşmaya vardıkları bildirilince halk sokaklara dökülmüş ve bayram başlamıştı. Hâlâ devam etmektedir.

Dörtlerin kararları

Dört büyüklerin Dışişleri Bakanları Cumartesi akşamı bir sofra başında buluşmuşlar ve dört saat müddetle müzakerede bulunmuşlardı. Avusturya barış andlaşması üzerinde mutabık kalınmıştı ama, Üç batılılardan Ruslara bir davet gelmişti. Rusya buna cevabını henüz vermemişti. Davet, Dört hükümet başkanının toplanmasına dairdi. O akşam Molotof batılı meslekdaşlarına bu davetin hükümeti tarafından kabul edilmiş bulunduğunu resmen bildirdi. Tabii Sovyetler, notayla yapılan davete notayla da bir cevap vereceklerdi. Ama Molotofun sözleri durumu aydınlatıyordu. Rusya Dört Büyüklerin toplantısının Viyanada yapılmasını istiyor, Batılılar ise daha ziyade İsviçrede duruyorlardı İhtilâf, halli kolay bir ihtilâftı. Biraz iyi niyet her şeyi halledebilirdi Daha çetin olan husus, en büyüklerin toplantısının nasıl hazırlanacağı idi. Daha evvelce Dışişleri Bakanlarının toplanmasında ve yolu açmalarında fayda vardı. Zira milletler Dört en büyüklerin toplantısına büyük ümit bağlıyacaktı. Eğer bir netice almamıyacaksa sukutu hayal feci olurdu ve fena neticeler doğrurabilirdi. O hususta da bir karara varıldı: Dört dışişleri bakanı Birleşmiş Milletlerin kuruluş yıldönümünü kutlamak üzere San Francisco'da toplanacaklardı. O zaman, büyük konferansın teferruatı ve hazırlıkları tamamlanabilirdi Şimdiden söylenecek şey şuydu: Amerika, İngiltere, Fransa ve Rusyanın

hükümet başkanları yaz ortasında, Temmuzun ikinci yansıyla Ağustos sonu arasında bir araya gelecek ve Dünya meselelerini görüşeceklerdi.

Doğu Avrupa

Şantaj

Doğu Avrupada artık bir "Rus NATO'su" var. Bu, Sovyetlerle beraber sekiz devletin kurmuş oldukları ittifak manzumesidir ve Atlantik Paktı teşkilâtının bir kopyesidir. Rus Nato'sunun başında, bir de Rus General Gruenther'i var: Bu, başı usturayla kazınmış Mareşal Konief'tir.. AKİS geçen sayısında Varşova toplantısından çıkacak kararlar m neler olacağını haber vermiş, hattâ Mareşal Konief'ten de bahsetmişti. Bunlar tahakkuk etmiş ve haftanın sonunda andlaşma imzalanmıştır.

Bu, 20 sene müddetli bir dostluk ve askeri yardımlaşma paktıdır. Rusya, Polonya, Rumanya, Doğu Almanya, Arnavutluk, Bulgaristan, Çekoslovakya bu pakt ile bütün askeri kuvvetlerini Mareşal Konief'in emrine vermektedirler. Mareşal Koniefin genel karargâhı Moskova'da bulunacaktır. Rusya bu andlaşma ile "müttefik" memleketlerde asker tutmak ve Us kurmak hakkını almaktadır. Tıpkı, Amerikanın NATO'ya dahil memleketlerde böyle bir hakka sahip bulunduğu gibi.. Fakat arada bir fark vardır: Rusyanın halen Rumanya, Macaristan ve Polonya ile Doğu Almanyada miktarı bir milyona yaklaşan ordusu vardır. Şimdi bunların sıfatları değişecek, işgal kuWeti olmaktan çıkıp müttefik kuWet olacaktır. Zira işgal kuvvetleri, Avusturyayla barış imzalanmadığı müddetçe kalabilirdi. Bu barış imzalandığına göre, statüde değişiklik elzem hale gelmektedir. Müşterek komutanlığa gelince, peyk devletler kuvvetlerinin zaten Rusların idaresinde bulunduğu biliniyordu. Buna mukabil Rusyanın şimdiye kadar Çekoslovakyada, Bulgaristanda, Arnavutlukta askeri yoktu. Bundan böyle, pakt gereğince oralarda da üsler kurmak ve asker tutmak hakkına malik' bulunacaktır.

Molotof
Müjdeyi verdi

Şantajın delilleri

Fakat pakt, şimdiye kadar beynelmilel münasebetlerde görülmeyen ve mutad olmayan bazı maddeleri ihtiva etmektedir. Meselâ pakt 25 seneliktir ve 10 sene müddetle uzatılabilecektir ama,' eğer bütün Avrupayı alâkadar eden bir "Güvenlik sistemi" arada kurulabilirse fesholunabilecektir. Bundan başka, neşredilen tebliğde bilhassa belirtilen bir husus Doğu Almanyanın şimdilik müşterek kumandanlığa dahil edilmiyeceğidir. Zira Rusların gayesini herkes bilmektedir: Almanyayı tarafsız hale getirmek ve memleketin birleşmesine o şartla razı olmak. Böylece Batılılarla Doğu arasında muazzam bir boşluk husule getirmek.. Bu bakımdan Ruslar Varşovada şu tezi ortaya koymuşlardır: siz Batı Almanyayı silâhlandırmazsanız, biz de Doğu Almanyayı silâhlandırmayız. Ama, **siz** onu NATO'ya alınca, biz de Doğu Almanyayı silâhlandırıp kendi kuvvetlerimiz arasına katarız.

Halbuki, bir nokta unutulmaktadır: Doğu Almanya Ruslar tarafından halen silâhlandırılmış vaziyettedir. Bir bakıma Varşova paktına alınıp alınmaması bir mâna ifade etmemektedir. Zaten bütün pakt, mevcut bir durumu isimlendirmekten başka mâna taşımamaktadır ve gayesi batı umumi efkârı üzerinde şantaj yapabilmektir.

K A D I N

Moda

Kadınlar da kravat takacaklar!

Hayır, hayır vitrinleri süsleyen, şık kravatlardan bahsetmiyoruz. Kadınlar, bu lüksü erkeklere bıraktılar. Onlar yalnızca tayyör yakalarına kürkten, gömlek biçimi hafif elbiselerinin yakalarına da renk renk eşarplardan kravatlar bağlıyacaklar! Hem kadınlar, bu mevzuda da erkeklerden daha ekonomik düşünüyorlar: 30 liraya satın alınan sık bir kravat, birkaç zamanda, eskimeye mahkûmdur. Halbuki kadınların tayyörleri ile kullanacakları kravatlar, modası geçmemek şartı ile, ömürlüktür. Hatta, evlâdiyeliktir, çünkü bu kürkleri moda, en asil emsinden seçmiştir: vizonun bütün çeşitleri, sansarlar, pırıl pırıl astraganlar!.

Çıplak yakalı mevsimlik tayyörlerin bile boynuna takılan bu kürk kravatlar, kadına sıcak, munis aynı zamanda şık, itinalı bir İfade vermektedir.

Her elbisenin kendi saati vardır

Dolu bir gardrop bile bazen insanı şaşırtabilir. Yani diktirdiği elbiseyi giymek arzusuna kapılan bir kadın, birden, kendisini fena hisseder: aynanın" karşısında o kadar şık du ran elbise, sokakta sırıtıvermiş, bütün zarafetini kaybetmiştir. Elbiseye soracak olursanız derdi çoktur; Allahtan dili yok! Kimisi yürüyüşe gelmez, kimisi dansa, kimisi de çarşı pazara.

Sabahları alışverişe çıkarken, tWeed veya flanel tayyörlerinizi, keten bir döpiyesi tercih ediniz. Tayyörlerin üstüne bol bir manto, döpiyeslerin, elbiselerin üstüne bir "trois-quarts" Veya "sept-huitieme" ceket giyebilirsiniz.

Otomobil kullanırken, rahat hareket edebilmek için, jarse takımlar hepsinden elverişlidir.

öğle yemeğine davetli iseniz kısa kollu, lâcivert .döpiyesiniz biçilmiş kaftandır ama bununla, gözlerinizi gölgelendirecek küçük bir beyaz şapka giymeyi unutmayın, beyaz pike çiçeğinizi de münasip bir yere iliştirmeyi ihmal etmeyin.

Kokteyller, at yarışları, toplantılar için bu mevsimde, geniş etekli, çiçekli, genç görünüşlü muslin veya ipekli emprimeleri tercih ediniz. Bu tarz giyinmeyi sevmiyorsanız şantuğdan ciddi, fakat çıplak kollu, dümdüz dar bir elbise yapın, kolunuza bol bol bilezik takın.. Başınıza da elbisenizle aynı renkte geniş bir kaplin giyin.

Akşam toplantıları, kır baloları için, hiç tereddüt etmeden çok zengin etekli, kısa elbisenizi seçiniz.

Ucuzu mal olan *birkaç fikir*

Bir genç kız anlatıyor: "— Ucuz ve şık bir kıyafet icat etmek bana bir keşifte bulunmanın zevkini verir. Babamla annemden fazla para istemeden modaya uymak, zarif olmak ve onların gururunu okşamak ne kadar zevkli bir şeydir! Ben fazla dikiş bilmem, fakat ufak tefek şeylerimi kendim yapabilirim. Bunun için, her şeyden evvel, cesaret lâzımdır. Biraz da hayal kuWeti... Elime geçen bütün moda yazılarım okurum, bilhassa güzel modellere bakmak çok faydalı oluyor. Bazen büyük Ur terzinin, lüks addedilebilecek bir modeli bana bir ilham verir ve evdeki eski elbisem, kucak bir gayretle, tanınmıyacak hale gelir. Güzel şeylere baka baka, bunlar insanın kafasında yerleşiyor.. Bir kaç senedir herkes

İkili elbiseler
Yeni bir buluş

Anadoluya Davet

Jale CANDAN

Bir okuyucu mektubu dolayısiyle

Anadolunun ortasında, Talas'ta doğduğunu, vazifesi icabı daha çok Anadoluda yaşadığını fakat Pakistan, Lübnan, Yunanistan, Almanya, Meksika ve Amerika'da bulunduğunu bildiren vatanı ve inkılâplarımızı şüphesiz çok seven, halen Karakösede vazifeli bulunan bir Türk Münevveri, Mehmet Özgüneş yazıyor:

"— Asya ile Avrupayı görgüye müstenit bir bilgi İle mukayese etmek imkânını kazandıktan sonra inkilâbımızın büyüklüğünü ve milletimiz için nasıl, bir ölüm dirim davası olduğunu daha iyi kavradım. Bu bakımdan inkılâbımızın, kadım ilgilendiren kısımları üzerinde, devamlı yazılarınızı okuyorum. Bence inkilâbımızın hareket noktası şiddet ve nefret değil, ikna ve sevgidir. Atatürk halka karşı, daima, tükenmek bilmez sevgi ve İkna kudreti ile hareket etmiştir. Çünkü o bu milletin aklı selimine inanıyordu.

Sayısı az da olsa, bugün bazı hanımlarımız maalesef çarşaf giymektedir. Bu çarşaf muhakkak kalkmalıdır. Fakat bu polisin eliyle, yırtılarak değil, onu giyenlerin eliyle ve istiyerek olmalıdır. MüneWer hanımlarımızın bu husustaki görevi polisi çağırmak değil, çarşaflı hanımlarımızı İkna ederek, onları bu kıyafetten vazgeçirmektir.. İnkilâbımızın hareket safhası başarılmıştır.. Şimdi müneWerlerimizin vazifesi inkılâbın fikir ve his kısmını halka indirmektir. Kanaatimce bu, makale yazmaktan ziyade, halk içine karışmak, meselelerini çözmek İçin ona yol göstermekle başarılabilir..

İnkılâpçı ve vatansever olduklarım iddia ettikleri halde, binbir hayali bahane ile Anadoludan kaçanların durumunu, size şu atasözümüzle ifade edeceğim: Oyun bilmeyen gelin, yerim dar der!

•

kuyucumuz münvverleri Anadoluya davet ediyor. Onlardan şahsi gayretler, fedakârlık ve sevgi bekliyor.. Bütün bunlarda, şüphesiz çok haklıdır. MüneWerlerimizin Anadoludan korkmamaları, kaçmamaları) gidenlerin oraya büyük şehirlerden birşeyler götürmeleri, geri zihniyetle mücadele edip yeni bir şeyler yapamadıkları takdirde biç olmazsa, çoktan elde ettiklerimizi, inkılâplarımızı korumaya çalışmaları şarttır..

Ben Anadoluda yaşamış ve anne tarafından Anadolulu Ur insan olmak sıfatı ile söyliyebilirim ki şahsi gayretler, münferit hareketler, faydalı olmakla beraber, büyük neticeler doğuramaz. Bunun için kanuna, teşkilâta, programlı çalışmalara ihtiyaç vardır. Misyoner devri, bence geçmiştir. Bir insanın, bir ömür boyunca, çalışarak, elde edebileceği şeyi, bir teşkilât çok kısa zamanda başarabilir.. Kanun çarşaf yasağım koyar koymaz onu, mecburiyet hissederek giyen birçok kadınlar sevine, sevine atacaklardır.

Çarşı pazar kıyafeti

Sade kadın güzeldir

sen ne kadar zevkli kız oldun, diyor. Ben de aynı fikirdeyim doğrusu, sebebi çok basit olduğu için yalancı bir tevazu göstermiyorum. Eskiden ucuz modeller alırdım. Şimdi, kırk yılda bir, pahalı bir model alıyorum, daha ziyade kütüphanelere gidip, bedava veya az bir para mukabilinde, model bakıp, işime geleni çiziyorum.-

Annem, bana her yaz başında iki elbise yapar, İki de ayakkabı alır. Bu sene kolsuz bir şantug döpiyes yaptıracağım, Bir de çok bol etekli çiçekli bir poplin- Bu kumaşları daha kış sonunda aldık, öyle renkler seçtim ki. bunları geçen yaz yaptırdığım küçük sarı ceketle giyebileceğim. Bu iki elbiseyi terzi diker. Annem bunun haricinde, bana bir basma alır, fakat terzi parası vermez. Basmayı ben dikerim ve kendi harçlığımla yazlık kıyafetime bir çok şeyler ilâve ederim. Eskiden kalma işe yaramıyan elbiseler de benim için devamlı bir sermayedir. Onları sandıktan çıkarırım, ekseri bluz, yelek ve çantası, mayo, garnitür olarak yeniden hayata kavuşurlar.

Kıştan kalma nefti renkli bir yün ceketim vardı. İlik yerlerinden biraz eskimişti. Beyaz zemin üzerine kırmızı çizgili ve yeşil çiçekli çok ucuz bir basma buldum. Bir buçuk metre aldım, önce kendime tamamiyle kolsuz, yakası fiyonkla bağlanan küçük bir bluz diktim. Kalan parçalardan 2 santim genişliğinde bir kurdele nazırlıyarak, bunu nefti ceketin On ve yaka kenarlarının üzerine makine ile diktim. Hem eski İlik yerleri kayboldu, hem de yazm serin günlerinde giymek üzere bir takım kazandım. Bu takımı daha şimdiden, beyaz eteğimle giymeye başladım.

Bundan başka piyasada 6 liraya satılan, "trois-quarts" kollu tire bluzların, koray renginden aldım. Yakasını kıyasıya V şeklinde keserek, kenarına beyaz kurdelâdan biye geçirdim. Bunu da beyaz eteğimle giyeceğim. Koluma da ne takacağım biliyor musunuz? Hacıbayram camisinin civarında, bir buçuk liraya satılan teşbihlerden, tam koray rengi olanlardan, İki tane aldım. Yer yer aralarına beyaz boncuk kattım ve uzun bir dizi yaptım.. Onlar hem kolye oluyor, hem bilezik, hem de moda.

Annem de kendine bu tire bluzlardan aldı. Onunki kolsuz ve kapalı yakalı.. Rengi de beyaz.. Üzerine yer yer kaneviçe işi, küçük yeşil yapraklar ve kırmızı çiçekler işledik.. Babam bu bluzla onu çok gençleşmiş buldu..

Şimdi ikimiz de, kendimize "rafla" dan yazlık çantalarımızı hazırlıyoruz. Annem kendininkine kamış sap takacak. Benimki torba şeklinde. Şu teşbihleri aldığım yerden, bir de rengârenk işlenmiş para kesesi satın aldım, hem de bir liraya!

Bunları söylediğime biraz da pişmanım doğrusu, karaBorsaya düşerse diye.. EWelki sene birer liraya satılan çiçek biçimi düğmeler alarak, arkadaşlarla bunlardan kendimize küpe yaptırmıştık, bir ay içinde düğmeler 8 er liraya yükseldi!".

Kadınlarda kravat modası.

Ufak bir fark: Binlerce lira

Aile

İşte güzel hediyeler

Hediye verme sanatı

Hediye verme sanatı

Hediye, aile bağlarını kuWetlendil ren bir vasıtadır. Kadınlar, kod larının kendilerini düşünerek, aldık ları hediyelerle mesut olurlar. Erkek ler de, arada sırada hediye alması] severler.. Çocuklara gelince bu, onların adeta tabii bir hakkı olmuştur.

Buna rağmen çok az insan hediye vermesini bilir.. Doğum veya izdivaç seneyi devriyesinden bir saat evvel karışma zaten alacağı çantayı çor; bı, eldivenleri alan veya ona isted ğini alsın diye para veren erkek hediye vermesini bilmiyor demektir.

Kocasının sürpriz olarak aldığı bi hediyeyi de beğenmediğini ihsas den, hediyeyi alıp başka bir şeyle de ğiştirmeye giden kadın da, hediye demektir bilmiyordur.

Hediyenin muhakkak' pahalı bir şey olması şart değildir. Fakat hedi ye, umumiyetle insanların günlük ihtiyaçları, nasıl olsa alınacak olsa şeyler fasilesinden olmalıdır. Bu sa hada ekonomik düşünce ile hareke- etmek akıllılık değildir. Hediye dal ma bir sürpriz şeklinde, bir aşk, şükrân, düşünce işareti olmalıdır.

Karşı tarafın gizli arzularını, sölelenilmeyen İsteklerini sezmeye çalışarak günlerce evvel, yapılacak sürprizin sevinci içinde yaşıyarak, çok düşünerek ve zevk duyularak alın hediye hediyedir.. Meselâ bütçesi zünden daima çok ince çamaşırlar giyemiyen bir kadına alman köpü gibi ince, zarif güzel bir sabahlık ve ya gecelik onu mesut edecektir. Böyle bir hediye aile İçin belki bir lükstür, fakat hayat yükü altında ezilmiş olan bu kadın, kocasının kendi

ne en güzel şeyleri lâyık gördüğünü düşünerek, birden, herşeyi varmış gibi tatmin olacaktır. Bu da, har türlü fedakârlığa değer.. Eğer hediye almak istiyen erkeğin çok az parası varsa karısına gene en iyi bir şeyden az miktarda alarak, ona verdiği kıymeti ifade etmelidir: küçük bir şişe koku, birkaç tane pahalı çiçek gibi..

Kocasının isim gününde ona bir. düzüne çorap hediye eden kadının da, muhayyile kuvveti yok demektir. Belki bu hediyenin çamaşır işini kolaylaştırmağa faydası olacaktır; ama aile saadetini asla.. Halbuki saatlarca dükkân dükkân dolaşarak, düşünerek, sevinerek alacağımız güzel bir kravat onun ruhunu okşayacaktır..

Çocuklarımıza alacağımız hediyeler de daima, sürprizli şeyler olmalıdır. Zaten her anne çocuğunun neftilerden hoşlandığını bilir, önceden pazarlık yapmak lüzumsuzdur.. Çocuklara hediye verdiğimiz gibi, onları başkalarına hediye vermeye de alıştırmalıyız.. Anneler gününde, bu zevki tadan bazı çocuklar, onlara, kendilerinden ne hoş şeyler almışlardı.. Fakat bazı anneler de, çocuklarına, çok fena şeyler alırlar korkusu ile, ne istediklerini söylemişlerdi.. En fena hediyeleri alan bu çocuklar olmuştu, çünkü hediyelerine kendilerinden bir şey katamamış, düşünmek ve incejllik yapmak zevkinden mahrum olmuşlardı.. Böylece bir yavrukurt, annesine istediği modeli almıştı; yalnız şu farkla ki, model geçen senenindi. Güç hayat şartlarını hesaba katarak daima "makbule geçsin, işe yarasın" zihniyetini güde güde bugün hediye vermek ve hediye almak bilgisi tamamiyle kaybolmuştur. Halbuki bu, aile fertlerini birbirine yaklaştıran, sıkıcı günlük hayatımızı hoş sürprizlerle canlandıran, bize ümit ve neş'e veren bir şeydir.

Portre

Başvekil yeğeni, başvekil karısı

Clarissa, Winnie amcanın evine yerleşiyor, fakat misafir olarak leğil, ev sahibi olarak!

6 Nisan 1955 te, Churchill işini Edene devrederken, Lady Churchill Downing street, 10 numaralı evinin anahtarlarını yeğeni Clarissaya Seslim ediyordu. İngiliz başvekilleri|in resmi ikametgâhı olan bu ev, Clarissa'ya, hiç de yabancı değildi. 952 senesinde Edenle, bu evde evlenmişti. Churchill gelinin şahidi idi. Madam Churchill ise, onun şerefine, 15 kişilik bir şampanya ziyafeti veril ilişti. Bu kadar eşi dostu, akrabayı tanıdığı 25 kişinin içine nasıl sığdırmışlardı bilinemez, fakat Clarissa istemişti. 25 davetlinin üzerine yapanan bu kapı, sabık İngiliz Hariciye Nazırının prestişkârlarının ümitleri üzerine de kapanan bir kapı idi.

Clarissa Churchill Eden ismini taşımak bu Londralı, hanıma, tarihte bir yer verebilecek kuvvetteyse de, Clarissa asıl bu talihi için kıskanılıyor. Eden devlet adamı olduğu kadar, güzelliği ile de sükse yapmış bir insandır.. Yirmi senedir, dünyanın dört bir tarafında hayranları vardır.. Sağları beyazlaştıkça süksesi arttı, hele karısı Beatrice Helen Beckett onu terkedince, hayranlıklar ümit halinde inkişaf etti.

Ve birdenbire Eden, 55 yaşında nişanlandı; "dünyanın en mesut erkeğiyim" diyordu..

Herkesin meraklı gözleri, bu talihli kadının üzerinde durdu. Winston Churchill'in yeğeni olan Clarissa'nın, parlak mavi gözleri, soluk bir teni, sarı saçları vardır.. Şimdi 35 yaşındadır. Koleji bitirdikten sonra Pariste yaşıyarak Fransızcasını mükemmelleştiren, Oxford'da felsefe tahsili yapan bu genç kadın siyasetten olduğu kadar edebiyattan ve sanattan da anlar, amcası gibi resim yapar, yazı yazar.

Clarissa Eden
Başbakanlara meraklı

Genç yaşında, hayatını kazanmaya başlamıştı. Harpte, hariciyede telgrafları deşifre ederken Mr. Eden ile dost olmuştu. Bundan sonra bir propaganda gazetesinde çalıştı. Daha sonra Vogue mecmuasında.. En son olarak Sir Alexander Korda'nın filmlerinin propaganda servisinde idi..

Elbise modellerini kendisi çizer.. Nikâhında giydiği kısa eflâtun tafta elbisenin modeli Clarissa imzasını taşımaktadır.

Evlenmeden evvel küçük bir apartmanda oturur ve sanatkârları, tanınmış yazarları, siyasileri evinde toplamaktan zevk duyardı. En büyük dostları arasında Orson "Welles, Greta Garbo, Cecil Beaton'u sayabiliriz..

Vakıa Downing street'te, 10 numaralı evinde, Clarissa 3 katın işiyle meşgul olacak, resmi davetler yapacaktır ama gene eşine dostuna bol zamanını ayıracak ve duvarların arkasında gizlenen bahçesinde, kocası ile beraber gül yetiştirecek.. Bu işte ikisi de ustadır ve bu onların en büyük zevkleridir..

Adabımuaşeret

Konuşmak meselesi

Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa anlaşırlar, derler. Derler ama fazla konuşmak yüzünden bozuşanlar da çoktur. Ezopun hikâyesi meşhurdur dünyanın m en güzel şeyi dil, en kötü şeyi gene dildir.

Çirkin bir kadın konuştukça güzelleşebilir ve çok güzel bir kadın, konuştukça çirkin olabilir. Konuşurken yüz mimiklerine dikkat etmek, aşırı ve çirkin hareketler, mübalâğalı jestler yapmamak lâzımdır. Meselâ güzlerden yaş akıncaya kadar gülmek, dudaklardan tükürük sıçratacak kadar telâşlı konuşmak, burun kırıştırmak, kaş çatmak gibi hareketler insanı sevimsiz yapar. Bundan başka dolu ağızla konuşmak veya bir odadan başka bir odaya muhatabınızı yoracak şekilde lâf etmek de çirkindir.

Umum! meclislerde, kendinizden fazla bahsetmeyiniz, hele şahsî sıkıntılarınızı, şahsî meselelerinizi, başkalarının başına gelen kötü şeyleri kafiyen söylemeyiniz. Bir mecliste parlamak ve alâka toplamak için 'konuşmak iyidir ama unutmamalı ki fazla konuşmak hem etraf için yorucudur, hem de sizin için tehlikeli: fazla konuşanlar ekseriya çam devirirler. Bir mecliste alâka toplamak istiyorsanız konuşmaktan daha çok etrafınızı konuşturmaya gayret edin. Dinlemesini bilmek, konuşmasını bilmekten daha zordur. Dinlemesini bilen bir insan, en cahil olduğu bir mevzuda bile, zeki ve bilgili hissi verebilir, hem de dinliye dinliye birçok şeyler öğrenir.

Kadınların konuşmayı sevdikleri malûmdur, kapı sohbetleri de meşhur.. Zaten erkek veya kadın, ekseriya insanlar, hoşlandıkları bir meclisi zamanında terketmesini bilmezler. Bilhassa kadınlar, nihayet gitmeye karar verdiklerinde, daha yarım saat oturur ve yerlerinden kalktıktan' sonra da, ev sahiplerini kapı aralığında yeniden söze tutarlar..

Gitmesini bilmek ve ölçülü konuşmak cidden bir sanattır ve insana çok şey kazandırır.

T I B

Astma

Damlataş Mağarası

Alanyayı Tanıtma ve Turizm Derneği Başkanlığından Galip Dere imzasiyle Sağlık ve Sosyal Tardım Bakanlığına şöyle bir yazı geliyor:

"1948 senesinde kazamız iskele inşaatı yapılmakta iken tesadüf eseri meydana çıkarılan ve o zamandan beri muhafaza altına alman ıstalaktit-ıstalağmit mağarası bugüne kadar ziyarete gelen bir çok jeolog ve turist tarafından harikulade beğenilmiş olup, gittikçe daha da çok tanınmaktadır. Jeolojik bakımdan olduğu kadar bu mağara, astma hastalığına da şifa verici tesiri ile dikkati çekmektedir. Mağaranın karbon asid ve rutubet derecesiyle suhuneti ölçülmüş; 90 derece rutubeti olduğu ve kış ve yaz 20 derece suhuneti bulunduğu tesbit edilmiştir. Kazamız dahilinde astma hastalığına müptelâ olup mağarada sekiz gün müddetle günde ikişer saat kalmak suretiyle kür yapanların şifa buldukları görülmüştür. Batı Almanya'nın. Wuppental ve Hagen şehirleri arasında bulunan Klutert adı. verilen mağaralarda iki Alman doktoru tarafından 1951 senesinde yapılan tecrübelerde bu mağaralarda astma hastalığının tedavisinden % 90 başarı elde edildiği açıklanmıştır. Bu mağaralarla kazamızdaki mağara arasında karbon asidi ve rutubet bakımından uygunluk bulunması bize cesaret vermektedir. Yüksek Bakanlığınızdan tensib buyurulacak bir mütehassıs tarafından bu mağaranın astma hastalığına karşı şifa verici tesiri bakımından tetkiki ile vatandaşlarımıza pek hayırlı ve faydalı olacağmı umduğumuz bu hususun ilmen de tesbiti için gerekli emir ve müsaadenin verilmesi saygı ile arz olunur."

Galip Dere kimdir?

Bakanlığa verilen raporlarda bu zatın az okuma yazma bilen, bir zamanlar muhtarlık yapmış, şimdi de turistlere yol göstermekle geçimini sağlayan, zeki bir vatandaş olduğu belirtilmektedir. Büyük bir ikna kabiliyeti olan Galip Dere, Vatan gazetesinde Tolun Alptekin imzasiyle bir tercüme yazı okumuş. Bu yazıda Almanyada Klutert adlı bir mağaradan bahsedilmekte imiş. Bu mağara İkinci Dünya Savaşında Almanlar tarafından sığınak olarak kullanılmış. Bu sırada astmalı hastalara iyi geldiği dikkati çekmiş. Bu tercüme yazıyı Galip Dere çerçeveleterek odasına asmış ve turizm kılavuzluğu yaparken artık Damlataş diye isimlendirdiği bu mağaranın da astmaya iyi geldiği yolunda propagandaya başlamış. Nihayet günlük gazeteler de bu işle ilgilenmişler. Bir çok astmalı veya nefes darlığından şikâyetçi vatandaş da işin aslını sorup öğrenmeden Alanyaya akmağa başlamış. Bu sırada Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına da müsbet, menfi bir çok müracaatlar olmuş. Bu müracaatlardan bir örnek veriyoruz:

Bakanlığa müracaatlar

Sayın Behçet Uz - Sağlık Bakanı - Ankara.

Memleketimizin Antalya vilâyeti civarında bir mağaranın astma ve boğmaca hastalıklarını tedavi ettiğini bundan bir ay önce Hürriyet gazetesinde okudum. Sayın vekâletinizin bu mağaraya bir heyet gönderdiğini şifahen öğrendim. Mezkur heyetin raporunun yayınlanıp yayınlanmadığını bilmiyorum. Eğer basılmışsa bu vesikadan bir adet şahsıma gönderilmesini büyük vekâletinizden saygı ile dilerim.

Bakkal Ömer eliyle
İsmail Öztürk
Yenice - Muğla

Alanyadan görünüş

Turist nasıl dayansın?

Bu sırada Tekel Genel Müdürlüğüne Tekel İdaresi müfettişlerinden Veli Caner bir dilekçe veriyor. Uzun zamandan beri astmadan muzdarip bulunduğunu bildirerek bu mağarada tedavi ettirilmesini istiyor. Gümrük ve Tekel Bakanı da Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına yazdığı bir yazıda memurların tedavi edilebilmek üzere gönderilmeleri için bu mağaranın Bakanlıkça bir sağlık müessesesi olarak kabul- edilip edilmediğini soruyor (4.2.955 gün ve 720 sayılı yazı). Sağlık Bakanının 11. Şubat. 1955 tarih ve 1841 sayılı tezkeresi ile verilen cevapta mezkûr mağaranın bir tedavi müessesesi olarak kabul edilmemiş olduğu beyan ediliyor.

Bu yazılar gidip gelirken Atinada bulunan "Antalyayı ve Alanyayı Seven Türkler Cemiyeti" reisi Antalya vilâyeti "İleri" gazetesi muhabirlerinden Suphi Neşet Türel'e bir mektup göndererek 5000 kadar Astmalının Atina'dan 500 kişilik kafileler halinde, mağara kürü yapmak üzere Alanyaya geleceklerini bildiriyor. Fakat civarda bunları barındıracak tesisler olmadığından şimdilik bu mektuba bir cevap verilemiyor. Yalnız keyfiyet Antalya valisi Şefik San'ın 19.3.955 gün ve 1023 sayılı yazısı ile Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığına bildiriliyor.

Bakanlığa müracaatlar kesilmiyor. Alanya belediye başkanı Mithat Görgün uzun bir telgrafla yine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına baş vurarak bu mağaranın astma tedavisindeki değerinin bir mütehassısa tetkik ettirilmesini istiyor.

Tetkikler başlıyor

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bir yandan 10259 sayılı ve 6. 9.954 günlü yazı ile Antalya Valiliğine mahalline bir mütehassıs, gönde-'rilmesini ve durumun etraflıca tetkiki edilerek bir raporla Bakanlığa bildirilmesini emrettiği gibi bir yandan da İzmir Valiliğine 5.11.1954 gün ve 12748 sayılı yazıyı göndererek Antalya Vilâyetinin Alanya kazasında tesbit edilen mağaranın astmalı hastalara faydalı olduğuna dair gazetelerde mütemadi neşriyat yapıldığını beyanla, Antalya valiliğine durumun tetkiki yazılmış olmakla beraber umumî efkârda alâka uyandırması dolayısiyle tevali eden müracaatlara cevap verme bakımından İzmir vilâyetinden de Dahiliye müt. Dr. Hüsnü Aydemir, Bakteriolog Said Çalık ve kimyager Lûtfi özgüç'ün mağaranın! bulunduğu mahalde Antalya devleti hastahanesi dahiliye mütehassısı ile beraber tetkiklerde bulunmalarını ve hazırlanacak raporun tezelden bakanlığa gönderilmesini rica ediyor. Bu heyete sonradan İzmir Çocuk] Hastahanesi Baştabibi Ali Rıza Bıyıkoğlu da katılıyor.

Dr. Naci Arun'un raporu

"Bakanlığın emri gereğince Alanyadaki mağarada tetkikler yapanı Antalya devlet hastahanesi dahiliye mütehassısı Dr. Naci Arun'un verdiği raporun özeti sudur:

"Şimdiye kadar elli astmalı hasta mağara tedavisine tabi tutulmuştur. Bunlardan on tanesi tarafımızdan muayene ve müşahede edildi. Vakalar 4-20 senedenberi hastalığa müsab idiler. Bunlar sabah akşam olmak üzere iki defa ikişer saat mağarada kaldılar. Mağara kürüne başlamalarının 2-4 üncü günü bol balgam çıkararak rahat nefes aldıkları ve! bütün antiasmatik ilâçları terk ettikleri tesbit edilmiştir. 8-15 günlük kürden sonra astma nöbetlerinden ta-| mamen sıyrılmış olarak memleketlerine dönmüşlerdir. Bu müşahedeleri gösteriyor ki mağara tedavisi şimdilik müsbet bir tesir icra etmektedir

Bunların takiplerini temin için bu gibi hastaların hastahanemize müracaatlariyle klinik ve laboratuvar muayenelerinden sonra ellerine verilecek mağara tedavisi kartiyle mağaraya kabullerinin yapılması ve tedavi neticesinde tekrar hastahanemize gönderilerek klinik ve laboratuvar tetkiklerinin yenilenmesi ve bundan sonra da memleketlerine giden hastalardan hiç olmazsa iki ayda bir malûmât temini gerekmektedir. Mağaradan alınan beş litre havanın Sağlık Bakanlığına gönderilerek terkibinin meydana çıkarılması ve bilhassa karbon dioksid ve oksijen nisbetiyle helyum gibi gazların bulunup bulunmadığının Öğrenilmesi lüzumludur. Ma-ara havası ambalaj yapılarak birlikte sunulmuştur. Gereğini saygı ile arzederim. (20.10.1954 gün ve 4057 sayı ile)".

Bu ambalaj Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsüne gönderilmişse de burası "gönderilen nümune üzerinde fennî değeri haiz tetkikler yapılmasma imkân yoktur. Mahallinde gaz analizi, biyolojik ve klinik deneyler yapmak lâzımdır" mütalâasını serdetmiştir.

İzmir'den gönderilen heyetin raporu

"Bu raporun başında mağaranın bulunduğu Alanya kazası hakkında lüzumlu bilgiler var. Bu kaza Antalyanın 152 kilometre doğusunda bulunuyor. Mağara da Alanya'ya bir kilometre mesafede, sahile yakın, kale arası denilen mevkide. Mağaranın halen mütevellisi durumunda olan Galip Dere hakkında bazı malûmat var. Astmanın bu günkü tedavisi üzerinde de biraz duruldukten sonra rapor şu özetle bitiyor;

1) Alanyanın bugünkü durumu bir kür yeri olmağa müsait değildir. Otel, lokanta, yiyecek, içecek bulmak imkânsızdır.

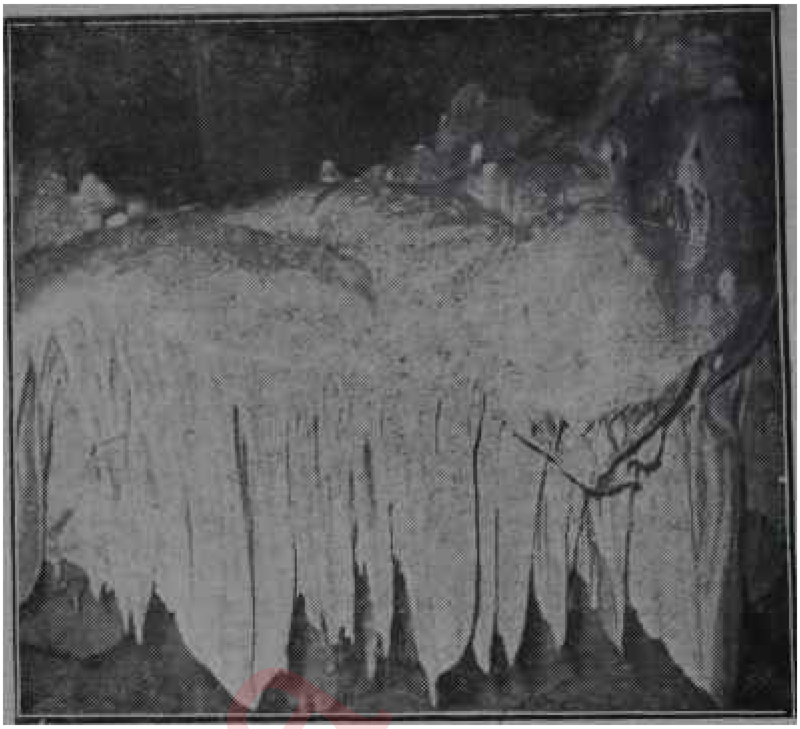
2) Her taraftan bîr çok masraf - larla astmalı veya astma ile ilgisi olmayan bir göğüs hastalığına yakalanmış hastalar buralara gelmektedirler. Geldikten sonra da kötü durumlara düşmektedirler. Astmadan başka herhangi bir göğüs hastalığı olanlarm gelmemesinin umumî efkâra, resmî ve hususî bütün sıhhî teşekküllere bir an önce bildirilmesi lâzımdır.

3) Hakiki astmanın ruhî tedavi ve iklim değiştirmekle de iyi olacağı bilindiğinden muhakkak Alanya'ya gelmeğe bir zaruret yoktur. Burada bolca mevcut Narenciye pollenleriyle de âlerjinin artacağı muhakkaktır.

4) Dış hava tesirlerinden masun, asid karbonik muhtevisi çok olan mağaranın hakiki klimatik astmalara tesir edebileceği kabule şayandır.

Sözlü soru

7. 1. 1955 de Antalya Milletvekili Enver Karan üç madde ihtiva eden- bir sözlü soru ile Büyük Millet Meclisi başkanlığına müracaat etmistir:

Mağaradan bir görünüş
Telkin : en kuvvetli İlâç

1) Antalyada bulunan Damlataş mağarasının ilmî ve fennî tetkikatı yapılmış mıdır?

2) Mağara havasının astma veya herhangi bir hastalığa tesiri var mıdır? Var ise derecesi?

3) Bunlar hakkında şimdiye kadar bir inceleme yapılmadı ise esbabının izahı.

Bu sözlü soruyu ilgili Bakan şu şekilde cevaplandırmıştır:

"Alanyada bulunan Damlataş mağarası hakkında 1954' yılı eylül ayında alman bazı haberler ve mahallî belediye başkanlığının müracaatı üzerine ilk defa Antalya hastahanesinden bir mütehassıs tetkikata memur edilmiş, müteakiben incelemelerin derinleştirilmesine lüzum görülerek tamirden bir mütehassıs heyet ve daha sonra da Ankara'dan," aralarında selâhiyetli bir gaz mütehassısı da bulunan İkinci bir heyet, teknik tetkikat için mahalline gönderilmiştir, ilk giden mütehassısların aldıkları netice kati mahiyette olmayıp, son defa gönderilen heyetin bilhassa teknik sahadaki mütalâasiyle tamamlanması gerektiğinden ve bu husustaki laboratuvar tetkiklerinin sonu henüz alınmamış bulunduğundan, şimdiden mağaranın herhangi bir hastalık üzerinde şifa verici tesiri olup olmadığına dair bir mütalâa serdine imkân yoktur. Hattâ icap ederse bu neticeler alındıktan sonra bile devamlı klinik müşahedelere lüzum görüleceği pek tabiidir. Yalnız şunu da arzetmek isterim ki, vekâletimizin yaptırdığı tetkikler sırasında bu mevzu - le alâkalı vatandaşlardan bazı şikâyetler gelmiştir. Bu şikâyetler ehemmiyetle nazarı dikkate alındığı gibi, yurttaşların herhangi bir sıhhî tetkike tabi tutulmadan bahsi geçen mağaraya girip sıhhatlerinin zarar görmemesi ve bilhassa bazı bulaşıcı hastalık müsablarının da aynı suretle başkalarına hastalık bulaştırmalarını önlemek için gereken tedbirler alınmıştır."

Bir rapor daha

"Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha milessesesinden farmakodinami mü tehassısı Dr. Şükrü Kaymakçalan'ın raporuna gelince, ilmî ve tıbbî mâna taşıyan başlıca rapor budur. Bu zat tetkiklerini 14-15 Ocak 1955 de Alanyada, mağarada yapmıştır. Rapor 26 Ocak 1955 te Bakanlığa sunulmuştur. Bu raporun birinci bölümünde mağara hakkında izahat vardır. Rapora mağaranın yüz ölçümünü, şeklini, derinlik ve yüksekliğini gösteren bir de plân eklenmiştir. İkinci bölüm biyolojik deneylere tahsis edilmiştir. Bu deneylerin esası laboratuvar hayvanlarında suni olarak bronkospazm yaratmaktır. Eğer mağara havasında astmaya iyi gelen her hangi bir faktör varsa, mağaraya konulan kobayların bronkospazmı hafif atlatmaları asfiksiden ölmemeleri veya hiç olmazsa ölüm müddetlerinin bariz bir şekilde gecikmesi i-

cap eder. Aynı tecrübeler aynı adette kobay üzerinde mağaranın iğinde ve dışında tekrarlanmıştır. Alman neticeler mukayese edilerek mağara havasının Alanya havasına nazaran bir hususiyeti olup olmadığı araştırılmıştır. Kobaylarda bronkospazm anaflaksi şoku husule getirerek yahut da histamin zerk edilerek tevlit edilmiştir. Bu deneylerle mağaranın içinde ve dışında hayvanların gösterdikleri tesemmüm arazının şiddeti ve ölüm müddetleri bakımından bir fark müşahede edilememiştir.

Dr. Şükrü Kaymakçalan'ın hastalar üzerindeki araştırmaları Galip Derenin ve daha sonra da hükümet tabibinin kayıtları üzerinden yapılmıştır. Galip Derenin kayıtlarına göre 1. Eylül 1954 den 14 Ocak 1955 e kadar geçen dört buçuk ay içinde mağaraya tedavi maksadiyle 276 hasta girmiştir. Alanya hükümet tabipliğindeki kayıtlara göre de 16 Ekim 1954 den 15 Ocak 1955 e kadar geçen iki ay içinde mağaraya 192 hasta kabul edilmiştir. Bunlardan ancak 65 inin akıbeti bellidir. Bu 65 hastadan 34 ü şifa bulmuş, 12 si salah bulmuş, 16 sı kürden faydalanmamış, 3 ü de aksine kötülemiştir. Mağaraya giren bu hastalardan kaçının astmatik olduğu da belli değildir. Çünkü hastalar küre başlarken yapılan muayene basit bir anamnez tetkikinden ve oskültasyondan ibarettir. Kür neticeleri hiç bir muayene yapılmadan hastanın ifadesine göre kaydedilmektedir. Bu sebepten yukardaki rakamların hiçbir ilmi değeri yoktur. Mağaraya astmadan başka müzmin bronşit, anfizem, bronkeştazi, tüberküloz gibi hastalıklara yakalanmış kimselerle kalb hastalarının da geldiği muhakkaktır. O halde bu istatistiklerin bir mana ifade etmesi için gelen hastaların klinik, radyolojik muayenelerinin yapılması ve lâboratuvar tetkiklerinin ihmal edilmemesi lâzımdır.

Bu raporda mağaranın hijyen durumu da iyice incelenmiştir. Yüksek Mühendis Sami Bilge tarafından yapılan hesaplara göre mağaranın total hacmi 1665 metre küp, zemin sathı 175 metre karedir. Bir şahsın bir saat zarfında 50 metreküp taze havaya ihtiyacı olduğu düşünülürse Damlataş mağarasının havası ancak 33 kişiyi bir saat müddetle sıkıntısız barındırabilir. Halbuki mağaraya bir defada 60-70 hattâ 100 kişi doldurulmaktadır. Şehir elektriğinin sık sık kesilmesi yüzünden mağarada mum yakmağa zaruret hasıl olduğu gibi civarda kazılmış çukurlardan gelen hela kokusu ve pek yakındaki mezbahadan gelen kötü kokular da mağaranın havasını büsbütün bozmaktadır.

Netice olarak doktor, mağara havasının astmalı hastalara iyi gelebilecek herhangi bir faktör' ihtiva etmediği, görülen iyiliklerin telkinden, iklim değiştirmiş olmaktan ileri geldiği kanaatini izhar etmektedir.

Mağara havasının terkibi

Ankaradan gönderilen Y. Kmy. Mh. Yzb, Salim Aktan'ın tetkiklerine göre mağaranın kapısında % 100 izafi rutubet, beş metre İçerde % 96, 15 metre daha içerde % 94 rutubet vardır. Atmosfer tazyiki de aynı sıra ile 757-756-756 mm. bulunmuştur. Mağaranın ilerisindeki kuyu gibi olan kısımda rutubet % 98; atmosfer basıncı 758 mm civadır. Mağaranın iç suhuneti 21-22 santgr. arasındadır. Meteorolojiden edinilen bilgilere göre de bu suhunet yaz kış sabittir.

Mağaranın muayene için hastalara yasak edildiğinden 45-50 saat sonra yapılan analizle alınan sonuçlar da şöyledir: mağaranın kuyu gibi olan çukur yerinin beş muhtelif kısmından alman havaların durumu: % 0,1 CO_2, % 20,8 O_2 ve 0,5 CO_2, % 20,8 O_2..

Mağarada ve dışarda radyoaktivite ölçüleri de şu sonuçları vermiştir: Mağaranın içinde her tarafta radyoaktivite 0.015 - 0.02 mili röntgen saat, dışarda etraftaki dağ ve arazide 0.015 - 0.4 mili röntgen saat...

Netice: mağara havasında bariz bir şekilde C02 fazlalığı yoktur. Bulunan radyoaktivite de havadaki kozmik şuaların tesirinden ibarettir. Bu sebepten mağara havasında helyum fazlalığı da mevzuubahis olamaz.

Özel ekipler

Damlataş mağarasını özel olarak tetkike heveslenenler de olmuştur. İstanbul Üniversitesinden bir heyet, Cumhuriyet gazetesinin tertiplediği seyahat ekibi, Ankara Üniversitesinden fizik tedavi ve idroloji kliniği ve enstitüsü adına Doç. Dr. Hami Koçaş uzman Dr. Necati Arı, asistan Dr. Burhanettin Sönmez'den müteşekkil tetkik grubu bunlar arasındadır. Ankaradan giden Üniversite mütehassıslarının da buldukları aşağı yukarı aynı neticelerdir. Mağaranın klimatik durumu 17-28 Şubat 1955 tarihleri arasında tetkik edilmiştir. Bu arada suhunet, rutubet, barometrik basınç ve mağara havasının müsbet, menfi şarjı incelenmiştir. Ayrıca bu mütehassıslar gerek kendileri üzerinde, gerekse kür yapan hastalar üzerinde tansiyon değişikliklerini araştırmışlardır. Mağarada 30-60 dakika kaldıktan sonra tansiyonların 2-6 derece arttığından bahsedilmektedir. Bir saat sonra normale düşüyormuş. Mağarada gece, gündüz bulundukları sırada teneffüste bir rahatlık his etmişler. Hastaların % 70-80 1 istifade ettiklerini ifade etmişler. Bir de okülokardiyak refleks testi yapmışlar (gözler üzerine basarak nabız değişikliklerini tesbit etmek suretiyle şahsın senpatikotonik veya vagotonik olduğunu anlamak). Bu testin müsbet çıktığı vakalar, yani nabızları fazla değişiklik gösterenler mağaradan fayda görüyorlarmış, öbürleri hiç bir istifade temin etmiyorlarmış. Kendilerine, yaşlı erkeklerde libidonun çok arttığı da ifade edilmiş.

Bakanlığın son kararı

Nihayet 29. Mart. 1955 de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında Vet. Fakültesinden Ord. Prof. Samuel Aysoy, Prof. Nüzhet Şakir Dirisu, Doç. Dr. Hamit Koçaş, Dr. Şükrü Kaymakçalan ve Dr. Mümtaz Gürsoy İstanbul Tıp Fakültesinden Dr. Nihat Dilşen'in iştirak ettikleri bir toplantı yapılıyor ve şu karara varılıyor:

"Her bakımdan bu konuda ilmi araştırmaların uzun zaman devam etmesi lâzım gelmekte olduğu gibi aşikâr tesiri arama maksadiyle mağaraya gelen çeşitli hastaların ampirik bir şekilde ve hiçbir disipline tabi tutulmadan içeri alınmaları için aşağıdaki hususların tetkik ve tatbiki gerekmektedir:

1) Halen pek iptidaî ve gayrı sıkhî durumda olan mağaranın ıslahı ve tanzimi için tedbir alınmasına ve bu tedbirler alınmadıkça mağaranın tedavi maksadiyle kullanılmamasına,

2) Mağaranın, başta fizikî durumunun etraflı bir şekilde etüdünü sağlamak üzere radyoaktivite ve iyonizasyon durumunu tesbit ve bu meyanda su, hava ve diğer bidroklimatik bütün faktörlerin tetkiki için gerekli cihazları hamil ve hastaların klinik ve lâboratuvar incelemelerini yapacak, Ankara ve İstanbul tıp fakülteleri profesörler meclisince seçilecek alâkalı mütehassıslarla Sağlık Bakanlığı mütehassıslarından müteşekkil bir heyetin Damlataş mağarasına gönderilerek burada en aşağı dört mevsimlik bir tetkikin yapılmasına karar verildi."

Bu kararın bir özeti 30. Mart 1955 de Ajans, radyo ve gazetelerle yayınlanmıştır. — Dr. E. E.

K İ T A P L A R

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ İLE OKUL ve SINIF KÜTÜPHANELERİ

(Yazan: Fahriye Kınalı. İstanbul 1955 Maarif Basımevi. 99 sayfa, fiyatı 99 kuruş).

Maarif Vekâleti öğretmen Kitapları serisinden olan eserde Amerikadaki çocuk kütüphanelerinin kuruluşundaki gaye, bunların tanzim şekilleri, çalışma tarzları ve çocuklara ne derecede faydalı oldukları anlatılmak istenmiştir.. İçindekiler: gocuk kütüphaneleri hakkında genel bilgi; çocuk kütüphanelerine ve umumî kütüphanelere kitap nasıl seçilir, nasıl satın alınır, tasnif: idare sistemi; müracaat kitapları; Türkiye çocuk kütüphaneleri ve Maarif Vekâletinin bu hususta neşrettiği tamimle birlikte Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği; okul kütüphaneleri ve sınıf kütüphaneleri.. Kitap resimlidir.

●

GAYRİMENKUL TESCİLİ

(Yazan: Akşehir Asliye Hukuk Bakimi A. Refik Gür. Akşehir 1955 Nasreddin Matbaası. 129 sayfa, fiyatı 499 kuruş.)

Eser, Medeni Kanunumuzun - memleket çapında çok mühim kazai tatbikat arzeden - 639 uncu maddesine ait, yazarın on yıldanberi üzerinde durduğu fikir ve müşahedeleri ve bugünkü neticeleri toplu bir surette sunmaktadır. "Tarihçe, arazinin tasarrufu, gayrimenkul ihtilâfları gayrimenküllerin tescilleri dâvaları, Medenî kanun, çiftçiyi topraklandırma ve tapulama kanunlarının izahı, diğer hususi kanunlar ve mevzuat, yeni içtihatlar" başlıklariyle, yürürlükte bulunan mevzular ve içtihatlar bir arada incelenmektedir. Halen yürürlükte bulunan hususi kanunların, Sicilli Kavanin, T. C. Mer'i kanunları ve Düsturdaki yerlerini gösteren bir tablosu da vardır. 3 kısımlık eserin 40 sayfa tutan ikinci bölümü, yazarın makalelerini ve Temyiz Mahkemesi I. Reisliğine vermiş olduğu lâyihaları İçine almaktadır. Metinlerden ziyade, içtihatlarla inkişaf eden bir sistemi bulunan medeni hukuk mevzuatımız için, hukukçularımızın insiyatifi daima elde bulundurmalarını da telkin eden eserde, pratik ön plânda gelmektedir.

FOLUNU KAYBEDEN İNSANLIK

(Yazan: Dr. Semih Sumerman. İstanbul 1955 Güven Basımevi. 452 sayfa, fiyatı 599 kuruş. Satış yeri: İnkilap Kitabevi, İstanbul.)

30 yılı aşan devamlı bir çalışma sonucu olduğunu önsözünden öğrendiğimiz eser, çeşitli hayat problemleri hakkında, yazarın görüşlerini ihtiva etmektedir. Bu fikirlerle, Birleşmiş Milletler hakikatinin "felsefi bütünü" ve buna bağlı "gerçek medeniyet" in veçhesi de tanıtılmaktadır. "Düşüncelerim! 1" seri kaydiyle yayınlanan eser, "bugünün ve yarının en asil ümidi olan Birleşmiş Milletler Teşkilâtının manevi şahsiyetine" ithaf edilmiştir. Kitabın bölüm başlıkları şunlardır: 1) İç dünyamızın mesnetleri, 2) Madde yapısının bazı vasıfları, 3) Genişliyen insanlık kabristanı, 4) Neo-Euphorisme, 5) Neo-Euphorisme'in hedefleri... Kitapta, fihrist, indeks, bibliyografya gibi, eserden istifadeyi kolaylaştıracak unsurlar yok. Buna mukabil bir tertip ağırlığı var.

Kemal Atatürk

Dil inkılâbı günlerinde

ATATÜRKÇÜLÜKTE DİL VE DİN

(Yazan: Dr. Arın Engin. I. basım. İstanbul 1955, 65 sayfa, fiyatı 15$ kuruş).

Geçen yıl yayınlanmış olan "Atatürkçülük ve Moskofluk - Türklük Savaşları" adlı eserin, dil ve din'e ait bölümlerinin "düzenlenmiş" üçüncü basımıdır. Yazar, Atatürkçülüğün en mühim iki unsuru olan "Türkleşmek ve Çağdaşlaşmak" ülkülerinden ilkinin en büyük devriminin dil devrimi, iknicisinin din devrimi olduğunu belirterek, kitabının ilk bölümünü teşkil eden 49 sayfa içinde "Atatürk dil devriminin gerekçeleri nelerdir?" başlığı altında dili. 14 sayfa tutan ikinci bölümde "Din özgenliği (lâiklik) nedir ve ne değildir?" başlığı ile din devrimini inceliyor. Kitabın sonunda "azınlıkları kendimize nasıl kaynaştırabiliriz, ilkokullarda eritme kazam usulü" başlıklı bir ilâve, şiirler ve metin içinde geçen Türkçe sözlerin Osmanlıca karşılıklarını veren bir sözlük vardır; Dr. Arın Engin, öztürkçecilikte 1935 yılını yaşıyor. O yılların heyecanı, öz Türkçe için hepimize kuvvet ve ilham kaynağıdır. Ancak, İstanbula "Atatürkkent" demekte, devam etmek lüzumsuz bir ısrardır. Gayede kendisiyle beraberiz. Fakat, vasıtaların tekarrür etmiş usullerinden uzaklaşılarak teklif edilen kelimeler şahsilikten kur-' tulamıyacak ve öz Türkçe için de zararlı olacaktır kanaatindeyiz. Kullanılan kelimelerde hiç olmazsa dilin fonetik estetiğine uygunluk görmek istenir. Angılak (muhtıra), adkoy (imza), bellik (traktör), elbilim (coğrafya), enginer (mühendis), güzelyazın (edebiyat), gönderge (posta), görünge (fotoğraf), ılım (itidal), kaldırak (asansör), karaç (iftira), kendigiden (otomobil), kendigötüren (otobüs), kımıldak (makina) gibi kelimeler birçok bakımlardan çok münakaşa götürür.

-

BASIN KANUNLARI VE BASINLA İLGİLİ MEVZUAT

(Hazırlıyan: Hami Kartay. Ankara 1955 Yıldız Matbaası. 135 sayfa, fiyatı 5 lira).

Basın mevzuatı 1950 yılından sonra yemlikler geçirdi ve birçok değişikliklere uğradı. Bu kitap, en son tadillerine göre basın kanunlarını ve basınla ilgili mevzuatı bir araya toplamış bulunmaktadır. 1.1.1955 tarihine kadar olan basın mevzuatının tamamım içine almaktadır: "Basın Kanunu, Matbaalar Kanunu. Fikir ve Sanat Ezerleri Kanunu, Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun, Edebiyat ve Sanat Eserlerini Koruma için Kurulan Bern Birliğine Katılma Hususunda Hükümete Yetki Verilmesine dair Kanun, Bern Sözleşmesi, Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Kanunu, öğretici ve Teknik Filimler Hakkında Kanım ve nizamnameleri, Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu, Neşir Yoliyle ve Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler Hakkında Kanun, Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun, Türk Ceza Kanununun ve Milletvekilleri Seçimi Kanununun basınla ilgili maddeleri, Basın Kartları Talimatnamesi, Resmî ilân ve Reklâmlar Hakkında kararname".

-

SAVRULAN ZAMAN

(Jozef Habib Gerez'in şiirleri. Ankara 1955 • İstanbul Güzeliş Matbaası. Kapak: Hüseyin Mumcu. 61 sayfa, fiyatı 199 kuruş.)

Şairin, Gönülden Damlalar (1952), Renklerin Akını (1954) adlı kitaplarından sonra üçüncü şiir kitabıdır. İlk kitapları yayınlandığı zaman Türk basınında haklı bir alâka uyandırmıştı. Bu eserin de aynı alâkayı göreceğine şüphe yoktur. Türk kültürü ile yetişmiş azınlıklar arasından şairler, bestekârlar çıkmıştır.

R A D Y O

Mualla Mukadder Atakan ve gazeteci
Ben sana hayran, sen cama tırman

Ankara

Yeni Hareketler:

Daldandala programında dinleyici kabulü usulünün kaldırılmasının üstünden ancak üç gün geçmişti. Radyoda halkın dinlemekten hoşlandığa - başka hoşlanacak bir şey olmadığı için - programlar üzerinde garip mütalâa ve münakaşalar başlamıştı. Yeni münakaşa üç koldan gelişiyordu. İdareciler, tertipçiler ve teknisyenler. Her bir zümre kendi bakımından bu programların tekâmül ettirilmesini, devamını veya ademi devamını talep ediyordu. Radyonun müdür vekili bu hercümerç içinde sıkılmış, bunalmıştı. Çünkü, her gurubun fikirlerini dinleyip salim bir karara varabilmek için programların tertipçisi kadar bu işin ehli olması, teknisyenlerin bildikleri kadar da bir bilgiye sahip bulunmasına ihtiyaç .vardı. Halbuki radyo müdür vekili ne bir teknisyendi, ne de bir program tertipçisi.. O sadece eski bir C.H.P. milletvekili idi.. Münir Mileyyet Bekman'ın izin almasından sonra, boş kalan bir idare mekanizmasının başına getirilmiş, o da bu vazifeyi kabul ettiğinden dolayı pek memnuniyet duymamıştı. Çünkü radyo idaresi bir çok isteklerin her gün peşpeşi sıra gelip müdürün kapısına **dayandığı,** hattâ bunların kuWet gösterisine giriştiği bir milessese idi. **Nitekim,** daha İlk gününden itibaren Hafik Ahmet Sevengil böyle garip, değişik ve bazen yapılması imkânsız isteklerin karşısında kalmış, ne cevap vereceğini, ne şekil bir hareket tarzı takip edeceğini bilememişti. Bu bilmemezlikte hakkı da vardı, bu iş "politika" ya benzemiyordu.

Büyük programların, dinleyici huzurunda hazırlanan programların kaldırılması için gurupların faaliyetleri karşısında Refik Ahmet Sevengilin yapacağı tek şey vardı. Bu işin ehli olan, bu işin içinde bulunan alâkalıları çağırmak ve durumu tahkik edip, sormaktı. Nitekim sordu; teknisyen gurubu, radyonun dar imkânları içinde bir kocaman "hayır" dediler. Tertip edenlere sordu, Naci Serez dinleyici . huzurunda bu programların mevcut imkânlar içinde devam etmesinin mümkün olacağını söyledi. Söyledi ama, söyliyemedikleri de pek boldu.

Naci Serez uzun zamandan beri düşünüyordu; hazırladığı üç programın "hazırlanması" bir âlemdi. Yokluklar ile, klikler ile, böyle programların tutmasını istemiyenler ile daimi bir mücadelesi vardı. Bu mücadelenin hudutları içinde hâdiseler, meseleler de pek çoktu. En basitlerini ele almak bile, Ankara radyosu gibi "büyük" sıfatını kazanmış - haksız olarak - bir radyo için İftihar edilmiyecek birer hakikatti. Bir devlet radyosu düşününüz ki, plâk koleksiyonu artık kullanılamıyacak hale gelmiştir, bir devlet radyosu düşününüz ki, bazı programları, konuşmaları, hattâ mahallinde yapılacak röportajları banda almak imkânlarından mahrumdur, Bu radyo nasıl ve ne şekilde yeni programlar tertipler nasıl ve ne şekilde röportajlar yapar ve halkı memnun edebilirdi.

Naci Serez manevi cihetten bazı kimseleri yenmek için uğraşırken, banda alacak telin kalmadığını ve zaman zaman kopacağım haber veriyorlardı. Naci Serez bütün kopma tehlikelerini göze alıyor, program yapıyor, banda geçiriyor ve halkın huzuruna çıkarıyordu. Dinliyenlerin kulakları hışırtıdan, gürültüden zaman zaman âdeta sağır oluyor, usanç getiriyordu. Çünkü, tel artık eskimiştir, defalarla bir programı tesbit etmesine imkân kalmıyacak duruma girmiştir.

Yenilerinin alınması için müracaatlar yapılıyordu. Fakat yenilerinin de gelmesi ne zaman mümkün olacaktır, kimsenin aklının erdiği, bildiği şey değildir.

Bu şekilde Refik Ahmet Sevengil anlamıştır ki, radyo A dan *Z* ye kadar değil, "Sonsuzluğa" kadar bozuktur. Bütün bu yüklerin altından kalkmak, doğruyu ve aklı selimi bulmak için insanın on iki saati kafi değildir. -

Naci Serez de haklıdır, programlarını düzgün bir hale getirebilmek için elinde hiç bir esaslı imkân yoktur; buna mukabil bol bol çekememezliğin, huzursuzluğun delilleri vardır.

Bu sebepten Naci Serez bir sabah vakti radyoevine gelirken, günlerdir, kendisini işgal ve rahatsız eden meselenin kati kararını vermişti.

Radyo müdürünün odasına girdiği zaman bu kararın üzüntüsünü taşıyordu. Fakat yapılacak tek işin de bu olduğuna kaniydi.

Radyo müdürüne "Şiir, Musiki ve Hikâye" saatini kaldırdığını, yerine seçme plâklardan müteşekkil bir başka programı koyduğunu bildirdi. Halbuki, Naci Serez'in hazırladığı programlar içinde en çok beğenileni Cumartesi akşamları verilen "Şiir, Musiki ve Hikâye" idi.

Fakat mevcut huzursuzluk, mevcut imkânsızlıklar, Naci Serez'i bugün için, hiç değilse bir yaz mevsimi için diğer programları da lâğvetmeğe sürükliyecektir. Nitekim verilen haberlere göre, Naci Serez "Musiki ve Komedi", "Skeç, Musiki ve Tiyatro" programlarım da kaldıracaktır, bir kaç haftaya kadar radyodan bu programları dinliyemiyeceğiz. Bu iki program belki de istenilen, arzu edilen güzellikte değildi. Fakat, halk bir kere hususi programların zevkini almıştır, sevmiştir, iyi veya kötü dinlemektedir. Son zamanlarda bu programlara konulan komedi ve skeçlerin "şişirme" olması da Naci Serez'deki bedbinliğin ve bu programlara karşı sempatisinin azaldığını göstermektedir. Fakat hakikat şudur: Radyo, ses sanatkârlarından başlıyan bir çözülme, yine bir buhranın ve kaprislerin mücadele ettiği saha halindedir.

Radyo aylarca evvel yazdığımızdan daha kötü, daha feci bir anlayışsizliğin içindedir. - Sanatkârlar arasında başlayan çözülme, ilk kademelere kadar gelince, radyodan hayır beklemek imkânsızdır.

Radyo için imkân arayan, düşünen kimse de yoktur.

Bestekârlar

Saygun ve Schiller

Geçen hafta Pazartesi akşamı Büyük Tiyatroda, Alman şairi Friedrich Schiller'in 150 nci ölüm yıldönümü münasebetiyle tertiplenen müsamerede, Devlet Konservatuvarı öğretmenlerinden Martin Bochmann, Adnan Saygun'un son eseri olan, Op 31 solo viyolonsel partitasını çalarken, bir dinleyici yanındaki dostuna fısıldadı:

"Adnan bey, Sebillerle Yunus Emre'yi karıştırmış olmasın?" dedi.

Programa göre, eser, "Schiller-ta Hatırasına" kaydını taşıyordu. Fakat dinleyiciler, çalman musikinin ne maddesinde ve ne de ruhunda, Schiller'i hatırlatacak bir şey bulamadılar.

Aslında Schiller'in hatırası ancak, böyle bir eserin bestelenmesine hız vermişti. İstanbul Şehir Tiyatrosu rejisörü Max Meinecke bir gün Adnan Saygun'dan, Schiller'in "Hile ve Sevgi" adlı piyesinin başında çalınmak üzere üç dakikalık bir solo viyolonsel parçası besteliyecek birini tavsiye etmesini istemişti. Saygun'un Meinecke'ye bir minnet borcu vardı. Avusturyalı rejisör, Yunus Emre Oratoryosu metninin Almancaya çevrilmesinde büyük gayret göstermişti. Bestekâr,' böyle bir parça yazma işini Üstüne aldı. Zaten sok) viyolonsel için musiki yazmak istiyordu. Eserini, Uç dakikalık bir parça yerine, beş muvmanlık bir partita halinde kurdu. Ya Schiller? "Schiller'e her zaman alâka duydum; bilhassa insan sevgisi tarafına.." diyor bestekâr. "Fakat eserimde Schiller devri musikisini aksettirmek gayesini gütmedim."

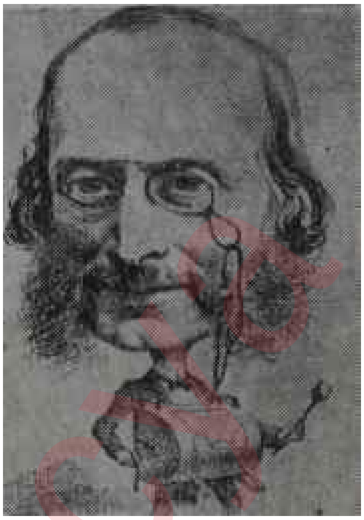
Filhakika, solo viyolonsel partitası, Adnan Saygun'un folklora, modal musikiye ve "bu toprağa" bağlı usullerinin dışında bir eser değildir. Başlıca önemi de, aynı saz için ilerde bestelemeyi düşündüğü diğer eserlerin bir öncüsü olmasındadır. Bestekâr bu eserinde viyolonselin imkanlarım ve bu sazın nasıl bir muameleye tâbi tutulabileceğini araştırmakla meşgul görünüyor: plifonik yazı (ilk muvmanın bir yaylı saz kuartetini andıran başlangıcı), hususî efektler (ikinci muvmanda arp'varî arpeggio'lar), geniş ve "refakatsiz" melodiler... Saygun yer yer de kendini tekrarlıyor: Op. 29 senfonisinin üçüncü muvmanında yerli malzemeyi minuetto ile birleştirmesi gibi burada da siciliano çerçevesi içine sokması; son muvmanda, senfoninin ilk kısmından sıçramış bir tem...

Bütün bunlar - ve bir çok şeyler - sağlam ve irtibatlı bir yapı İçinde, bestekârın ilerdeki solo viyolonsel eserlerinde herhalde birleşecek.

Opera

Offenbach ve Hoffmann

Alman aslından, tanınmış Fransız operet bestekârı Jacques Offenbach, repertuara girmiş yegâne ciddi operası "Hoffmann'ın Hikâyeleri" ni bir İddia ile bestelemişti. Yıllardır, operetleriyle, Fransa'yı ve Avrupayı kahkahaya garketmişti. Fakat asıl gayesi, Opera-Comique'de alkış kazanmaktı. Daha 23 yaşındayken, L'Alcove adlı bir eserini bu milesseseye vermiş, netice alamamıştı. Ne yapıp yapıp, Paris'in iki ciddi sahnesi olan Opera'yı ve Opera-Comique'i fethetmek, onların resmî tasvibini kazanmak istiyordu.

Offenbach

Ruhu muazzep olmadı

Başrolde bir köpek

Opera'da "Kelebek" adlı bir bale temsil ettirebildi. Netice, skandal oldu; oyun sahneden kaldırıldı. Daha sonra Opera-Comique'de Barkouf adlı bir eseri oynandı. Bu operada baş rolde bir köpek temsil ediliyordu. Köpeğin havlamaları, musiki ile ifade olunmuştu. Netice, tam bir fiyasko idi. Yedi temsilden sonra o da afişten indirildi. Bir yandan Offenbach, şöhretini borçlu olduğu sahada - operet sahasında - bestelemeye devam ediyor, alkıştan mahrum kalmıyordu. Bir ara Opera-Comque'de Robinson Crusoe adlı bir eseri oynandı. Bir kaç temsil sonra, salonda ancak Robinsonun ıssız adasındaki kadar insan vardı.

1876 yılında, yani 57 yaşındayken, Hoffmann'ın Hikâyelerini bestelemeğe ciddi olarak koyuldu. Hastaydı. Köpeği Kleinzach'a - bu ismi de- Hoffmann'dan almıştı - şu sözleri fısıldadığı duyuluyordu: "Zavallı Kleinzach! Eserimin ilk temsilinde bulunabilmek için nem var, nem yok veririm."

"Hoffmann'ın hikâyeleri" ilk defa 1881 de, revizyonu ve orkestrasyonu Guiraud tarafından yapılmış olarak, Opera-Comique'de oynandı. Offenbach bir yıl önce - 5 Ekim 1880 de • hayata gözlerini kapamıştı.

Bir feragat

1 Mart 1851 de Paris'te, Michel Carre ile Jules Barbier'nin "Hoffmann'ın Hikâyeleri" adlı bir dramı temsil olundu. Oyunu seyreden Offenbach, bu dramın bir opera haline getirilebileceğim düşündü. Bunu, piyesin muharrirlerine söyledi ve metinde değişiklikler yapılmasını istedi. Sonra tasavvurunu, unuttu. Aradan geçen zaman zarfında iki muharrir, piyeslerini livre haline getirmişler ve bestelenmesi işini Hector Salomon adlı bir bestekâra vermişlerdi bile. Yıllar sonra Offenbach'da, Hoffmann'ı ele alma arzusu yeniden uyandı. Hector Salomon, Offenbach lehine, projesinden feragat etti.

. On sekizinci Asrın sonları ve Ondokuzuncu asrın ilk yarısında yaşamış olan Alman şairi - aynı zamanda bestekâr, dekoratör, rejisör, orkestra şefi - Ernest Theodore Guillaume Hoffmann'ın hikâyelerinden üçü, Kumlu Adam, Gaip Hayal ve Cremone Kemanı, Barbier ile Carre'hin livresinin esasını teşkil eder. İki muharrir, bu hikâyelerin herbirindeki kadınların - yani makine bebek Olympia, kurtizan Giulietta ve sanatkâr Antonia'nın - Hoffmann'ın büyük aşkı Stella'nın çeşitli görünüşleri olduğunu tasaWur etmişlerdir. Operanın herbir perdesi, Hoffmann'ın bu kadınlara olan başarısız aşkını anlatır. Şairin Stella ile buluşmasına engel olan Lindorf, her üç perdede başka kılıklara bürünmüş olarak, şeytanî çehrelerle Hoffmann'ın yoluna çıkar.

Ankara'da

Hoffmann'ın Hikâyeleri, Paristeki ilk temsilinden 74 yıl sonra, geçen hafta Çarşamba akşamı Türkiye'de ilk defa. Devlet Operası sahnesinde oynandı.İlk gece müdavimleri, temsilden menfi bir intiba ile ayrıldılar. Azra Çaplı, Sabahat Tekebaş, Ayhan Baran gibi birkaç ferdi muvaffakiyetten başka alâka çekecek bir şey yoktu. Pek çok kimsenin gözde operası Hoffmann, sahnemizde iyi bir oyuna kavuşamamıştı.

Buna mukabil Pazar gecesi verilen ikinci temsil, her iki oyunda da hazır bulunanları hayrete düşürecek kadar üstündü. Rol tevziatında bazı değişiklikler vardı: Olympia'yi Asra Çaplı yerine Suna Korad, Kiulietta'yı Meserret Hürol yerine Şükran Sülüner, Nicklausse'u Mesude Çağlayan yerine Fevziye Bartu oynuyordu. Değişiklik bundan ibaretti. Fakatemsil artık yerleşmeğe, eserin atmosferi sanatkârları sarmaya başlamıştı. Hoffmann'ı temsil eden Süleyman Güler, hayal âleminde yaşayan hassas sanatkârı canlandıracak

tipteydi,. Bu bakımdan, meşhur filmdeki tenor Robert Rounseville'den daha çok bu role yakışıyordu. Fakat ses imkânları, tipinin ve oyununun avantajlarını destekliyecek kadar bol değildi. Bununla beraber gayret gösterdi; hattâ saman zaman - bilhassa Olympia vakasında - zevkle dinlendi.

Bu temsili, filmle kıyas gayrı ihtiyarî akla geliyor. Böyle bir karşılaştırma birçok bakımdan yerinde olmamakla beraber.. Hoffmann'ı beyaz perdeye aktaranlar, operanın fantezist unsurlarına yenilerini katmışlar, sinemanın bol imkânlarından faydalanarak alabildiğine geniş ve o nisbette de yüklü bir mizansen ortaya koymuşlar, sıklet merkezini - çok defa zorlama suretiyle - dansa vermişlerdi. Eseri Devlet Operası sahnesine koyan Aydın Gün'ün filmden alabileceği örnekler çok azdı. Nitekim rejisör, tamamen başka bir vasatta olan filmin büyüsüne kapılıp, orada gördüklerini sahnenin üç duvarı içine nakletmeğe kalkışacak kadar tedbirsiz ve hayalperest olmadığını gösterdi. Seyircilerin de, sahnede beyaz perdeyi aramamaları ve hele Hoffmann'ın bir bale değil, opera olduğunu unutmamaları yerinde olur. Michael Powell ve Emeric Pressburger'in yaptığı, Offenbach'ın eseri üzerine bir fantezidir. Devlet Operasında gördüğümüz ise eserin aslı.. Yani, aşağı yukarı aslı..

Fazla sevimli bir şeytan

Fakat Aydın Gün'ün bazı ihmalleri yok değildi. Bir aktörün oyunundan rejisör de mesuldür. Bugüne kadar yüklendiği belki en ağır vazifede - Lindorf, Coppelius, Dapartutto ve Doktor Miracle rolleri - Ali Köpük'ün tegannisi belki tatmin ediciydi; Elmas aryasını söyleyişi başarılıydı. Fakat sahnesi, asla.. Aydın Gün'ün, bu derece ağır bir role seçtiği elemanı bilhassa çalıştırması, işi oluruna bırakmaması gerekirdi. Rejisör bunu yapmamış, bu tipi katiyyen işlememiş. Ali Köpük'ün canlandırdığı tiplere karşı sempati değil, nefret hissi duymalıydık. Hiç olmazsa, iyi bir kostüm ve uygun bir makyaj, onu şeytani kılığa soksaydı. Fakat Coppelius'ün sabahlık bozmam bir şeyi sırtına giyerek sahneye çıktığını gördüğümüz anda, bu ümit de suya düştü. Ne yazık ki turtan Damrau gibi "Ustun bir kabiliyetsiz" bu işe de burnunu sokmuştu. Damrau'nun sözde kostüm ve dekor halinde tecelli eden zevksizliği, opera sahnesine çökmüştü. Ondokuzuncu Asrın en kötü zevkinin kalıntılarını aksettiren o aşın süslü, aşırı yüklü dekorlar, bazan bir antikacı dükkânını, bazan da kasaba kasaba dolaşan şarlatan , ipnotizmacıların sahnelerini andırıyordu. Halbuki Hoffmann'ın Hikâyeleri", hayali zengin dekoratörlere ne büyük fırsatlar verir!

Gülünç bir bale

Aydın Gün'ün göz yummaması gereken bir nokta da, danslardı. Programda, koregrafinin (!) kimin tarafından yapıldığı yazılmamıştı. Her halde bu büyük yaratıcı (!) adının programda geçmesinden utanmıştır. Zira, bale namı altında ancak-. bir jimnastik dersinden çıkan İlk mektep çocuklarının yapabilecekleri gibisinden hareketler gürdük. Dansların, dramatik hareket içindeki yeri de hesapsızdı. Bir davet tasavvur ediniz. Misafirler, yemek salonuna geçiyorlar. Esas salon bomboş kalıyor ve derken birkaç kişi çıkıp dansediyorlar. Kimin için dansediyor bunlar? Öyle ya! Böyle dansı kim seyrederi

Bütün bunlara rağmen, ikinci temsilinde Hoffmann muvaffak oldu. Ferdî gayretler ve başarılar sayesinde.. Olmpia'da Suna Korad, mükemmel bir koloratlira ve rolünün mekanik kesinliğine riayet eden bir aktristi. Dinleyicilerin candan alkış ve "bravo" larına tamamen hak kazanmıştı. Giulietta'da Şükran Sülüner, büyüleyici bir femme fatale olmakla kalmadı; renkli bir sesi, mazbut bir teganni tarzı olduğunu da ortaya koydu. Bu yılın "keşif" lerinden Fevziye Bartu ve Sabahat Tekebaş, muhakkak ki operamızın kadrosunu zenginleştiriyorlar. Soprano Tekebaş şimdilik, daha mütekâmil bir şarkıcı intibaını veriyor. Fevziye Bartu ise bazı küçük eksikliklerini izale ettiği takdirde - meselâ entonasyon amüteallik olanlar - ve kendisine fırsat verildiğinde - bu şartı da koyalım - parlak bir istikbale kavuşabilir.

' Koro. nedense, kırk kişi yerine dört kişi sesi veriyordu. Bazan orkestrayla da uyuşamıyordu. Belki sahnenin akustik şeraiti sağlanmamıştı. Zaten bütün sesler, olduklarından daha küçük aksediyorlardı.

Bu saydıklarımız ve daha küçük rollerdeki diğer sanatkârlar - bilhassa Nuri Turkan ve, oyun bakımından, Azmi Örses - temsilin umumi başarısında mühim rol oynadılar.

Crespal rolünde Ayhan Baran'ı unuttuk. Zarar yok. Bu büyük ses hakkında bugüne kadar birçok övme sözü sarf edildi. Aynı şeyleri tekrarlamış olalım.

Tebrikler!

Konserler

Sıcağa kalanlar

Bahar gelince, bilumum sanat olaylarına karşı alâka düşüyor. Konserlerin müşterisi seyrekleşiyor; çok defa tiyatroların ancak ön sıraları doluyor; hatta opera bile kış aylarındaki rağbeti görmüyor. Geçenlerde, opera galası için aldığı bileti iade etmek isteyen bir şahsa, gişeden şu cevabı verdiler: "Geri alamayız; zaten pek az bilet satabildik."

Halbuki bu yıl Devlet Tiyatrosu ve Filarmoni Orkestrası, mevsimi, geçen yıllara nisbetle, daha uzun tutmuşlardı. Sakiden Mayıs ayında ancak, Nisan'dan kalmış piyeslerin son bir İki temsili verilirdi. Şimdi ise bir opera ve iki piyesin ilk temsilleri Mayıs ortalarına verildi. Yeni bir opera ve yeni bir piyesin sahneye konacağı bildiriliyor. Filarmoni konserleri devam ediyor; hattâ gelecek haftaki konsere bir Polonyalı viyolonistin katılacağı ilân ediliyor. Bütün kış âtıl kalan Devlet Konservatuvarı bile faaliyete geçti: konserler, bale temsilleri vermeğe başladı. Yugoslavyadan bir bale trupu geldi. Havaların da yağmurlu gitmesi bu teşebbüslere yardımcı oluyor. Ancak, ne yazık ki, geçmişteki kısa mevsimlerin şekil verdiği dinleyici ve seyirci itiyadı bu hareketlere gereken alâkayı göstermiyor.

Filarmonide Berlioz

"Nitekim geçen hafta Büyük Tiyatroda verilen filarmoni konserinde salonun ancak dörtte biri doluydu. Oysa ki program, mevsimin civcivli aylarında verilen konserlerinkinden daha az alâka çekici değildi. Hattâ Filarmoni Orkestrasının bilhassa muvaffakiyetle çaldığı alâkalı dinleyiçilerce bilinen Symphonie Fantastigue'in programda yer alması, dinleyici toplaması gereken bir olaydı.

Berlioz'un, musiki tarihinde devir açan bu hararetli eserini, Cumhurbaşkanlığı Orkestrası eskiden beri çalar. Orkestra, "kedi olalı bir fare tutmuştur". Şef Hans Hörner'in de bu partisyona karsı hususi bir sempatisi vardır. Cumartesi günü eserin ilk muvmanı oldukça soğuk ve tereddütlü çalınmakla beraber, ikinci muvmandan itibaren hava ısınmağa başladı. Hele "Darağacına Yürüyüş'-' ve "Cadıların Ayini" isimlerini taşıyan kısımlar, örnek sayılabilecek bir icra kalotesindeydi. Sanki trompet ve kornolar, bunca "günahlarım affettirmeğe" karar vermişlerdi. Demek ki, isterlerse, başarabiliyorlar. Hem de nasıl? Her halde "Symphonie Fantastique", ilk üç muvmanı iyi çalışılmak, biraz temizlenmek ve canlandırılmak şartiyle, orkestranın dünya huzuruna çıkarabileceği tek eserdir.

İcra sona erdiğinde dinleyicilerin tezahüratı, 200 kadar kişinin yapabileceğinden çok daha fazlaydı. Dr. Hörner üç defa sahneye çağırıldı.

Konserin solisti Bedia Baran (Devlet Operası basso'su Ayhan Baran'ın zevcesidir) bugüne kadar az sayıda birkaç konser vermiş, fakat parlak bir konser piyanisti olarak dikkat çekmemiştir. Halen Devlet Operasında korepetitördür. Cumartesi günü Schumann'ın konsertosunu çalışı, umulanın Üstündeydi. Sazına hakimiyetinde bariz bir ilerleme vardı; tuşesi renkli ve yumuşaktı; bununla beraber bazı tiz notalarda renk kontrolünü kaybediyor, haşin sesler çıkardığı oluyordu. Nüansları "forte" ve "piano" ya inhisar ediyor, bu iki derece arasındaki ve ötesindeki dinamik gölgeleri aramıyordu.

T İ Y A T R O

Turneler

Çığır Sahne geliyor

Ankara Gazeteciler Cemiyeti Lokalinde geçen Cumartesi günü akşamı, kısa süren bir görüşmeden sonra, ilk temsilin gazeteciler cemiyeti menfaatine verilmesi hususunda mutabakata varılmıştı. Doğrusu aranırsa, bu dost işi yapılmış bir anlaşma idi. Cemiyet başkanı Mekki Sait Esen ile rejisör Avni Dilligil, ilk temsilin gazeteciler cemiyeti adına verilmesinin, heyetin Ankara turnesi için iyi bir reklâm mevzuu olacağını düşünüyor, Mekki Sait Esen ise, bu eski arkadaşın m arzusunu yerine getirmekte hiç'bir mahzur olmadığı gibi, elden plase edilecek biletlerle, cemiyete bir miktar hasılat da temin edilmesinin mümkün olabileceğini biliyordu. Bahis mevzuu tiyatro, geçen mevsim başında, İstanbulda her gün saat altıda (18 de), Ses Tiyatrosunda temsiller vermek üzere kurulmuş olan Çığır sahne idi. Ankarada Küçük Tiyatroda temsil edilmek üzere üç tercüme eser repertuvara alınmıştı. Bunlar: Pascal Carlos Magno'nun "Hep çocuk kalacağız", Robert 'Morley'in "Oğlum Edward" ve Mihael Sorbul'un "Aşk tuzağı" isimlerindeki eserleriydi.

Pascal Carlos Magno, geçen sene Gençlik Tiyatrosunda Avni Dilligil tarafından sahneye konulan "Yarın başka olacaktır" adındaki eserin sahibi, Brezilyalı yazardır. Gençlik tiyatrosu geçen yaz Almanyada, Erlangen tiyatro fetsivalinde bu eseri temsil ettiği zaman yazar da seyretmek için Almanyaya gelmiş ve memnuniyetinin bir ifadesi Olarak, Avni Dilligil'e bir eserini ithaf etmişti. "Hep çocuk kalacağız" işte o ithaf edilen eserdir.

ingiliz Aktörü Robert Morley'in kendisi için yazdığı "Oğlum Edward" adındaki dramını Vedide Baha Pars İle Sevgi Sanlı İzmirde tercüme edip, Avni Dilligil'e vermişlerdi. Aslına bakılırsa Vedide Baha Pars'ın, eline geçen bu eserden bahsetmesi üzerine Avni Dilligil aradığı eseri bulduğunu söylemişti.

Gerçekten, bir çok defa sahneye koymağa teşebbüs ettiği bu dramı, nihayet geçen mevsimin başında oynatmağa muvaffak olan rejisör, bizzat oynadığı Baba rolünde, unutulmaz bir tip yaratmıştı.

"Aşk tuzağı" adı ile, gazeteci CavitYamaç tarafından dilimize çevrilen komedi ise, Macar müemfi Sorbun'un keskin zekasının ışıkları ile aydınlanan bir eserdir. Sahnelerimizde hiç bir örneği verilmemiş olan bu seçme eserlerin Ankaradaki tiyatro severlere de gösterilmesi şüphesiz, yerinde bir teşebbüs olacaktır.

2-12 Haziran tarihleri arasında Ankarada seyredebileceğimiz Çığır sahne, bilindiği gibi Avni Dilligil ile onun sanat gayesine inanmış olan bir kaç genç tarafından kurulmuştu.

Bütün bir kış, güzel bir repertuvarı, rağbet görmemesine, daha doğrusu mevcudiyetini duyuramamış olmasına rağmen, büyük bir fedakârlıkla devam ettiren bu teşebbüsün Ankara'da takdir edileceğinden eminiz. Bununla beraber, lüzumlu reklâm için en iyi çare olarak, ilk temsili bir derneğin, bilhassa gazeteciler cemiyetinin menfaatine terkedilmesinde fayda mülâhaza etmekteyiz. Keşki İstanbulda da ilk temsil böyle bir anlaşma çerçevesinde verilmiş olsaydı.

Şehir Tiyatrosunun turneleri

İstanbul Şehir Tiyatrosu da âdeti veçhile bu yıl iki koldan turne tertibetti. Birinci' gurubun başında Galip Arcan ve onun meşhur "Hava parası" isimli vodvili var. Bu gurubun repertuvarını diğer bir kaç vodvil zenginleştiriyor. Açıkçası, sanat göstermek değil,' para kazanmak için tertiplenen klâsik 'turnelerden biri... İkinci gurup ise, uzun senelerdir görmediğimiz olgun bir repertuvarla Ankaraya geliyor. Avusturyalı rejisör Meinicke'nin başkanlığındaki bu heyet -'Sokakta", "Colombe" ve "Hile ve Sevgi" isimli eserleri temsil edecek.

Elmer Rice'in "Sokakta", Schiller'in "Hile ve Sevgi" ve Anouilh'un "Colombe" unu İstanbul Şehir Tiyatrosu kadrosunun bugünkü hali ile temsil etmeye teşebbüs etmesi bile hayretle karşılanacak bir hadise iken

bu eserlerin İstanbuldaki temsillerinin nisbeten iyi kritikler almış olması dikkate alınırsa, Ankara için hakikaten meraklı bir sanat hadisesinin arefesinde bulunduğumuz söylenebilir.

Küçük Sahne uçuyor:

Uzun süren münakaşalardan sonra bir sabah İstanbuldaki Küçük Sahne tiyatrosunun sanatkârları kendilerini tayyarede buldular. Adana'ya gidiyorlardı ve bu gidiş Türkiyede bir tiyatronun ekip halinde tayyare ile yaptığı ilk turne hareketi idi. Bir gün gene - 6 gün sonra - Küçük Sahne sanatkârları kuş gibi uçup Ankaraya geldiler ve o akşam ekip halinde Büyük Tiyatroda temsil edilmekte olan "Şatoya Davet" komedisini seyrettiler. Küçük Sahne sanatkârları Ankarada geçen bu bir akşamdan faydalanmak ve burada "Bir Ümit için" adlı eseri temsil etmek istiyorlardı. Fakat Rejisörleri buna şiddetle muhalefet etti. Bilindiği üzere, aynı eser Devlet Tiyatrosunun Küçük Tiyatro bölümüne temsil ediliyordu. Devlet tiyatrosunun Umum Müdürü olan Küçük Sahne rejisörü, yerinde bir ihtiyatkârlık yapmış ve mutlaka Küçük Sahnenin aleyhine neticelenecek olan bir mukayese imkânına fırsat vermemişti. Ertesi sabah Küçük Sahne sanatkârları gene tayyareyle İzmire hareket ettiler. Oradan Balıkesire ve Bursaya gideceklerdi. Repertuvarlarında "Yaz bekarı", "Dünkü Çocuk" komedileri ile 'Cinayet Var", ve "Bir ümit için" dramları vardı. Gittikleri yerde ikişer defa komedi, birer defa da dram temsilleri vermekte idiler.

Küçük Sahne'nin kuruluşundanberi, İstanbulun dışına çıkmaya cesaret ettiği ilk turnesi bu idi. Bütün gezecekleri yerler, daha önce, Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü Muhsin Ertuğrul'un bölge tiyatroları tetkiki maksadiyle birer birer ziyaret ettiği şehirlerdi.

Turistik sefer

Her yıl şahidi olduğumuz üzücü sahneler bu sene de aynen tekrarlanmakta. Tiyatronun tatiline iki ay kala turne rivayetleri - ve aynı zamanda sondajları - başladı. Dedilerden, kodulardan sonra nihayet vaziyet taazzuv etti: Sanakâtlar resmî sıfatı haiz olmayan bir turne yapacaklar.

"Çayhane", "Tanrıdağı Ziyafeti", "Bir ümit için" ve "Fareler ve insanlar" isimli dört eserde rolü olanlar veya, sahiplerinin itirazından korkulmayan rollere yerleştirilenler, tiyatronun tatilini müteakip Erzurumdan başlamak üzere turneye çıkacaklar. Ancak Küçük Sahne'nin tayyare ile seyahat etmesi üzerine hadis olan durum aydınlanınca heyetin havadan mı, yoksa karadan mı Erzuruma gideceği belli olacak.

Turne repertuvanna alman eserlere bakılınca bu hareketin bir yan-

dan para kazanmak, bir taraftan da Saim Alpago'nun sanat kudretini kabul ettirmek için ihtiyar edildiği görülür. Zira, kıymetli aktörümüz bu eserlerin hepsinde baş rolü oynadıktan başka, dört eserden üçünün de rejisörüdür.

Hususi tiyatroların turnelerinde hedef tuttukları para kazanmak gayesi dahi tek başına hoş görülmezken, Devletin bütçesinden ödenen maaş, harcirah Ve zaruri masrafla, üstelik Maarif milesseselerinin tahsis edeceği yatakhanelerle ihtiyaçları karşılanan Devlet Tiyatrosu sanatkârlarının yapacakları turnelerin, o tiyatroların daha doğrusu maarif politikamızın ışığı altında hazırlanması, çeşitli bölgelerin kültür kalkınmasını temin maksadım taşıması icap etmez **iniydi?**

Operet

Bir Operet geldi

Mayısın onikinci günü akşamından beri Yeni Sinemada bir operet tiyatrosu temsiller veriyor. Bu, her sene Mayısın sonunda ve Haziranın başında görmeye alıştığımız, tiyatro bakımından en canlı **devrenin bu defa** biraz **erken** başlamış olması neticesidir. Tiyatrolarımızın normal faaliyet mevsimi Ekimden Haziran başına kadar devam eden sekiz **aylık müddettir. Henüz bir yıllık** ömrünü doldurmak üzere olan İstanbul Opereti ise, böyle erken bir teşebbüse muhtaç bulunmaktadır.

Eski, Ses tiyatrosunun çözülüp, kaderlerini biribirlerininkine bağlamak suretiyle, sanatkârlar tarafından kurulmuş olan bu operet, çok kısa süren klâsik operet devremizin yıldızlarını bir araya toplamış olmakla beraber, oyun tarzı bakımından günün operet anlayışını temsil etmektedir.

Celâl Sururî, Toto Karaca, Vedat Karaokçu, Ali Sururî, **Saide** Oğan... Bu isimler hayallerinde, Süreyya operetini, Halk operetini, veya Muhlis Sabahattini yaşatanlar için ne kadar canlı portrelerdir.

Onlara, genç neslin isim yapmış bazı sanatkârlarının da iltihakiyle meydana gelen İstanbul Operetinin temsilleri ziyadesiyle rağbet görüyor. Ancak bu alâkanın büyük kısmı maalesef eski ve yeni operet şöhretlerinin değil, temsillere iştirak eden bale heyetinindir.

Muammer Karacanın operet tarzından tamamiyle ayrılması ve orijinal bir tiyatro janrı tutturması üzerine, operet adı ile temsiller veren iki heyet kaldı. Bunlardan biri Şen Ses adı ile bu sene kurulan ve maalesef istikrarlı bir kadro temin edemiyen topluluk, diğeri de halen Ankarada temsiller veren İstanbul Operetidir. Eğer İstanbul opereti bu tempo ile faaliyetini devam ettirebilirlerse, ondan hakikî **bir** operet tiyatrosu bekliyebiliriz.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

TELGRAF

İbrahim Oran'a gelen telgraf
Müjde vermiyor üç lira istiyor

Ankara'dan İbrahim Oran, Bolu ilinin Seben kazasına bağlı Kösenözü köyündeki bir şahsa telgraf çekmiş, üç gün sonra Seben. P.T.T. merkezinden bir cevap almıştır. Seben P.T.T. merkezi cevabında, telgrafın Kösenözü köyüne ulaştırılamıyacağını, ancak telgraf m Seben'den Kösenözü köyüne gidebilmesi için gönderenin "üç lira sürücü parası" ödemesi lâzım geldiğini, aksi takdirde telgrafın yerine vasıl olamıyacağını bildirmiştir, ibrahim Oran, **P.T.T.** idaresini, bu asırdaki bu süratinden dolayı tebrik etmiş, madem ki böyle bir sürücü ücreti ödemek mecburiyeti vardı, bunu telgraf! verirken bunun da söylenip telgrafın vaktinde yerine varması temin edilemez mi idi demiş ve bu hale göre posta ile gönderilen mektubun telgraftan daha çabuk gideceği düşüncesiyle "üç lira sürücü parası" ndan sarfınazar etmiştir.

Hakikaten bu vaziyette telgraf bir haftada yerine varacaktı, Halbuki mektup 3-4 günde gitmektedir.

Dünyanın en garip mezat salonu, Londra'nın merkezinde, City'dedir. Bu salon, sadece, ayda bir defa kapılarını meraklılara açmaktadır ama, müzayedeye çıkarılan malların benzerlerine başka bir mezat mahallinde rastlamak asla mümkün değildir. Bu salonu işleten ve 1843 yılında kurulmuş plan şirketin, kendi iş sahasında, dünyada bir benzeri yoktur. Arzın her hangi bir yerinde bulunan bir adayı iyi fiyatla satmak istediğiniz takdirde, bunu ancak bu şirketin 63 seneden beri müzayede memurluğunu eden W. H. Carpenter'in yardımiyle yapabilirsiniz. Carpenter'in küçük, fildişi müzayede çekicinin inmesiyle, ikinci Dünya Harbinde Pasifik Okyanusunda, ufak fakat zengin fosfat yatakları bulunan bir ada bu salonda beş yüz bin İngiliz lirasına satılmıştı. Maruf Buffalo Bill'in çiftliği ve atları, 1892 yılında bu salonda sahip değiştirdiği gibi geçen asrın sonuna doğru ingiliz imparatorluğunun da iştirak ettiği Londra sokaklarındaki bir geçit resminin seyrine elverişli binaların pencerelerinin biletleri de yine bu salonda müzayede ile satışa çıkarılmıştı. Altın ve elmas madenlerinin hisse senetleri de ekseriya bu rada satılmaktadır.

Bu salonda satılan malların çok çeşitliliğine rağmen, müzayedeye çıkarılan şeylerin büyük bir kısmını miras hakları teşkil etmektedir. Külliyetli bir mirasa konacak olan fakat onu elde etmek için on, hattâ yirmi sene beklemeleri icabeden ikindi derecede mirasçı olduklarından, yani kendilerinden evvel mirasa girecek başka birisi bulunduğundan ve yaşlarından dolayı nu müddetin sonunda **mirastan** faydalanmaları şüpheli Lisanlar, dünyanın her tarafında daima mevcuttur. Bu iki çeşit insanın arasında, hayatta iken daha gelecekteki şüpheli mirastan istifade etmek istiyenlerin bulunması tabiidir. Böyle bir vaziyette olan İngilizler, başka milletlere mensup aynı durumdaki insanlara **nazaran** daha müsait vaziyettedirler. Zira, bir İngiliz, gelecekte eline geçecek mirasını, ona konmadan satmakta kanunen serbesttir.

Bu salonda müzayedeye çıkarılan şeylerin vasati olarak yüzde kırkı bu çeşit miras haklarıdır. Bu miktarın yüzde altmışı bulduğu sık sık görülen şeylerdendir.

Müzayedede, mirası bırakacak şahsın ismi asla ifşa edilmez. Seksen yaşındaki ak saçlı Carpenter sadece miras üzerindeki hakkını satacak olan şahsın bir asilzade olduğunu ve Londrada oturduğunu ve meselâ işin kelepir sayılabileceğini belirtir; yahut bu miras işine yatırılacak paranın ziyan olması ihtimalinin fazla olduğunu bildirir.

Miras hakkını satın alan kimse, miras üzerindeki hakkını satan kimseden evvel öldüğü takdirde, satın alınan miras hakkı kıymetini kaybetmekte ve müzayede neticesinde ödenmiş olan para zayi olmaktadır. Gerçi buna karşı sigorta mümkündür, ama bunu yapmak, netice itibariyle, munzam para ödemeyi gerektirdiğinden isin kârsız bir' duruma gelmesi muhtemeldir. Mamafih, miras hakları müzayedelerinde mezat salonundaki kalabalık- bu çeşit spekülasyonların bir hayli revaçta olduğunu göstermektedir. •

Esasen ilgililerin müzayedesine iştirak edecekleri miras hakkının hukuki durumuna dair gerekli malûmatı şirketin bütün müzayedelerde hazır bulunan avukatından almaları mümkündür. Bu ise, şirketin şüpheli işlere girişmediğine bir delil olmaktadır.

Miras hakkının alım satım işinde, alıcının kârlı çıkabilmesi için, satıcıdan geç ölmesi şart olduğundan, bu müzayedelere rağbet edenlerin büyük bir kısmım gençler ile sigorta şirketlerinin ve mali müesseselerin mümessilleri teşkil etmektedir.

Müzayededeki fiatlar ise, tamamen arz ve talep kaidesine göre taayyün etmektedir. (News-Week)

Mr. J. Stein isindi Güney Afrikalı bir kâşif Amazon bölgesine yapmış olduğu bir seyahatten dönerken, beraberinde iki insan başı getirmiştir.

Dünyada pek ender Avrupalının sahip bulunduğu insan başları, Mr. Stein'e bir sihirbaz tarafından, bir gömlek ve bir çift pantalona mukabil verilmiştir.

lir. Stein başları Amerikada bir koleksiyoncuya satmıştır. İkisi de birer erkeğe ait olan başlar cam muhafaza içinde saklanmaktadır.

(Newsweek)

İngiliz Başvekili Winston Churchill'in günde kaç puro içtiği öteden beri bir çok kimselere merak olmuştur. Son günlerde Londrayı ziyaret eden İtalyan Başvekili Schelba da bu meraktan kendini kurtaramamış ve keyfiyeti Churchill'den sormuştur. İngiliz Başvekili, aşağı yukarı 60 seneden beri günde 7 adet püro içtiğini söylemiştir.

(New York Herald Tribüne)

S P O R

Galatasaray'ın şampiyonluk hatırası
Kupa başına bir adam

Futbol

Bir golün gürültüsü

Mithatpaşa Stadının alt koridor-. larında etrafını saran gazetecilere İtalyan hakem Skaramella: "Ne yapayım yan hakem bayrağı kaldırmadı. Ofsayt çalamazdım" dedi. Mevzubahis hadise geçen hafta Cumartesi günü Fenerbahçe - Adalet maçında cereyan etmişti ve yan hakem Zülbahar Sagnak'ın bariz ofsayt pozisyonunda bulunan Burhan ve Feridunu görmeyişi Adaletin sahadan 1-0 mağlûp ayrılmasına sebep olmuştu. Gazetecilerin italyan hakeme sordukları sual işte bu goldü. Vakıa Skaramella iki gün idare etmiş olduğu maçlarda iyi intiba bırakmamıştı. Bilgi bakımından yerli hakemlerimizden farklı değildi. Onun yegâne faik olduğu taraf nötr oluşu idi. Fakat sadece tarafsız olmak hakem olmak için kâfi değildi.

Atatürk'ün ismine izafeten beş kulüp arasında yapılmakta olan maçlar gittikçe hararetli bir safhaya girmektedir, ikinci hafta karşılaşmalarında alınan neticeler spor otoritelerini gene yanıltmıştı. Hemen ilâve edelim ki bu yanılmada takımların istikrarsız futbol oynamalarının rolü büyüktür. Şampiyonanın en kuWetli namzedi Adaletin Fenerbahçeye 1-0 mağlûp oluşundan sonra Vefa ile Galatasaray çok çekişmeli bir maçtan sonra 2-2 berabere kalmıştır. Bu netice doğrucu istenirse Galatasaray için değil Vefa için bir kayıptı. Çünkü Yeşil-Beyazlı takım tahminler hilaf ma bu maçta çok güzel bir oyun çıkarmıştır. Pazar günü iki ezeli rakibin karşı karşıya geleceğini düşünen spor severler Mithatpaşa stadına gene) erken saatlerde akın etmişlerdi. Hasılat elli bin liranın üzerindeydi. Ve bu yeni bir rekordu. Günün ilk maçını Vefa ile Beşiktaş yaptılar. Siyah beyazlılar çok canlı bir oyundan sonra kuWetli rakiplerini 5-2 mağlûp etmeye muvaffak oldular. Haftanın en mühim maçı gelip çatmıştı. Tribünlerde bir dalgalanma göze çarpıyordu. Fenerbahçe taraftarları neticeden ümitli gözüküyordu. Fakat meşin top neticede onlara gene bir azizlik yaptı. 3-2 lik mağlûbiyet doğrusu istenirse Fenerbahçenin lâyık olduğu bir netice değildi. Hele ikinci devrede hücum insiyatifi tamamen ellerinde idi. Fakat müdafaanın büyük zaafı Galatasarayın şahsî gayretlere dayanan iki akını golle neticelenmesine sebep oldu. Maçın sonunda Sarı-Kırmızılı takım kazandığı başarının heyecanı ile kendilerini alkışlayan ufak bir zümreye sağol diye mukabelede bulunmuşlardı. Diğer tarafta bulunan seyircilerin bu hareket canını fazlasiyle sıkmış olmalı ki Galatasaraylı futbolcular sahadan çıkıncaya kadar menfi bir protestoya maruz kaldılar.

Transfer

Dedikodu

Mithatpaşa stadının meşhur "L" tribününde muteber partili zevattan, ses sanatkârlarından ve sahne artistlerinden fırsat bulabildikleri takdirde bir araya toplanabilen spor otoritelerinin kendi aralarındaki hasbıhalleri dinlemek hakikaten zevk verici oluyor. İçlerinde bir iki tanesi var ki, yüksek sesle konuşmaları uzakta kalanlara dahi kulak misafiri olmak imkânını veriyor. İşte geçen hafta "L" tribününde gene böyle tatlı bir sohbet vardı. Mevzu cazipti. Son günlerde gazete sütunlarında sık sık yer alan transfer dedikodularından bahsediliyordu. Otoriterlerden biri: "Doğrusu istenirse transfer ayı gelmeden ortaya atılmış olan bunca isim kasten uçurulmuş balonlardır" diye söze başladı. Diğer kısım **"evet** dediler, kalemi eline alan muhayyilesinin genişliği nisbetinde futbolculara kulüp değiştirtmektedirler." Bunların içerisinde öyle isimlere rastlıyoruz ki palavranin bu derecesi olmaz demekten kendimizi alamıyoruz. Meselâ; Fenerbahçeli Burhan ve Lef terin Adalete geçeceği haberi. Nasıl olur? Bu iki futbolcu Fenerbahçeye beşer senelik mukavelelerle bağlıdırlar. Hattâ Lefterin on iki bin lira kulübüne borçlu olduğu söyleniyor. . Diğer kısım ise aksi tezi müdafaa ediyordu. Neden olmasın ? Bugün Vefa ile Adalet artık büyük kulüpler safına girmişlerdir. Kasalarında transfer için oldukça mühim miktarda paraları vardır, şeklinde mukabelede bulundular. Hakikaten bir haftadan beri gazetelere şöyle bir göz atan okuyucular hemen her *gün.* yeni bir transfer dedikodusu ile karşılaşmaktadırlar. Temmuz ayma bir buçuk ay vardır. Buna rağmen kulüplerin şimdiden takımlarında revizyona ihtiyaç gösteren yerleri dol-! durmak için harekete geçtikleri gözdeji kaçmıyor. Transferin mihrak noktasını Vefa ve Adalet kulüpleri teşkil etmektedir. Diğer üç büyük kulüpte henüz bir sükûn göze çarpıyor. Spor mahfilleri bu sessizliği bir fırtınanın takip edeceği zamanın yakın olduğu kanaatindedirler. Bugüne kadar yapılmış olan beşli turnuvada Vefalılar Altan, Niyazi, Muhterem ve Hilmi isminde dört futbolcuyu denemişlerdir. Bunların içinde en fazla göz dolduran Hilmi ve Altan oldu. Hilmi bilindiği gibi İstanbulsporun sağ açığıdır. Onun Vefaya geçişi iki kulüp arasında bir ihtilâfın doğmasına sebep olmuştur. Transfer dedikodularına en fazla ismi karışan Adaletliler henüz yeni bir futbolcu denemiş değillerdir. Fakat idarecileri gazetelere verdiği beyanatta "ilerde büyük sürprizler olacaktır" demişlerdir. İşte bu söz düşünülmeğe değer. Galatasaray forması. altında beşli turnuvada iki futbolcu seyrettik. 3aim ve Metin. Hakikaten ilerisi için büyük ümitler bağlanabilecek elemanlardır. Beşiktaş Beyoğlusporun sağ açığı Kasapoğlunu aldı. Fakat bu transfer hemen ilâve edelim ki Beşiktaş için kâfi değildir. Takımda gedik veren pek çok mevki vardır. Bunları doldurmak için Sadri Usoğlunun nasıl bir yol tutacağı merak mevzuudur. Vakitsiz transfer dedikoduları böylece sınırlanmış olur. Bakalım önümüzdeki günlerde idarecilerin vaad ettikleri sürprizler ne olacak?

Atletizm

Mısır - Türk teması

Bu hafta Cumartesi ve Pazar günleri Mithatpaşa stadında Türk - Mısır milli atletizm karşılaşmaları yapılacaktır. Millî takımımız geçen hafta yapılan seçme müsabakaları sonunda tesbit edilmiştir. Müsabakaların mevsimin başına alınması başına i-

Mısır - Türkiye karşılaşacak
Kazanacak mıyız?

tirazlara sebep olmuştur. Fakat alâkalı şahıslar önümüzdeki mevsimde yapacağımız milli temasları nazarı itibara aldıklarını ve atletlerimize bir an evvel form kazandırmak için bu müsabakayı kabul ettiklerini söylemektedirler. Umumiyetle iki gün sürecek olan yarışlar neticesinde takımımızın iyi netice alması beklenmektedir. 100, 200. 400 ve bayrak yarışlariyle üç adımda Mısırlı atletler daha şanslı görünüyorlar. Fakat 800, 1500, 5000, 10000 metrelerle, uzun atlama, yüksek ve sırıkla atlamalarda atletlerimizin yaptığı dereceler Mısırlılardan çok ileri durumdadır. Bu bakımdan netice itibariyle en az on puvan farkla millî teması kazanacağımız söylenmektedir. Bu karşılaşmanın neticesi Barcelon'da Temmuz ayı içerisinde yapılacak olan Akdeniz olimpiyatları için bir imtihan sayılmaktadır.

Basketbol

Profesyonelliğe **doğru**

Uzun boylu zayıf bir adam bir muhallebici dükkânında - Kadıköy'ünde - Fenerbahçenin dev basketbol - cusu Altan Dinçer'i karşısına alarak ona kırk beş dakika müddetle durmadan bir şeyler anlattı. Dev basketbolcuya nasihatte bulunan adam Fenerbahçe azalarından biri idi. Ve İdare heyetinde vazifesi yoktu. Altan Dinçer bu konuşmadan bir saat evvel kulüp lokalinde idarecilere müracaat etmiş ve kendisine on bin lira verilmediği takdirde Fenerbahçeden ayrılacağını söylemişti. İdare heyeti Altan'a ancak bir hafta sonra cevap yereceğini bildirmiştir. İdareciler Altan'ın bu astronomik teklifini pek yadırgamadılar. Çünkü onların kulağına Altan'a Ankaradan yapılmış olan cazip teklifler de fısıldanmıştı. Ankara gücü kulübünün idarecisi Zeki Saner geçen hafta Altana Ankaragücü takımında oynadığı iki maça mukabil beş yüz lira vermişti. Ayrıca Zeki Saner dev basketçiye Fenerbahçeden ayrılıp Ankaragücüne girmesini teklif etmiş, iki senelik mukavele imza ettiği takdirde beş bin lira transfer ücreti, ayda sekiz yüz lira kulüpten ve bin lira da bulacakları bir milesseseden olmak üzere ceman bin sekiz yüz lira maaş vermeyi taahhüt ettiğini bildirmiştir. İşte amatör basketçi bu cazip teklif karşısında bir tereddüt geçirmiş ve Fenerbahçeden ayrılmak kararını vermiştir. Fakat gayri mesul şahıs onu muhallebici dükkânında yaptığı kırk beş dakikalık konuşma neticesinde (500) lira maaşla Fenerbahçede kalmaya ikna etmiştir. Bu hadise basketbol sporunda profesyonellik çığrının açılmasına bir başlangıç telakki ediliyor.

Atatürk kupası maçlarından
Akıl topta değil, uyakta

Kulüpler

Fenerbahçenin Kongresi

Fenerbahçeliler kongrelerde daima müttehit kitledirler. Bu sefer de aynı tesanüdü göstereceklerdir. Hizip iddiası tamamiyle hilafı hakikattir. Esasen her kongreden evvel bu gibi suni havaların yaratılmaya çalışıldığını görmekteyiz. Bu defa da yaratılmak istenilen havanın tasni edilmiş olduğu kongre günü görülecektir. Merak ediyorum. İşte o zaman, bu gibi havaları yaratmaya çalışan kulübümüz düşmanları ne yüzle beyanı fikir edeceklerdir."

Bu sözleri, bir haftadan beri Fenerbahçenin kongresine ait gazetelerde çıkan muhtelif haberleri tekzip etmek maksadiyle umumi kâtip Rüştü Dağlaroğlu söylüyordu. İdarecilikteki celâdeti bir tarafa, hususi hayatında Dağlaroğlu hakikaten munis bir adamdı. Ve spor dünyamızda son zamanlarda isminden sık sık bahsediliyordu. Başarılı işleri "kulübü için" olduğu söylenebilir. Ama; son hâdiselere karışması hiç de lehine olmamıştır. Bilinen bir şey varsa o da herkes tarafından tekzip edilmiş olmasına rağmen Fenerbahçe camiasında bir huzursuzluğun mevcudiyetidir. Bu huzursuzluk iki sene evvel başlamış ve zaman zaman had bir safhaya gelmiş, hattâ idare heyetine bile sirayet etmiş ve bir takım ihtilâflara yol açmıştı. Kavrakoğlunun bundan bir ay evvel çektiği sert nutuklar havayı bir dereceye kadar yatıştırmıştı. Fakat son zamanda ona karşı bir hizibin harekete geçtiği gözden kaçmıyor. Vakıa hizibi yaratanlar şimdiki halde sureti haktan gözükmektedirler. Esas maksatlarını gizleyip kongre günü kafi darbeyi vurmağa hazırlanıyorlar. Bir ara Dağlaroğlu ve Hayrullah Güvenirin idare heyetinden uzaklaştırılacaklarına dair bir haber çıkmışsa da bunun asılsız olduğu pek çabuk anlaşılmıştır. Gerek Rüştü Dağlaroğlu ve gerekse Hayrullah Güvenir üzerlerine en çok şimşek toplayan adamlardır. Fakat kendilerini destekleyen gurup kuWetlidir. Değil fevkalade, hattâ, normal kongrede bile bu şahısların değişmeleri mevzuubahis değildir. İdarecilerin şimdiki halde sadece kongre işleriyle uğraşmaları kulübün işlerini aksatmaktadır. Diğer kulüpler şimdiden transfer faaliyetleri gösterdikleri halde Fenerbahçede böyle bir hareket gözükmüyor. Alâkalılar, idarecilerin koltuk davası ile meşgul olduklarını söylemektedirler.

Ömür boyunca aylık gelir
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ömür boyunca aylık gelir
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI
ömür boyunca aylık gelir
Ömür boyunca aylık gelir

Kansızlığa her yaşta rastlanabilir

Kansızlık en çok görülen [illegible] olduğu halde, [illegible] ehemmiyet verilmemektedir. [illegible] lerle öldürebilir.

Şayet sizde bu belirtiler mevcutsa doktorunuzu görünüz. Bu [illegible] kendinizi teşhis etmeyiniz.

Yirmiden ziyade kansızlık şekli mevcuttur. Bu cihazlar hemoglobin miktarını ve alyuvarların sayı, boy ve şeklini gösterir.

Kansızlık ciddi midir? Evet. Tedavi edilmediği takdirde pernisiyöz anemi **çok defa öldürür.** Diğer kansızlık şe**killeri de vücudünüzün** gelişme ve ha**yatiyetini çalar,** bitap düşürür, sizi ya**rı hasta** bir hale hattâ tam bir zafiyete düçar edebilir. Kansızlık, kanda alyuvarların veya demir ve oksijen taşıyıcı hemoglobinin bir eksikliğidir. Kan vücudünüzün her parçasına oksijen taşır ve besler. Eğer kanınız tam mânasiyle sıhhatlı değilse, bu kısa bir zamanda vücudünüzün diğer kısımlarına da tesir eder. Eğer kendinizi bitap hissediyorsanız derhal doktorunuzu görünüz.

Kansızlık, vücudün en önemli tehlike işaretlerinden biridir. Umumiyetle, vücudün diğer bir hastalığını belirten işarettir. Kansızlığa, kanama, kötü beslenme, kemik iliğinin kimyevi gazlar ve radyoaktivite tesiri ile zehirlenmesi, kanser, karaciğer, hastalıkları sebebiyet verebilir. Kansızlığın belirtileri yukarıda gösterilmiştir. Bunlardan her hangi birini hissederseniz, doktorunuza müracaat ediniz. Doktorun elinde kansızlığı önlemek ve tedavi için mühim yeni ilâçlar, aletler ve yeni usuller vardır. Bir zamanlar pernisiyöz anemiden dolayı ölüme mahkûm olan insanlar, şimdi daha uzun ve sıhhatli bir hayat sürebilirler.

Vücudünüzde her dakika bir milyar alyuvar eskilerinin yerini almaktadır. Alyuvarlar kemik iliğinde imal edilirler. Bunların teşekkülü için proteinler, yağlar, diğer unsurlar ve ayrıca demir lâzımdır. Kanınızda neyin eksik olduğunu ve nasıl giderilebileceğini yalnız doktorunuz söyliyebilir. Beslenmeye ait yeni bilgiler, yeni ilâçlar, kuvvetli mikroskoplar, radio-isotop'lar, doktorunuza kansızlığın, teşhis, tedavi ve önlenmesi hususunda yardım etmektedir. İnsanın hayatiyetini kemiren bir hastalık olan kansızlığın kurbanı olmayınız. Hemen şimdi doktorunuza iyice muayene olunuz.

● Bu, en mühim sağlık konularına dair hazırlanmış yazılardan bir tanesidir. Bu yazılarda, doktorunuzla tam işbirliğinin, sağlığınızı korumakla kalmayıp; uzun ve sıhhatli bir ömür sürmenizi de nasıl mümkün kılacağını göreceksiniz.

SQUIBB
İLÂÇLARI
1858 DENBERİ